

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ.»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ
«Τραπεζική Εποπτεία και Βασιλεία III:
Μελέτη Περίπτωσης των Ελληνικών
Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων»

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ
ΔΕΡΜΕΝΤΖΟΓΛΟΥ Ι. ΧΡΗΣΤΟΣ

ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ, 2014

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη.....	5
Abstract	6
Ευχαριστίες	7
Κατάλογος Πινάκων	8
Κατάλογος Διαγραμμάτων.....	9
Εισαγωγή.....	10
1.Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα.....	12
1.1 Εισαγωγή.....	12
1.2 Οι συμμετέχοντες στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα	13
1.3 Χρηματοπιστωτικές Αγορές.....	16
1.4 Τραπεζικοί κίνδυνοι.....	16
2. Ρυθμιστική παρέμβαση και εποπτεία στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.....	19
2.1 Κεφαλαιακή Επάρκεια.....	19
2.2 Η ανάγκη εποπτείας, ρυθμιστικής παρέμβασης και επίβλεψης του χρηματοπιστωτικού συστήματος και ο ιδιαίτερος ρόλος των τραπεζών.	19
2.3 Τα αίτια της χρηματοπιστωτικής κρίσης (2007-2009). Η εξάπλωση της από την Αμερική στην Ευρώπη και η περίπτωση της Ελλάδας	21
2.4 Η εποπτεία και η ρυθμιστική παρέμβαση στο τραπεζικό σύστημα	24
2.5 Μικρο-προληπτικές και μακρο-προληπτικές ρυθμιστικές παρεμβάσεις	26
2.6 Η επιτροπή της Βασιλείας	29
2.7 Από τη «Βασιλεία Ι» στη «Βασιλεία ΙΙΙ»	31
2.7.1 Βασιλεία Ι.....	31
2.7.2 Βασιλεία ΙΙ.....	33
2.7.2.1 Πρώτος Πυλώνας: Ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις.....	34
2.7.2.2 Δεύτερος Πυλώνας: Επίβλεψη της κεφαλαιακής Επάρκειας και των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων.....	37
2.7.2.3 Τρίτος Πυλώνας: Πειθαρχία της αγοράς.	37
2.8 Από τη Βασιλεία ΙΙ στη Βασιλεία ΙΙΙ.....	38
3. Βασιλεία ΙΙΙ.....	40
3.1 Εισαγωγή.....	40
3.2 Ελάχιστα Ίδια κεφάλαια	41
3.3 Συντελεστής μόχλευσης.....	43
3.4 Ρευστότητα	44
3.5 Κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης	46
3.6 Αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα.....	47
3.7 Αξιολόγηση των νέων διατάξεων	48
3.8 Επιπτώσεις της Βασιλεία ΙΙΙ	49
4. Μελέτη περίπτωσης Ελληνικών Πιστωτικών ιδρυμάτων.....	52
4.1 Εισαγωγή.....	52
4.2 Ανάλυση τεσσάρων συστημικών τραπεζών	52

4.3 Άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων για τον ελληνικό τραπεζικό τομέα	62
4.4 Ενέργειες Ελληνικών συστημικών τραπεζών για την ενίσχυση των κεφαλαίων τους...	65
5. Συμπεράσματα	72
Βιβλιογραφία.....	74
Ελληνόγλωσσες αναφορές	74
Ξενόγλωσσες αναφορές	75
Δικτυακές αναφορές.....	77

Περίληψη

Η παγκοσμιοποίηση και η πολυπλοκότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος δημιούργησαν ένα νέο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον που επιτάσσει τη σημαντική αναβάθμιση των εποπτικών και ρυθμιστικών λειτουργιών προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα σε τοπικό και διεθνές επίπεδο. Στα πλαίσια αυτά, η συνθήκη της Βασιλεία III περιλαμβάνει μέτρα με σκοπό τη βελτίωση της ικανότητας του τραπεζικού συστήματος να απορροφά τις επιπτώσεις μακροοικονομικών και πιστωτικών κρίσεων, τη βελτίωση της διαχείρισης κινδύνου, τη βελτίωση των αρχών της εταιρικής διακυβέρνησης και την ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας (Χαρδούβελης και Καραμούζης, 2011).

Η παρούσα εργασία αρχικά πραγματεύεται το εποπτικό πλαίσιο που ρυθμίζει τη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων εστιάζοντας το ενδιαφέρον στο νέο πλαίσιο της Βασιλεία III. Στη συνέχεια γίνεται μια σύντομη ανάλυση των κυριότερων δημοσιευθέντων οικονομικών στοιχείων των τεσσάρων συστημικών ελληνικών τραπεζών για την περίοδο 2008-2013. Τελικώς, αναλύονται τα αποτελέσματα του τελευταίου “stress test” που διεξήγαγε η Τράπεζα της Ελλάδος και παρουσιάζονται οι ενέργειες των ελληνικών τραπεζών για να ανταποκριθούν στα ελάχιστα κεφαλαιακά πρότυπα που θέτει το νέο πλαίσιο.

Abstract

The globalization and the complexity of the international financial system created a new financial environment that requires significant upgrading of supervisory and regulatory functions in the financial system at local and international level. In this context, the Treaty of Basel III includes measures to improve the capacity of the banking system to absorb the impact of macroeconomic and credit crisis, improving of risk management, enhancing the principles of corporate governance and enhancing transparency and accountability (Χαρδούβελης and Καραμούζης, 2011).

This thesis initially discusses the regulatory framework of the financial institutions' operation, focusing on the new framework of Basel III. Then there is a brief analysis of the key economic data published for the four systemic Greek banks for the period 2008-2013. Finally, it analyzes the results of the latest "stress test" conducted by the Bank of Greece and shows the actions of the Greek banks under examination to meet minimum capital standards set by the new framework.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ολόψυχα την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα Φωτεινή Οικονόμου για την πολύτιμη βοήθειά της στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής διατριβής καθώς και την οικογένειά μου για την ηθική και οικονομική στήριξη που με παρείχε.

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 3.1 Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής ελάχιστων ορίων κεφαλαιακών δεικτών	43
Πίνακας 3.2 Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής ελαχίστων ορίων του συντελεστή κάλυψης ρευστότητας	45
Πίνακας 3.3 Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος	48
Πίνακας 4.1 Συνοπτικά στοιχεία ομίλου Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος	53
Πίνακας 4.2 Συνοπτικά στοιχεία ομίλου Τράπεζας Πειραιώς	54
Πίνακας 4.3 Συνοπτικά στοιχεία ομίλου Alpha bank	55
Πίνακας 4.4 Συνοπτικά στοιχεία ομίλου Eurobank	56
Πίνακας 4.5 Διαδικασία υπολογισμού των κεφαλαιακών αναγκών στο βασικό σενάριο	64
Πίνακας 4.6 Μετοχική σύνθεση της τράπεζας Πειραιώς	66
Πίνακας 4.7 Μετοχική σύνθεση της τράπεζας Eurobank	67
Πίνακας 4.8 Μετοχική σύνθεση της τράπεζας Alpha Bank	68
Πίνακας 4.9 Μετοχική σύνθεση της Εθνικής τράπεζας	69
Πίνακας 4.10 Δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας ελληνικών τραπεζών	70
Πίνακας 4.11 Δείκτες Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων και Κύριων Κεφαλαίων βάση της έρευνα της Ευρωπαϊκής Αρχής τραπεζών	70

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 4.1 Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας των τεσσάρων συστημικών τραπεζικών ομίλων για τα έτη 2008-2013	59
Διάγραμμα 4.2 Σύνολο καταθέσεων των τεσσάρων συστημικών τραπεζικών ομίλων για τα έτη 2008-2013	60
Διάγραμμα 4.3 Δείκτης Δανείων : Καταθέσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζικών ομίλων για τα έτη 2008-2013	60
Διάγραμμα 4.4 Δείκτης καθυστέρησης χαρτοφυλακίου 90+ ημερών των τεσσάρων συστημικών τραπεζικών ομίλων για τα έτη 2008-2013	61
Διάγραμμα 4.5 Σύνολο ενεργητικού των τεσσάρων συστημικών τραπεζικών ομίλων για τα έτη 2008-2013	61

Εισαγωγή

Η διασφάλιση της σταθερότητας και της αποτελεσματικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι πρωτίστης σημασίας για τη σταθερότητα και την ανάπτυξη της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα συνεχώς εξελίσσεται και δημιουργεί νέα μέσα και νέες αγορές. Αυτή η εξέλιξη-ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος οδήγησε όμως στην αύξηση των κινδύνων και στην εμφάνιση νέων, με δυσμενείς επιπτώσεις για τους συμμετέχοντες στις αγορές, όπως μας έδειξε η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση (Αγγελόπουλος, 2010).

Η ιστορία έχει δείξει πως οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις είναι το έναυσμα για να σηματοδοτηθούν σημαντικές τροποποιήσεις στο κανονιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο του χρηματοπιστωτικού τομέα. Προς την κατεύθυνση αυτή και για την ενδυνάμωση της αντοχής των χρηματοοικονομικών οργανισμών σε καταστάσεις κρίσης, αλλά πρωτίστως για τη διασφάλισή τους έτσι ώστε μελλοντικά να αποφευχθούν νέες παρόμοιες κρίσεις ξεκίνησαν οι προσπάθειες μεταρρύθμισης του εποπτικού πλαισίου που αφορούν το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Κυρίαρχο ρόλο στις μεταρρυθμίσεις και στις θεσπίσεις εποπτικών κανόνων έχει η Επιτροπή της Βασιλείας, που στα πλαίσια των μεταρρυθμιστικών διατάξεων για την αναδιάρθρωση του εποπτικού πλαισίου των χρηματοπιστωτικών οργανισμών διαμόρφωσε ένα νέο εποπτικό πλαίσιο, την αποκαλούμενη σήμερα Βασιλεία III.

Η εφαρμογή του νέου εποπτικού πλαισίου Βασιλεία III για τις Ευρωπαϊκές τράπεζες έχει ξεκινήσει από τις 01/01/2014 και η Ευρωπαϊκή ένωση έχει εκδώσει την οδηγία 2013/36/ΕΕ και τον κανονισμό 575/2013 με τα οποία ενσωματώνονται στο ευρωπαϊκό δίκαιο οι κανόνες της Βασιλεία III. Η ενσωμάτωση των παραπάνω διατάξεων στο Ελληνικό δίκαιο έγινε με το Ν. 4261/2014.

Σκοπός της εργασίας είναι ο αναγνώστης να αντιληφθεί τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, τους λόγους για τους οποίους είναι σημαντική η εποπτεία του, τη συνεισφορά της Επιτροπής της Βασιλεία στη διαμόρφωση εποπτικών προτύπων για τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και τέλος να καταλήξει σε χρήσιμα συμπεράσματα ως προς την κεφαλαιακή επάρκεια των Ελληνικών συστημικών τραπεζών μετά από την εφαρμογή του νέου πλαισίου, Βασιλεία III.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας παρουσιάζεται η λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, περιγράφονται οι συμμετέχοντες σε αυτό και γίνεται μία συνοπτική αναφορά στους κυριότερους κινδύνους στους οποίους είναι εκτεθειμένο το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι λόγοι που είναι αναγκαία η τραπεζική εποπτεία, γίνεται μία γρήγορη ανασκόπηση στις αιτίες της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης και στο τέλος του κεφαλαίου ακολουθεί μία ιστορική αναδρομή στα πεπραγμένα της Επιτροπής της Βασιλείας, πώς από την Βασιλεία I φτάσαμε στη Βασιλεία III.

Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφεται το νέο εποπτικό πλαίσιο της Βασιλεία III, γίνεται μία αξιολόγηση του πλαισίου καθώς και μία κριτική ανασκόπηση σε σχέση με τις επιπτώσεις που θα έχει η εφαρμογή της στα πιστωτικά ιδρύματα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα σημαντικότερα δημοσιευθέντα στοιχεία και δείκτες, των τεσσάρων Ελληνικών συστημικών τραπεζών κάνοντας μία ανάλυση των στοιχείων αυτών για την περίοδο 2008-2013. Στη συνέχεια

παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των stress test που διεξήχθησαν το 2011 και 2013 και ακολουθεί οι περιγραφή των ενεργειών που έκαναν οι τέσσερις συστημικές τράπεζες για να ανταποκριθούν στα αποτελέσματα των stress test. Το κεφάλαιο τελειώνει με μία συμπερασματική ανάλυση για το εάν οι Ελληνικές συστημικές τράπεζες καλύπτουν τα ελάχιστα κεφαλαιακά όρια των κανόνων της Βασιλεία III και τη σύγκριση των κεφαλαιακών δεικτών που παρουσιάζουν με την εφαρμογή της Βασιλεία III σε σχέση με τους αντίστοιχους των ευρωπαϊκών τραπεζών.

Στο Πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της εργασίας.

1. Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

1.1 Εισαγωγή

Σκοπός κάθε οικονομίας είναι η οικονομική ανάπτυξη και η οικονομική και κοινωνική ευημερία. Βάση για την οργάνωση της οικονομίας και ταυτόχρονα αφετηρία για την οικονομική ανάπτυξη αποτελούν οι δύο κύριοι τομείς οικονομικής δραστηριότητας, ο δημόσιος και ιδιωτικός τομέας. Επομένως οι οικονομικές μονάδες σε κάθε οικονομία κατατάσσονται σε έναν από τους δύο τομείς, δημόσιο ή ιδιωτικό. Οι οικονομικές αυτές μονάδες στο τέλος κάθε οικονομικής χρήσης εμφανίζουν θετικό υπόλοιπο (πλεόνασμα), αρνητικό υπόλοιπο (έλλειμμα) ή μηδενικό υπόλοιπο (ισοσκελισμένες ροές) (Αγγελόπουλος, 2010).

Στο σημείο αυτό παρεμβαίνει το χρηματοπιστωτικό ή χρηματοοικονομικό σύστημα (financial system), βασική λειτουργία του οποίου είναι η συγκέντρωση των πλεοναζόντων κεφαλαίων της οικονομίας από τις πλεονασματικές μονάδες και η αποτελεσματική διοχέτευσή τους σε όσες οικονομικές μονάδες χρειάζονται αυτά τα κεφάλαια για επενδυτικούς ή καταναλωτικούς λόγους, δηλαδή στις ελλειμματικές μονάδες (Γκόρτσος, 2011).

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα, λοιπόν, υποστηρίζει διάφορες μορφές άμεσης και έμμεσης χρηματοδότησης.¹ Η αποτελεσματική κατανομή των κεφαλαίων αυτών πραγματοποιείται με τα χρηματοοικονομικά μέσα ή προϊόντα (financial instruments)², τα οποία έχουν δημιουργηθεί για να καλύψουν τις ανάγκες και τις εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και διοχετεύονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών (financial markets). Παράλληλα, η ανάπτυξη των αγορών οδηγεί στη βελτίωση των χαρακτηριστικών των χρηματοοικονομικών προϊόντων, αλλά και στη δημιουργία νέων προϊόντων.

Η δημιουργία και η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς και των μέσων που το αποτελούν δεν θα γινόταν αν δεν υπήρχαν «προβλήματα» μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Η άμεση επικοινωνία αποταμιευτών και δανειζομένων δεν είναι εύκολη, αφού συνήθως τα δύο μέρη δε διαθέτουν τις απαιτούμενες γνώσεις, τις κατάλληλες πληροφορίες και τον απαιτούμενο χρόνο, ώστε να καταλήξουν σε μια αποτελεσματική προσέγγιση. Ακόμη, όμως, και αν επιτύχουν την προσέγγιση δεν είναι σίγουρο ότι θα καταλήξουν σε συμφωνία, αφού στις περισσότερες περιπτώσεις τόσο οι ποσοτικές όσο και οι χρονικές τους ανάγκες διαφέρουν. Πρόσθετα, ακόμη και αν υπάρξει πιθανή συμφωνία δε διασφαλίζεται η ολοκλήρωση της συναλλαγής, αφού η φερεγγυότητα των αντισυμβαλλομένων δεν είναι εξασφαλισμένη. Τα προβλήματα αυτά αποτέλεσαν

¹Άμεση χρηματοδότηση εννοούμε την έκδοση και προσφορά αξιόγραφων από τις ελλειμματικές μονάδες της οικονομίας προς τις πλεονασματικές μονάδες, ενώ έμμεση χρηματοδότηση εννοούμε τη διαμεσολάβηση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών ανάμεσα στις πλεονασματικές και ελλειμματικές μονάδες (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009).

²Παραστατικά μπορούμε να πούμε ότι τα χρηματοπιστωτικά μέσα αποτελούν τα οχήματα με τα οποία μεταφέρονται τα κεφάλαια εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η λογιστική διάσταση των χρηματοπιστωτικών μέσων ορίζεται στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ 32) (Αγγελόπουλος, 2010).

τη βασική αιτία εμφάνισης και ανάπτυξης των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, που αποτελούν το βασικό μέσο λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος (Αγγελόπουλος, 2010).

1.2 Οι συμμετέχοντες στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μπορούμε να διακρίνουμε τους χρήστες των χρηματοπιστωτικών μέσων για άντληση ή τοποθέτηση κεφαλαίων στις ακόλουθες κατηγορίες: το κράτος, την Κεντρική Τράπεζα, τις τράπεζες και τους λοιπούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, τους θεσμικούς επενδυτές, το επενδυτικό και καταθετικό κοινό και τις μεγάλες επιχειρήσεις. (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009).

Κυρίαρχο ρόλο στο χρηματοπιστωτικό σύστημα παίζουν οι **χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί**, καθώς με την παρέμβασή τους επιλύονται τα προβλήματα που αναδύονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα κατά την εφαρμογή της άμεσης χρηματοδότησης και ιδιαίτερα εκείνα που σχετίζονται με την ποσοτική και χρονική διαφοροποίηση των προσφερόμενων και ζητούμενων κεφαλαίων. Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί επεξεργάζονται τα προσφερόμενα κεφάλαια, τόσο κατά τη διαδικασία της άντλησης όσο και κατά τη διαδικασία της πώλησης, μεταμορφώνοντας τα σε εύχρηστα και ελκυστικά, για τους δανειστές και τους δανειζόμενους, χρηματοοικονομικά προϊόντα. Με την παρέμβασή τους και λόγω του μεγέθους και της εξειδίκευσής τους, είναι σε θέση να διαμορφώσουν χρηματοοικονομικά προϊόντα που αφενός περιορίζουν τους κινδύνους της ροής ή μεταφοράς των κεφαλαίων και ιδιαίτερα τον πιστωτικό κίνδυνο³, αλλά και τους λοιπούς κινδύνους, και αφετέρου αυξάνουν την απόδοση των επενδύσεων. Ο έλεγχος και η αντιμετώπιση των κινδύνων επιβάλλεται και από τις εποπτικές αρχές που θέτουν συγκεκριμένους κανόνες τόσο για τη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, όσο και για το ύψος των κινδύνων που αναλαμβάνουν, ανάλογα με τα ίδια κεφάλαια⁴ και τα στοιχεία ενεργητικού τους, δηλαδή με τις επενδύσεις που μπορούν να αναλάβουν κάθε χρονική στιγμή. Με τη μέτρηση του πιστωτικού και των λοιπών κινδύνων, και ταυτόχρονα με τους τιθέμενους κανόνες ελέγχου και παρακολούθησης αυτών, περιορίζεται ο κίνδυνος για τους επενδυτές και τους τελικούς χρήστες των κεφαλαίων. Οι δυνατότητες αυτές των χρηματοπιστωτικών οργανισμών σε συνδυασμό με τον αυξανόμενο, στα πλαίσια των σημερινών παγκοσμιοποιημένων αγορών, ανταγωνισμό μειώνουν το κόστος χρήσεως των κεφαλαίων με προφανείς θετικές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη (Αγγελόπουλος, 2010).

Τα **πιστωτικά ιδρύματα (τράπεζες)**⁵ αποτελούν τους κύριους πρωταγωνιστές του συστήματος, αφού οι συντελούμενες ραγδαίες εξελίξεις επιτρέπουν να

³Η έννοια του πιστωτικού κινδύνου παρουσιάζεται στην υποενότητα 1.4.

⁴Τα ίδια κεφάλαια ή καθαρή θέση μιας τράπεζας συνιστούν την υποχρέωση της τράπεζας έναντι των μετόχων της και προκύπτουν αν από το συνολικό ενεργητικό αφαιρεθούν οι συνολικές υποχρεώσεις του παθητικού.

⁵Το θεσμικό πλαίσιο για τα πιστωτικά ιδρύματα (τράπεζες) στη χώρα μας άρχισε να διαμορφώνεται με το νόμο 5076/1931 «περί Ανωνύμων Εταιριών και Τραπεζών». Στο άρθρο 10 παρ. 1 του νόμου αυτού ορίζεται ότι: «Τράπεζαι είναι αι επιχειρήσεις αιτίνας, ανεξαρτήτως ετέρου σκοπού αυτών, δέχονται κατ' επάγγελμα καταθέσεις χρημάτων ή άλλων αξιών».

δραστηριοποιούνται και να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο σε όλο το φάσμα της διοχέτευσης κεφαλαίων για επενδυτικούς και καταναλωτικούς σκοπούς, με τη χρήση όλων των χρηματοπιστωτικών μέσων. Αποτέλεσμα της εξέλιξης αυτής είναι η εμφάνιση της τράπεζας πολλαπλών δραστηριοτήτων.⁶

Σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο της Ελλάδος και ειδικότερα το ν. 2076/1992, οι τράπεζες είναι πιστωτικά ιδρύματα που, ύστερα από την άδεια λειτουργίας που λαμβάνουν από την Τράπεζα της Ελλάδος, λειτουργούν ως επιχειρήσεις και δραστηριοποιούνται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό τους. Με το ν. 3601/2007, ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο οι γενικές αρχές των Οδηγιών 2006/48/EK και 2006/49/EK, σχετικά με την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών.⁷ Στο νόμο αυτό ορίζεται ότι: «Πιστωτικό Ίδρυμα είναι η επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση δανείων ή άλλων πιστώσεων για λογαριασμό της, καθώς και το ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος». Με την οδηγία 2009/110/EK τροποποιείται ο παραπάνω ορισμός και τα Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος⁸ θεωρούνται ως Χρηματοδοτικά Ιδρύματα και όχι ως Πιστωτικά Ιδρύματα. Ο ν. 3601/2007 αντικατέστησε και τροποποίησε ορισμένες από τις προϊσχύουσες διατάξεις της τραπεζικής νομοθεσίας, δηλαδή διατάξεις των (ν. 5076/1931, ν. 1665/1951, ν. 2076/1992, Π.Δ. 267/1995). Με το νέο αυτό νομοθετικό πλαίσιο και τις σχετικές πράξεις⁹ του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, οι οποίες εκδόθηκαν την 20^η Αυγούστου 2007, αναπροσαρμόστηκε το καθεστώς λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με τους νέους κανόνες της τραπεζικής εποπτείας που επιβάλλει η Συμφωνία της Βασιλείας II (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009).

Σταδιακά από την 01/01/2014 αρχίζουν να εφαρμόζονται στο Ελληνικό και Ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα η οδηγία 2013/36/EE¹⁰ και ο κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αριθμό 575/2013¹¹, όπως αυτός τροποποιήθηκε στις 30.11.2013¹² και περιλαμβάνουν τις νέες διατάξεις της Βασιλείας III, όπως θα αναλυθεί στις επόμενες ενότητες.

Παράλληλα, οι **κεντρικές τράπεζες** συμμετέχουν στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου κατά την άσκηση νομισματικής πολιτικής με τη χρήση διαθεσίμων ή αποτελεσματικότερων κάθε φορά μέσων της νομισματικής πολιτικής. Τα μέσα

⁶ Ως τράπεζα πολλαπλών δραστηριοτήτων ορίζεται η τράπεζα που έχει το δικαίωμα να παρέχει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών στους πελάτες της. Πέραν από τις συνηθισμένες εργασίες, παροχή δανείων, λογαριασμοί όψεως και ταμειευτηρίου, αυτού του είδους οι τράπεζες επιτρέπεται να παρέχουν και επενδυτικές υπηρεσίες.

⁷ Ως επιχείρηση παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (ΕΠΕΥ) σύμφωνα με τον ν. 3606/17.08.2007 νοείται κάθε νομικό πρόσωπο του οποίου το συνήθης επάγγελμα ή δραστηριότητα είναι η παροχή μιας ή περισσότερων επενδυτικών υπηρεσιών σε τρίτους ή η διενέργεια μιας ή περισσότερων επενδυτικών δραστηριοτήτων σε επαγγελματική βάση

⁸ Τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος θεσμοθετήθηκαν με το ν. 2076/1992, βλέπετε Π. Αγγελόπουλος, 2010, σελίδες 110-114

⁹ ΠΔ/ΤΕ 2587/2007, 2589/2007, 2590/2007, 2591/2007, 2592/2007, 2593/2007, 2593/2007, 2594/2007 και 2596/2007.

¹⁰ Επίσημη εφημερίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης L 176 / 27.06.2013 (κανονισμοί).

¹¹ Επίσημη εφημερίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης L 176 / 27.06.2013 (οδηγίες).

¹² Επίσημη εφημερίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης L 321 / 30.11.2013.

νομισματικής πολιτικής (ποσοστό των υποχρεωτικά δεσμευμένων καταθέσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Κεντρική Τράπεζα, αναπροσαρμογή στο προεξοφλητικό επιτόκιο, πολιτική ανοιχτής αγοράς) που χρησιμοποιούν οι κεντρικές τράπεζες έχουν την ίδια βάση και στοχεύουν στον έλεγχο της προσφοράς του χρήματος στην οικονομία μέσω της μεταβολής των επιτοκίων (Κορλίρας, 2006).

Στη χώρα μας η κεντρική τράπεζα είναι η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 1927 και άρχισε να λειτουργεί το Μάιο του 1928. Με τη σημερινή της μορφή λειτουργεί από το 1938. Η Τράπεζα της Ελλάδος από την 1^η Ιανουαρίου 2001 είναι ενταγμένη στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ)¹³ και λειτουργεί βάσει των αξόνων πολιτικής και των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ).¹⁴ Παράλληλα, από την ίδια ημερομηνία η Τράπεζα της Ελλάδος ανήκει στο Ευρωσύστημα, στο οποίο πέραν της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας περιλαμβάνονται και οι υπόλοιπες εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών που ανήκουν στη ζώνη του ευρώ. Η Τράπεζα της Ελλάδος, ως μέλος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), συμμετέχει στην άσκηση της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως αυτές διαμορφώνονται από το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Η αποτελεσματική άσκηση της νομισματικής πολιτικής, ο έλεγχος των ταμιακών αποθεμάτων των εμπορικών τραπεζών, η ανάπτυξη και εφαρμογή αποτελεσματικών συστημάτων διαχείρισης των κινδύνων, η διασφάλιση της αξιοπιστίας και φερεγγυότητας του τραπεζικού συστήματος, αλλά και η προστασία των συμφερόντων κυρίως των καταθετικών πελατών των τραπεζών επέβαλλαν διαχρονικά την υιοθέτηση από τις κεντρικές τράπεζες ενός πλέγματος μηχανισμών εποπτείας των εμπορικών τραπεζών. Επιπλέον, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας πρωταρχικός στόχος των κεντρικών τραπεζών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά συνέπεια και της Τράπεζας της Ελλάδος, είναι η διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών. Αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδος είναι η εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η δραστηριότητα αυτή προκύπτει από το καταστατικό της και θεσμοθετήθηκε με το ν. 2076/92 και το ν. 3601/07. Η εποπτεία έχει ως βάση την αμοιβαία αναγνώριση του καθεστώτος εποπτείας των τραπεζών με έδρα την Ευρωπαϊκή Ένωση (Αγγελόπουλος, 2010) και ασκείται επί:

- Πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν στην Ελλάδα.
- Υποκαταστημάτων στην αλλοδαπή πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν στην Ελλάδα.
- Υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων σε χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

¹³Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κύρια λειτουργία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών αποτελεί η άσκηση της συνολικής νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βλέπετε σχετικά (Σαουντζόγλου και Πεντότης 2009 σελίδα 221)

¹⁴ Η ΕΚΤ διαθέτει νομική προσωπικότητα σύμφωνα με το δημόσιο διεθνές δίκαιο και είναι υπεύθυνη για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ, την άσκηση της συναλλαγματικής πολιτικής και την άσκηση της εποπτείας στη λειτουργία των συστημάτων πληρωμών και στο διακανονισμό των τίτλων, βλέπεται σχετικά <http://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.el.html> Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα,

1.3 Χρηματοπιστωτικές Αγορές

Οι χρηματοπιστωτικές αγορές αποτελούν το κλειδί της λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, αφού μέσω αυτών διακινούνται και διοχετεύονται στους τελικούς χρήστες τα πλεονάζοντα κεφάλαια της οικονομίας.

Στο σύγχρονο χρηματοπιστωτικό σύστημα ο ρόλος των χρηματοπιστωτικών αγορών έχει καταστεί ιδιαίτερα σημαντικός, αφού σε αυτές τιμολογούνται βάσει των κανόνων προσφοράς και ζήτησης, τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και μέσω της τιμολόγησης αυτής διαμορφώνεται το ύψος και η τιμή θεμελιωδών μεγεθών της οικονομίας, όπως των επιτοκίων χρηματοδοτήσεων και καταθέσεων και των ισοτιμιών των νομισμάτων. Βασική προϋπόθεση για την αντικειμενική τιμολόγηση των χρηματοπιστωτικών μέσων αποτελεί η οργάνωση, το βάθος και η αποτελεσματικότητα της αγοράς. Απαιτείται, λοιπόν, η κάλυψη της αγοράς από συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο, η υποστήριξη της από το κατάλληλο ηλεκτρονικό σύστημα επικοινωνίας, μεταφοράς και φύλαξης κεφαλαίων και η δυνατότητά της να απορροφά το ύψος και κάθε προσφοράς ή να καλύπτει το ύψος κάθε ζήτησης χρηματοπιστωτικού μέσου που έχει τεθεί προς διαπραγμάτευση σ' αυτήν. Όσο πιο οργανωμένη, τόσο πιο αποτελεσματική είναι μια χρηματοπιστωτική αγορά και όσο πιο αποτελεσματική, τόσο πιο ακριβής και αντιπροσωπευτική είναι η τιμολόγηση, με άμεση θετική συνέπεια στην εκπλήρωση του ρόλου της αγοράς στην οικονομία για κατανομή των αποταμιεύσεων ή πλεοναζόντων κεφαλαίων στους τελικούς χρήστες αυτών και στη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης (Αγγελόπουλος, 2010).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι χρηματοπιστωτικές αγορές αναπτύσσονται και εξελίσσονται συνεχώς, ανάλογα με την εξέλιξη και τα χαρακτηριστικά των διαθέσιμων χρηματοπιστωτικών μέσων. Παράλληλα, η ανάπτυξη των αγορών οδηγεί στη βελτίωση των χαρακτηριστικών των χρηματοοικονομικών προϊόντων, αλλά και στη δημιουργία νέων προϊόντων καθώς και κινδύνων που είναι απαραίτητο να αναγνωριστούν και να κατανοηθούν.

1.4 Τραπεζικοί κίνδυνοι

Η λειτουργία και τα οικονομικά μεγέθη των τραπεζών και των άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων διατρέχονται όπως αναφέραμε παραπάνω από πλήθος κινδύνων, κατά συνέπεια, οφείλουν να εκτιμούν την πιθανότητα πρόκλησης οικονομικών ζημιών, να μετρούν το μέγεθος αυτών, να λαμβάνουν μέτρα για την αποφυγή τους, να τους αντισταθμίζουν και να διενεργούν προβλέψεις επί των καθαρών περιουσιακών στοιχείων του ιδρύματος. Σήμερα κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα έχει εξειδικευμένο τομέα διαχείρισης κινδύνων (risk management) που ασχολείται με τη διάγνωση της μορφής κάθε κινδύνου, την εκτίμηση του μεγέθους της κάθε πιθανολογούμενης οικονομικής ζημιάς που ενδέχεται να προκύψει και την ανάπτυξη μηχανισμών εξουδετέρωσης ή αντιστάθμισής τους (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009). Οι παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις και ο σύγχρονος ρόλος των πιστωτικών οργανισμών είναι οι αιτίες που κατέστησαν τη διαχείριση κινδύνων ως το πιο σημαντικό ζήτημα της σύγχρονης τραπεζικής. Στη συνέχεια παρουσιάζεται μια συνοπτική περιγραφή των σημαντικότερων κινδύνων που διέπουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για να είναι ευκολότερη η κατανόηση των όρων που θα ακολουθήσουν στα επόμενα κεφάλαια.

- **Πιστωτικός Κίνδυνος**, ως πιστωτικός (credit risk) ορίζεται ο κίνδυνος που αντιμετωπίζει μια τράπεζα να αθετήσουν οι πιστούχοι της τις υποχρεώσεις τους απέναντί της. Ο κίνδυνος αυτός προέρχεται από τη βασική λειτουργία των τραπεζών, δηλαδή τη χορήγηση δανείων και ως εκ τούτου ο έλεγχος της ποιότητας του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων αποτελεί υψηλή προτεραιότητα για τα τραπεζικά ιδρύματα (Χριστόπουλος και Ντόκας, 2012). Ο κίνδυνος αυτός αφορά τα στοιχεία του ενεργητικού μια τράπεζας και συγκεκριμένα τις απαιτήσεις κατά πελατών. Η καταγραφή του «υπονομεύει» το δείκτη φερεγγυότητας της τράπεζας, μειώνει την παρούσα αξία του χορηγητικού χαρτοφυλακίου της, ενώ η πραγματοποίηση των σχετικών ζημιών απομειώνει την καθαρή περιουσιακή της θέση.
- **Κίνδυνος Επιτοκίου**, ο κίνδυνος επιτοκίου (interest rate risk) οφείλεται στην επίδραση που ασκούν ενδεχόμενες μεταβολές των επιτοκίων σε στοιχεία και μεγέθη του ενεργητικού και του παθητικού μια τράπεζας που είναι ευαίσθητα σε αυτές και ανάλογα με το βαθμό ευαισθησίας κάθε στοιχείου, οι μεταβολές των επιτοκίων επιδρούν σημαντικά ή όχι, τόσο στην απόδοση του ενεργητικού, όσο και στα κόστη του παθητικού (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009).
- **Κίνδυνος Ρευστότητας**, ο κίνδυνος ρευστότητας (liquidity risk)¹⁵ ορίζεται ως η αναμενόμενη ζημιά και συνεπώς η μείωση της καθαρής θέσης της τράπεζας, προκύπτουσα από ενδεχόμενη αδυναμία της προς: α) έγκαιρη και πλήρη κάλυψη τρεχουσών και μελλοντικών χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων, β) άντληση κεφαλαίων για κάλυψη αυξημένης ζήτησης δανείων ή επενδυτικών επικερδών τοποθετήσεων, γ) διατήρηση επικερδών τοποθετήσεων, δ) έγκαιρη και αποδοτική τοποθέτηση μη αναμενόμενων ή έκτακτων εισροών (Αγγελόπουλος, 2010).
- **Κίνδυνος Αγοράς**, ο κίνδυνος αγοράς (market risk) οφείλεται στη μεταβλητότητα της αξίας ενός χαρτοφυλακίου, η οποία προκαλείται από τη μεταβολή των αγοραίων τιμών των στοιχείων που το απαρτίζουν. Αυτός ο τύπος κινδύνου εμφανίζεται κυρίως στις αγοροπωλησίες τίτλων στη δευτερογενή αγορά ή στις ανοικτές θέσεις σε ξένο νόμισμα (συνάλλαγμα) (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009).
- **Λειτουργικός Κίνδυνος**, ο λειτουργικός κίνδυνος (operational risk) αναφέρεται στις απώλειες που μπορεί να προκύψουν λόγω ανεπάρκειας των συστημάτων εταιρικής διακυβέρνησης και εσωτερικού ελέγχου. Οφείλεται σε λανθασμένες αποφάσεις της διοίκησης, σε ανθρώπινα σφάλματα και ενδεχόμενες δυσχέρειες

¹⁵Στο ΠΔ/ΤΕ 2614/07.04.2009 ως κίνδυνος ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων ορίζεται η αδυναμία τους να καλύψουν τις υποχρεώσεις τους καθώς λήγουν, με κόστος σε λογικά επίπεδα και ο «κίνδυνος αναχρηματοδότησης» ή ο κίνδυνος όπου μια θέση δεν μπορεί να ρευστοποιηθεί εύκολα ή άμεσα, χωρίς να έχει σημαντική επίπτωση στην αγοραία αξία της, λόγω χαμηλού βάθους ή αναταραχής της αγοράς.

μεταξύ των βασικών παραγόντων της εταιρικής διοίκησης (μετόχων, διευθυντικών στελεχών ή εκπροσώπων εργαζομένων). Τέτοια προβλήματα μπορεί να προκύψουν από την αδυναμία ανάληψης προληπτικής δράσης (Χριστόπουλος και Ντόκας, 2012)

- **Κίνδυνος Συναλλάγματος**, ο κίνδυνος συναλλάγματος¹⁶ (foreign exchange risk) αφορά την πιθανότητα να επέλθει μείωση των εισοδημάτων ή και της αξίας του κεφαλαίου μια τράπεζας λόγω απρόβλεπτης δυσμενούς μεταβολής στη συναλλαγματική ισοτιμία ξένων νομισμάτων (σε σχέση με το νόμισμα στο οποίο η τράπεζα τηρεί τις οικονομικές της καταστάσεις και υποβάλλει στοιχεία) στα οποία είναι εκφρασμένα τόσο στοιχεία του ισολογισμού της, όσο και στοιχεία εκτός ισολογισμού (Γκόρτσος, 2011). Ο κίνδυνος συναλλάγματος συνιστά μορφή κινδύνου αγοράς.
- **Κίνδυνος Χώρας**, ο κίνδυνος χώρας (sovereign risk) αναφέρεται πάντα στη χώρα εγκατάστασης και δραστηριότητας του δανειζομένου και αφορά το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον αυτής. Ο κίνδυνος χώρας συνδέεται τόσο με τον πιστωτικό, όσο και με το συναλλαγματικό κίνδυνο. Βασικό κριτήριο για την εκτίμηση του κινδύνου χώρας είναι ο συντελεστής αποπληρωμής του εξωτερικού χρέους (δημόσιου και ιδιωτικού) αυτής, ο βαθμός αξιολόγησης της πιστοληπτικής της ικανότητα από διεθνείς εξειδικευμένους οργανισμούς αξιολόγησης,¹⁷ ο βαθμός ολοκλήρωσης των αγορών χρήματος και κεφαλαίου που έχουν διαμορφωθεί σε αυτήν, οι μακροοικονομικές επιδόσεις της και τέλος το πλαίσιο άσκησης νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009).
- **Συστημικός Κίνδυνος**, ο συστημικός κίνδυνος οφείλεται στην αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση των διάφορων αγορών μεταξύ τους, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα, ενδεχόμενα προβλήματα σε μία από αυτές να μεταδίδονται και στις υπόλοιπες. Είναι ο κίνδυνος που αφορά το σύνολο, όχι μιας μεμονωμένης αγοράς, αλλά όλων των χρηματοπιστωτικών αγορών και, κατ' επέκταση ολόκληρου του οικονομικού συστήματος.

¹⁶Στο Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) -7- «Χρηματοοικονομικά μέσα: Γνωστοποιήσεις» ως συναλλαγματικός κίνδυνος ορίζεται ο κίνδυνος η εύλογη αξία ή οι μελλοντικές ταμιακές ροές ενός χρηματοοικονομικού μέσου να παρουσιάσουν διακυμάνσεις εξαιτίας μεταβολών στις ισοτιμίες ξένου συναλλάγματος.

¹⁷ Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας παρέχουν ανεξάρτητες γνώμες σχετικά με την πιστοληπτική ικανότητα μιας οντότητας, ενός χρέους ή οικονομικής υποχρέωσης ή χρηματοπιστωτικών μέσων. http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/single_market_services/financial_services_transactions_in_securities/mi0009_el.htm

2. Ρυθμιστική παρέμβαση και εποπτεία στο χρηματοπιστωτικό σύστημα

2.1 Κεφαλαιακή Επάρκεια

Ορισμός

Ως κεφαλαιακή επάρκεια κατά κινδύνων θεωρείται η ύπαρξη και διατήρηση ιδίων κεφαλαίων ενός πιστωτικού ιδρύματος, σε ύψος, το οποίο με βάση οικονομοτεχνικά κριτήρια αρκεί για την αντιμετώπιση πιθανών ζημιών από τη διέλευση πάσης φύσεως κινδύνων που ενέχουν οι δραστηριότητες του πιστωτικού ιδρύματος. Στην ουσία πρόκειται για περιουσιακά στοιχεία του πιστωτικού ιδρύματος, τα οποία μπορούν να διατεθούν για κάλυψη ζημιών, που ενδεχομένως θα προκύψουν από κάποιες περισσότερο ή λιγότερο επισφαλείς απαιτήσεις του έναντι πελατών, με τρόπο όμως που δε θα διακινδυνεύεται η ετοιμότητα εκπλήρωσης των υποχρεώσεών του, η φερεγγυότητά και η αξιοπιστία του (Ψυχομάνης, 2009).

Θα πρέπει να τονιστεί ότι τα ίδια κεφάλαια αποτελούν πηγή εσόδων για τους μετόχους καθώς και πηγή χρηματοδότησης των επενδυτικών σχεδίων του πιστωτικού οργανισμού. Δηλαδή, τα ίδια κεφάλαια αποτελούν ισχυρή βάση επιπλέον ανάπτυξης και παρέχουν ισχυρό κίνητρο στους μετόχους να μεριμνούν για την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα της διοίκησης του πιστωτικού οργανισμού (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009).

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα από την έναρξη της λειτουργίας τους διατηρούν, σε όλη τη διάρκειά τους, ελάχιστα «ίδια κεφάλαια» στο απαιτούμενο ύψος για την απόκτηση της άδειας λειτουργίας τους. Αν τα κεφάλαια αυτά μειωθούν κάτω από το ισχύον όριο, οι αρμόδιες αρχές απαιτούν την εντός συντόμου χρονικού διαστήματος επαναφορά τους στο προβλεπόμενο όριο, καθώς σε διαφορετική περίπτωση το εν λόγω ίδρυμα θα παύσει τη δραστηριότητά του.

Η επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων αποτελεί διαρκές αντικείμενο ελέγχων των εποπτικών αρχών των τραπεζών, λόγω της φύσης και της έντασης των κινδύνων που διατρέχουν αυτές. Το ελάχιστο ύψος ιδίων κεφαλαίων καθώς και η κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελούν ιδιαίτερο ρυθμιστικό και εποπτικό μέλημα των διατάξεων και εργασιών της επιτροπής της Βασιλείας, σύμφωνα με την οποία τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να διατηρούν μονίμως το λεγόμενο «δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας», όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια (βλ. ενότητα 2.7.2.1).

2.2 Η ανάγκη εποπτείας, ρυθμιστικής παρέμβασης και επίβλεψης του χρηματοπιστωτικού συστήματος και ο ιδιαίτερος ρόλος των τραπεζών.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα ανήκει στους τομείς της οικονομίας που υπόκεινται ανά την υφήλιο σε σημαντικές ρυθμιστικές παρεμβάσεις. Βάση αυτής της ρυθμιστικής παρέμβασης αποτελεί η διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και ιδιαίτερα το αίτημα της διασφάλισης των

πιστωτικών ιδρυμάτων, ώστε να αποφευχθεί η πιθανότητα αλυσιδωτών τραπεζικών πτωχεύσεων.

Η ιδιαιτερότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων έγκειται, πρώτον, στο ρόλο τους ως «διαχειριστές» των αποταμιεύσεων του κοινού. Η εμπιστοσύνη του αποταμιευτικού κοινού σε αυτά αντανακλά την εμπιστοσύνη σε ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό τομέα μιας χώρας και μιας οικονομίας εν γένει. Δεύτερον, τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν το ρόλο του παρόχου ρευστότητας στην αγορά, που είναι σημαντικό για την επιβίωση όλων των συμμετεχόντων στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Τρίτο και σημαντικότερο, τα πιστωτικά ιδρύματα είναι από τη φύση τους πολύ πιο ευάλωτα έναντι ορισμένων κινδύνων και ιδίως έναντι του συστημικού κινδύνου.¹⁸ Η κύρια δραστηριότητα μιας εμπορικής τράπεζας είναι να δανείζεται βραχυπρόθεσμα από τους καταθέτες της ή τις διατραπεζικές αγορές ώστε να βρει το κεφάλαιο για να δανείσει με τη σειρά της ή να επενδύσει, αποκομίζοντας τον τόκο ή την απόδοση της επένδυσης ως κέρδος. Αν όμως για οποιοδήποτε λόγο το πιστωτικό ίδρυμα βρεθεί σε οικονομική δυσχέρεια και, έστω και προσωρινά, δεν μπορεί να καλύψει τις υποχρεώσεις του, υπάρχει ο κίνδυνος οι καταθέτες του να χάσουν την εμπιστοσύνη τους σε αυτό και να προβούν σε μαζικές αναλήψεις των καταθέσεων τους σε κατάσταση πανικού (bank run).¹⁹ Όταν χαθεί η εμπιστοσύνη των καταθετών συγκεκριμένου πιστωτικού ιδρύματος οι συνέπειες είναι δύσκολα αναστρέψιμες και δεδομένου ότι η βάση των περιουσιακών στοιχείων του δεν είναι άμεσα ρευστοποιήσιμη, το πιστωτικό ίδρυμα οδηγείται με μαθηματική ακρίβεια στην πτώχευση, με αποτέλεσμα την απώλεια των αποταμιεύσεων των καταθετών του και τη μη ικανοποίηση των δανειστών του.

Η πτώχευση ενός μεμονωμένου πιστωτικού ιδρύματος δεν περιορίζεται μόνο στους καταθέτες του και στους δανειστές του, αλλά οι συνέπειες μπορούν να επεκταθούν σε ολόκληρη την αγορά και να οδηγήσουν σε γενικευμένη απώλεια της εμπιστοσύνης του κοινού στη λειτουργία της. Οι καταθέτες άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων υπό το κράτος πανικού και λόγω του προβλήματος της ασυμμετρίας πληροφόρησης, αδυνατούν να ξεχωρίσουν τα υγιή από τα προβληματικά πιστωτικά ιδρύματα και προβαίνουν αδιάκριτα σε μαζικές αναλήψεις χρημάτων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ένα μεμονωμένο περιστατικό να οδηγήσει σε αλυσιδωτές αντιδράσεις και σειρά πτωχεύσεων (domino effect). Η συμμετοχή των πιστωτικών ιδρυμάτων στα συστήματα πληρωμών και στη διατραπεζική αγορά καθώς και οι στενοί δεσμοί αλληλεξάρτησής τους αποτελούν επιπρόσθετο παράγοντα μεγέθυνσης του φαινομένου, ώστε να είναι πολύ εύκολο ακόμα και ένα απλό πρόβλημα ρευστότητας μίας μεμονωμένης τράπεζας να εξελιχθεί σε γενικευμένη κρίση.

Η οικονομική αστάθεια του τραπεζικού κλάδου έχει ως συνέπεια τον επηρεασμό της οικονομίας μίας χώρας και μπορεί να οδηγήσει στην πραγμάτωση συστημικών

¹⁸ Συστημικός κίνδυνος αφορά το φαινόμενο μετάδοσης των διαταραχών ενός τμήματος του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε άλλα τμήματά του, το οποίο οφείλεται στη διασύνδεση των σύγχρονων αγορών και επιτείνεται από φαινόμενα κρίσης εμπιστοσύνης και χρηματοπιστωτικού πανικού, που δημιουργούν ανησυχία για αδυναμία άντλησης κεφαλαίων (Προβόπουλος και Καπόπουλος, 2001)

¹⁹ Κατά τον Γκόρτσο (2011), τραπεζικός πανικός, είναι το περιστατικό όπου οι καταθέτες ζητούν τη ρευστοποίηση των απαιτήσεών τους σε τέτοια έκταση, ώστε το τραπεζικό σύστημα να μην είναι σε θέση να ανταποκριθεί.

κινδύνων ή στη μετάδοση κρίσεων. Τέτοιες κρίσεις μπορούν να μεταδοθούν και πέρα από τα εθνικά σύνορα, σε αγορές άλλων χωρών, εφόσον το πιστωτικό ίδρυμα δραστηριοποιείται διεθνώς ή απλά και μόνο λόγω της έντονης αλληλεξάρτησης των αγορών. Οι δυσβάστακτες συνέπειες που συνεπάγονται τα προβλήματα των πιστωτικών ιδρυμάτων για την οικονομία και την κοινωνική ευημερία, κυρίως λόγω του αυξημένου συστημικού κινδύνου μετάδοσης κρίσεων, δικαιολογούν την προτεραιότητα που έχει δοθεί στις απόπειρες ρύθμισής τους και στην εποπτεία τους, ως μέσο ανάσχεσης των κινδύνων αυτών. Η διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, με την αποτροπή της επέλευσης των προαναφερθέντων αρνητικών αλυσιδωτών αντιδράσεων μεταξύ τραπεζών, καθιστά αναγκαία την υιοθέτηση διαφόρων προληπτικών μέτρων, καθώς και παρεμβατικών και προστατευτικών πολιτικών.

Σύμφωνα και τον Γκόρτσο (2011) κρίνεται σκόπιμο να γίνει οριοθέτηση του περιεχομένου των τριών εννοιών «ρυθμιστική παρέμβαση», «εποπτεία» και «επίβλεψη». Πιο συγκεκριμένα, ως ρυθμιστική παρέμβαση ορίζει «την υιοθέτηση νομοθετικών, διοικητικών ή κανονιστικών διατάξεων μέσω των οποίων επιβάλλεται σε φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και αγορές συγκεκριμένη συμπεριφορά ή συγκεκριμένη απαγόρευση για την ικανοποίηση ενός συγκεκριμένου αιτήματος. Προϊόν της ρυθμιστικής παρέμβασης είναι οι κανόνες που συνθέτουν το ρυθμιστικό ή κανονιστικό πλαίσιο (regulatory framework)». Ως εποπτεία ορίζει «την παρακολούθηση από τις αρχές που είναι επιφορτισμένες για το σκοπό αυτό της συμμόρφωσης των φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και των αγορών προς τις διατάξεις του ρυθμιστικού πλαισίου. Η εποπτεία των εν λόγω φορέων ασκείται σε προληπτικό επίπεδο και καλείται μικρο-προληπτική». Τέλος, ως επίβλεψη ορίζει «την παρακολούθηση από τις αρχές που είναι επιφορτισμένες για το σκοπό αυτό της ομαλής λειτουργίας μιας αγοράς ή ενός υποσυστήματος του χρηματοπιστωτικού συστήματος ως υποσυνόλου».

2.3 Τα αίτια της χρηματοπιστωτικής κρίσης (2007-2009). Η εξάπλωση της από την Αμερική στην Ευρώπη και η περίπτωση της Ελλάδας

Ως τις αρχές του 2007, η παγκόσμια οικονομία λειτουργούσε σε ένα περιβάλλον απεριόριστης αισιοδοξίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την περίοδο 2002-2007 να σημειωθεί η υψηλότερη μέση παγκόσμια ανάπτυξη των τελευταίων σαράντα ετών. Η αισιοδοξία στο χρηματοοικονομικό τομέα ήταν υπέρμετρη με αποτέλεσμα αυτός να μεγθύνεται συνεχώς και να εμφανίζεται πανίσχυρος. Σε τέτοιες συνθήκες αισιοδοξίας και εφησυχασμού, οι υπερβολές που σήμερα αναγνωρίζονται, τότε φαινόταν φυσιολογικές, ο κίνδυνος που αναλάμβαναν οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί ήταν μεγάλος. Παρ' όλα αυτά η αντίληψη για τον κίνδυνο και η αντίστοιχη τιμολόγησή του στις διεθνείς αγορές ήταν σχεδόν μηδαμινή, ενώ ο έλεγχος από τις εποπτικές αρχές ήταν ελάχιστος και καθησυχαστικός. Ο χρηματοοικονομικός τομέας εμφανιζόταν να έχει ξεπεράσει τα όρια λειτουργίας του ως απλού διαμεσολαβητικού μηχανισμού, αλλά και τις δυνατότητες ουσιαστικού ελέγχου από τις εποπτικές αρχές, τους διεθνείς οργανισμούς και τις εθνικές κυβερνήσεις (Καραμούζης και Χαρδούβελης, 2011).

Η υπέρμετρη πιστωτική επέκταση των αμερικάνικων τραπεζών στην αγορά των στεγαστικών δανείων χαμηλής πιστοληπτικής αξιολόγησης (subprime), καθώς και ο υψηλός βαθμός μόχλευσης των ιδίων κεφαλαίων τους, σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία²⁰ στάθηκαν η αφορμή για να ξεκινήσει η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση το 2007 από τις Η.Π.Α. και να εξαπλωθεί ταχύτητα στην Ευρώπη και σε όλον τον κόσμο, με επίκεντρο τις τράπεζες. Την περίοδο 2004 – 2007, τα πιστωτικά ιδρύματα άντλησαν σημαντικά κεφάλαια υπό μορφή χρέους, για την πραγματοποίηση επενδύσεων σε τίτλους επί ενυπόθηκων δανείων, έχοντας ως αποτέλεσμα τη διαρκή άνοδο των τιμών των ακινήτων, τον υπερδανεισμό, την αύξηση των επιτοκίων, τη μείωση της ικανότητας των δανειοληπτών να εκπληρώνουν με συνέπεια τις δανειακές τους υποχρεώσεις, και τελικώς την απαξίωση των ομολόγων που είχαν εκδοθεί μέσω τιτλοποίησης.

Η απεριόριστη ρευστότητα στις αγορές, η συνεχώς ανανεούμενη δυνατότητα τροφοδότησης της στεγαστικής πίστης και η πραγματοποίηση επενδύσεων υψηλής αναμενόμενης απόδοσης βασίστηκε στην ιδέα της χρηματοοικονομικής μόχλευσης (leverage). Η μέθοδος αυτή πολλαπλασίαζε τα κέρδη των τραπεζών στη διάρκεια της στεγαστικής «άνθησης», αλλά οδήγησε σε τεράστιες απώλειες στη διάρκεια της κατάρρευσης. Εταιρίες αμοιβαίων κεφαλαίων, επενδυτικές τράπεζες, εταιρίες ειδικού σκοπού²¹, που ήταν επενδυτές στην αγορά των στεγαστικών δανείων και είχαν χρηματοδοτήσει την επένδυσή τους με βραχυπρόθεσμο δανεισμό, κλήθηκαν να καλύψουν μεγαλύτερη εγγύηση (margin). Για να βρουν την εγγύηση, αναγκάστηκαν να προβούν σε άμεσες πωλήσεις περιουσιακών στοιχείων, ακινήτων, με αποτέλεσμα οι τιμές τους να αρχίσουν να αποκλιμακώνονται. Οι πρώτοι οργανισμοί που χτυπήθηκαν ήταν οι εταιρίες ειδικού σκοπού, που είχαν ιδρυθεί ως θυγατρικές τραπεζών των Η.Π.Α. για να μπορούν να δανείζονται με ευκολία, χωρίς υποχρεωτικές κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον κίνδυνο που αναλαμβάνουν. Κατευθείαν, η αγορά αυτών των εταιριών ειδικού σκοπού εξαφανίστηκε. Η αγορά αυτή χρηματοδοτούσε τις επενδύσεις σε στεγαστικά προϊόντα εκδίδοντας βραχυπρόθεσμα εταιρικά ομόλογα, τα λεγόμενα Asset-Backed Papers. Ελάχιστοι πλέον επιθυμούσαν να αγοράσουν αυτά τα ομόλογα και έτσι η αγορά κατέρρευσε. Τα ομόλογα αυτά ονομάστηκαν δομημένα (structured), επειδή ενσωμάτωναν απαιτήσεις από στεγαστικά δάνεια και είχαν δομηθεί επί δανειακών απαιτήσεων και κατέληξαν να χάσουν την αξία τους, επειδή οι εταιρίες που τα είχαν εκδώσει και οι τράπεζες που είχαν χρηματοδοτηθεί μέσω της τιτλοποίησης δεν μπορούσαν πλέον να εισπράττουν τις απαιτήσεις τους από τα δάνεια, ώστε να καλύπτουν στη συνέχεια τα ομόλογα. Μάλιστα, οι προσπάθειες είσπραξης με κατασχέσεις και πλειστηριασμούς ακινήτων, προκάλεσαν μείωση των τιμών τους

²⁰ Βλ. σχετικά, Grouhy M., R. Jarrow and S. Turnbull, (2008), The subprime credit crisis of 2007, [http://club.club.stage-finance.emploi-finance.club.club.emploi-finance.financemathematiques.com/dossier-crise-financiere/The Subprime Credit Crisis of 2007 JOD Fall 08.pdf](http://club.club.stage-finance.emploi-finance.club.club.emploi-finance.financemathematiques.com/dossier-crise-financiere/The_Subprime_Credit_Crisis_of_2007_JOD_Fall_08.pdf)

Carmass J., Gros D. and S. Micossi, (2009), The Global Financial Crisis: Causes and Cures, Journal of common market studies, Volume 47, number 5, σελ. 977-996 και IMF, (2010) What Caused the Global Financial Crisis? Evidence on the Drivers of Financial Imbalances 1999–2007, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2010/wp10265.pdf>

²¹ Ο αγγλικός όρος είναι «special investment vehicle» για περισσότερες πληροφορίες βλέπετε, Gordon G and N. Souleles,(2007) Special Purpose Vehicle and Securitization, <http://www.nber.org/chapters/c9619.pdf>

και παγίωση της αδυναμίας εκπλήρωσης των υποχρεώσεων από τα εκδοθέντα ομόλογα. Τα ομόλογα αυτά εξαιτίας της απαξίωσής τους ονομάστηκαν «τοξικά», επειδή δημιούργησαν άμεσα ή έμμεσα έντονα προβλήματα ρευστότητας και αδυναμίας πληρωμών πολλών τραπεζών, δημιουργώντας ένα ντόμινο αναταράξεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και κυρίως στις τράπεζες, με πολλές από αυτές να πτωχεύουν, άλλες να κρατικοποιούνται και άλλες να ανακοινώνουν τεράστιες ζημιές. Θα πρέπει να τονισθεί, ότι σημαντικό ρόλο στην προώθηση αυτών των ομολόγων είχε και η καλή αξιολόγησή τους από τους διάφορους οίκους αξιολόγησης, οι οποίοι αργότερα κατηγορήθηκαν ότι λειτούργησαν μεροληπτικά.

Επίσης θα πρέπει να τονισθεί ότι κύριο χαρακτηριστικό των σύνθετων αυτών προϊόντων, που προκύπτουν από τιτλοποιήσεις απαιτήσεων, είναι η πολυπλοκότητα, η ασάφεια και η πελατοκεντρική εξειδίκευση. Ενώ τα χαρακτηριστικά αυτά θα έπρεπε να καθιστούν τις επενδύσεις απρόσιτες, κυρίως για τους ιδιώτες επενδυτές, εν τούτοις εξαιτίας των υψηλών τους αποδόσεων και της προώθησής τους από τους πιστωτικούς οργανισμούς, αποτέλεσαν πόλο έλξης για τους επενδυτές προσελκύνοντας μεγάλα κεφάλαια. Η πολυπλοκότητα και η ασάφεια των επενδυτικών προϊόντων ήταν τέτοια που ακόμα και πολλά στελέχη της αγοράς είχαν αδυναμία να κατανοήσουν τη λειτουργία τους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα το 2007, που ξεκίνησαν οι πρώτες φήμες για την επισφάλεια των αποδόσεών τους, τα αδιαφανή χαρακτηριστικά τους και η άγνοια των περισσότερων επενδυτών να συντελέσουν καθοριστικά ώστε να χαθεί η ρευστότητα της αγοράς. Οι επενδυτές από τη μία πλευρά συνωστίζονταν από την πλευρά του πωλητή, προσπαθώντας να απεμπλακούν από τις «τοξικές» πλέον επενδύσεις τους, ενώ από την άλλη πλευρά ήταν πολύ δύσκολο να βρεθούν αγοραστές ύστατης προσφυγής, καθώς οι περισσότεροι πιστωτικοί οργανισμοί αντιμετώπιζαν δυσκολίες στην άντληση ρευστότητας έναντι αβέβαιων εγγυήσεων. Αποτέλεσμα αυτής της δυσπραγίας ήταν το πάγωμα της διατραπεζικής αγοράς διότι λόγω της έλλειψης εμπιστοσύνης οι τράπεζες ήταν εξαιρετικά διστακτικές να δανείσουν τις άλλες τράπεζες προκαλώντας στην αγορά «πιστωτική ασφυξία».

Το Σεπτέμβριο του 2008, η κρίση αντί να περιορίζεται άρχισε να λαμβάνει δραματικές διαστάσεις με κορύφωση την πτώχευση της Lehman Brothers και την εξαγορά της Merrill Lynch από την Bank of America, που αντιμετώπιζε τον κίνδυνο χρεοκοπίας, ενώ οι συνολικές ζημιές από την κρίση ήταν \$ 51,8 δις (σύμφωνα με το Bloomberg). Δύο από τις μεγαλύτερες τράπεζες του κόσμου έπαψαν να υπάρχουν, με αποτέλεσμα να εξαφανιστεί η όποια λίγη εμπιστοσύνη είχε μείνει στη διατραπεζική αγορά. Όπως αποδείχθηκε εκ των υστέρων, η λανθασμένη απόφαση να αφεθεί η Lehman Brothers να πτωχεύσει, είχε σκοπό να μειώσει τον ηθικό κίνδυνο, αλλά ξαφνικά δημιούργησε ένα ντόμινο ανησυχιών (Krugman, 2013). Οι ανησυχίες πλέον μεταφέρθηκαν στην Ευρώπη, καθώς η Fortis, ο πολυεθνικός τραπεζικός και ασφαλιστικός γίγαντας διασπάται και εν μέρει κρατικοποιείται τον Οκτώβριο του 2008. Το ίδιο συμβαίνει και με την αγγλική Bradford and Bingley και τη βελγογαλλική Dexia. Το ίδιο χρονικό διάστημα οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες της Ισλανδίας πτωχεύουν και τίθενται υπό κρατικό έλεγχο. Οι πτωχεύσεις-διασώσεις των τραπεζών συνεχίζονται σε όλον τον κόσμο την περίοδο 2008-2009, αποδεικνύοντας πως όλοι κινδυνεύουν, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, όπως και το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Η κρίση εντάθηκε στις αρχές του 2009, παρά τις προσπάθειες των αρχών, καθώς ο φόβος κατάρρευσης συνέχισε να υπάρχει γιατί αμφισβητούνταν η βιωσιμότητα όλων των μεγάλων αμερικάνικων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Ταυτόχρονα, η

χρηματοπιστωτική κρίση περνούσε στην πραγματική οικονομία όλων των χωρών του πλανήτη με δυσμενή αποτελέσματα για ολόκληρη την οικονομία (Καραμούζης και Χαρδούβελης, 2011).

Στις αρχές του 2010 μια νέα κρίση χτύπησε την Ευρώπη με αφορμή την Ελλάδα, και τα αυξημένα δημοσιονομικά προβλήματα των χωρών του Νότου. Οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης στην Ελλάδα ήταν ήπιες, καθώς η χώρα παρέμεινε σχετικά μια κλειστή οικονομία και το τραπεζικό μας σύστημα ήταν και παρέμεινε στην εσωτερική του δομή υγιές, χωρίς έκθεση σε τοξικές επενδύσεις και χωρίς υψηλή μόχλευση. Η διεθνής κρίση ανέδειξε όμως, τις σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες της Ελληνικής οικονομίας και έφερε στην επιφάνεια τη σοβαρή δημοσιονομική εκτροπή, η οποία είχε λάβει ανεξέλικτες διαστάσεις τα τελευταία χρόνια, με την αύξηση του δημόσιου χρέους, καθώς και την έλλειψη εξωτερικής ανταγωνιστικότητας. Ενώ ο Ελληνικός τραπεζικός κλάδος διαχειρίστηκε με επιτυχία την πρώτη κρίση, δεν μπόρεσε να αποφύγει τις έντονες αρνητικές συνέπειες που προκλήθηκαν από τη δεύτερη κρίση, με τη δημοσιονομική εκτροπή της Ελλάδος και την ύφεση της Ελληνικής οικονομίας. Το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα, οι προοπτικές και το μέλλον του, κλονίστηκαν από τη συμπεριφορά, τη διεθνή αναξιπιστία και την ουσιαστική χρεοκοπία του Ελληνικού δημοσίου. Οι ελληνικές τράπεζες έχασαν δραστικά την πρόσβασή τους στις διεθνείς κεφαλαιαγορές, περιορίστηκε η ρευστότητά τους, εντάθηκε η ανησυχία του κοινού και μεγάλο μέρος των καταθέσεων βγήκε στο εξωτερικό. Ταυτόχρονα, οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης προχώρησαν σε σημαντικές υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής φερεγγυότητας των ελληνικών τραπεζών και των δανειακών τους χαρτοφυλακίων. Ορόσημο για την Ελληνική οικονομία ήταν η ανταλλαγή των παλαιών ομολόγων με νέα, γνωστό ως PSI, με μείωση της ονομαστικής αξίας των ελληνικών ομολόγων κατά 53,5%, που ουσιαστικά σήμαινε και την χρεοκοπία της χώρας. Το σημαντικό από τη μία πλευρά ήταν ότι διαγράφηκαν συνολικά 90,53 δις ευρώ από το ελληνικό χρέος, από την άλλη όμως οι ελληνικές τράπεζες υπέστησαν τεράστιες κεφαλαιακές ζημιές στα χαρτοφυλάκια τους, καθώς βασίζονταν σε μεγάλο ποσοστό σε ελληνικά ομόλογα. Αποτέλεσμα ήταν να κλονισθεί η κεφαλαιακή επάρκεια των εγχώριων τραπεζικών ιδρυμάτων (Καραμούζης και Χαρδούβελης, 2011), με τις συνθήκες αυτές να δημιουργούν την ανάγκη αυστηρότερων κανόνων και εποπτείας.

2.4 Η εποπτεία και η ρυθμιστική παρέμβαση στο τραπεζικό σύστημα

Η τραπεζική εποπτεία αποτελεί μέρος μόνο του πλαισίου που απαιτείται για την προώθηση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος.²² Στόχοι της εποπτείας είναι η διασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας των πιστωτικών οργανισμών και η επαρκής κάλυψη τους έναντι των κινδύνων που αναλαμβάνουν. Οι παραπάνω στόχοι αποτελούν απαραίτητα στοιχεία της οικονομικής σταθερότητας και της αποτελεσματικότητας του τραπεζικού συστήματος. Η

²² Το ευρύτερο πλαίσιο περιλαμβάνει το σχεδιασμό και την υλοποίηση μακροοικονομικών πολιτικών, τη συγκρότηση επαρκούς θεσμικού πλαισίου, την επίτευξη πειθαρχίας μέσω της αγοράς, καθώς και μηχανισμών για την παροχή της απαιτούμενης συστημικής προστασίας των πιστωτικών οργανισμών.

τραπεζική εποπτεία διέπεται από θεμελιώδεις αρχές που συνοπτικά περιγράφονται παρακάτω (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009):

- Η τραπεζική εποπτεία έχει ως βασικό στόχο τη διατήρηση και ενίσχυση της σταθερότητας και της εμπιστοσύνης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, μειώνοντας τον κίνδυνο απωλειών για τους καταθέτες.
- Η πειθαρχία αποτελεί πρωταρχικό στόχο των εποπτικών αρχών, ενθαρρύνοντας τη βέλτιστη εταιρική διακυβέρνηση και προάγοντας την διαφάνεια και την εποπτεία της αγοράς.
- Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να κατανοούν πλήρως τις αναλαμβανόμενες από τις τράπεζες δραστηριότητες και να φροντίζουν για την επαρκή διασφάλιση και διαχείριση των υποκείμενων κινδύνων. Κύριο μέλημα τους είναι να διασφαλίζουν ότι οι πιστωτικοί οργανισμοί διαθέτουν κεφαλαιακή επάρκεια, ισχυρή διοίκηση και συστήματα αποτελεσματικών ελέγχων που τους επιτρέπουν την ανάληψη κινδύνων. Επίσης, θα πρέπει να επιβάλλουν τις αποφάσεις τους στην περιοχή δικαιοδοσίας τους, καθώς και θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από λειτουργική ανεξαρτησία.
- Η αξιολόγηση των πιστωτικών οργανισμών στην έκθεση τους στους κινδύνους θα πρέπει να γίνεται μεμονωμένα και να δίνεται η ανάλογη εποπτική μέριμνα.
- Οι εθνικές εποπτικές αρχές επιβάλλεται να συνεργάζονται στενά, ιδιαίτερα στην περίπτωση των διασυνοριακών δραστηριοτήτων.

Μέλημα της τραπεζικής εποπτείας είναι η προώθηση της αποτελεσματικότητας και του υγιούς ανταγωνισμού του τραπεζικού συστήματος με στόχο την επίτευξη παροχής καλύτερων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στο κοινό σε λογικό κόστος.

Οι πρωτοβουλίες των εποπτικών αρχών για τη ρυθμιστική παρέμβαση στον τραπεζικό τομέα σχετίζονται κυρίως με:

- την κεφαλαιακή επάρκεια: Αναφέρεται στην ικανότητα της τράπεζας να διατηρεί επαρκή κεφάλαια για την απορρόφηση ενδεχόμενων απωλειών και για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων της. Ο έλεγχος και η παρακολούθηση της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελεί κύρια αρμοδιότητα των εποπτικών αρχών. Οι εποπτικές αρχές είναι αυτές που ορίζουν την ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών.
- τη ρευστότητα: Αναγκαία προϋπόθεση για τη διατήρηση της αξιοπιστίας των πιστωτικών ιδρυμάτων και της ενίσχυσης της εμπιστοσύνης των καταθετών αποτελεί η έγκαιρη εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους, οι παραπάνω προϋποθέσεις επιτυγχάνονται κυρίως μέσω της ρευστότητας που διατηρούν. Ως ρευστότητα νοούμε την ικανότητα της τράπεζας να εκπληρώνει με συνέπεια τις υποχρεώσεις της και ειδικότερα αυτές που αφορούν τον διατραπεζικό δανεισμό και τις αναλήψεις των αποταμιευτών της. Για το λόγο

αυτό οι εποπτικές αρχές απαιτούν από τα πιστωτικά ιδρύματα τη διατήρηση ενός ελαχίστου λόγου ρευστότητας, όπως για παράδειγμα, βραχυπρόθεσμα στοιχεία ενεργητικού προς το σύνολο των καταθέσεων ή απαιτούν από τα πιστωτικά ιδρύματα το σχεδιασμό σεναρίων έκτακτης ανάγκης, ώστε να αντιληφθούν εγκαίρως τον κίνδυνο.

- την ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού: Η ποιότητα των στοιχείων του ενεργητικού έχει να κάνει με την ικανότητα των δανειοληπτών να εξυπηρετούν τις υποχρεώσεις τους και να αποπληρώνουν τα δάνειά τους. Ο κίνδυνος αυτός αντιμετωπίζεται με την έγκυρη ταυτοποίηση των προβληματικών δανείων και επιτυγχάνεται με τη χρήση εσωτερικών συστημάτων διαβαθμίσεων.
- τη συγκέντρωση κινδύνων: Η συγκέντρωση κινδύνου προκύπτει όταν μία τράπεζα χορηγεί μεγάλο μέρος των δανείων της σε συγκεκριμένο κλάδο ή σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, που μπορεί δυνητικά να σημαίνει ότι μεγάλη συγκέντρωση χορηγήσεων προς συγκεκριμένη κατηγορία δανειοληπτών εκθέτει το ίδρυμα σε κίνδυνο πραγματοποίησης μεγαλύτερων απωλειών. Επίσης, συγκέντρωση κινδύνου μπορεί να έχει ένα πιστωτικό ίδρυμα όταν χορηγεί μεγάλο αριθμό δανείων και πιστώσεων σε ένα μικρό αριθμό δανειοληπτών, που αυτοί αντιπροσωπεύουν μεγάλο ποσοστό στο χαρτοφυλάκιό της. Σε αυτήν την περίπτωση αν μέρος των δανειοληπτών αθετήσει τις υποχρεώσεις του, θα θέσει σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα της τράπεζας. Ο κίνδυνος αυτός αντιμετωπίζεται από τις εποπτικές αρχές επιβάλλοντας συγκεκριμένα όρια χορηγήσεων σε συγκεκριμένους δανειολήπτες ή κατηγορίες δανειοληπτών.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η ρυθμιστική παρέμβαση και εποπτεία των τραπεζών έχει κόστος, που σε πολλές περιπτώσεις θεωρείται υψηλό, βέβαιο όμως είναι ότι το κόστος της ελλιπούς εποπτείας είναι ακόμα υψηλότερο (Σαπουντζόγλου και Πεντότης, 2009).

2.5 Μικρο-προληπτικές και μακρο-προληπτικές ρυθμιστικές παρεμβάσεις²³

Οι τράπεζες για την πρόληψη της έκθεσής τους είτε σε αφερεγγυότητα είτε στον κίνδυνο ρευστότητας που υπό προϋποθέσεις μπορεί να οδηγήσει σε αφερεγγυότητα, υιοθετούν μέτρα μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης με προφανή στόχο, τον περιορισμό της έκθεσης τους στις διάφορες κατηγορίες κινδύνων στις οποίες εκτίθενται λόγω της δραστηριότητάς τους, αλλά και για την ενίσχυση της ικανότητάς τους να απορροφούν ζημιές σε περίπτωση επέλευσης αυτών των κινδύνων. Η υλοποίηση του αιτήματος για μικρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία των τραπεζών επιδιώκεται κυρίως με την καθιέρωση:

²³ Βλ. Γκόρτσος (2011) «Εισαγωγή στο διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη σελ. 88-94.

- κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας για κάλυψη των τραπεζών έναντι της έκθεσής τους στους κινδύνους που αναλαμβάνουν με τη δραστηριότητά τους, με την καθιέρωση συντελεστών κεφαλαιακής επάρκειας «capital adequacy ratios»,
- κανόνων αναφορικά με το σχηματισμό προβλέψεων έναντι αναμενόμενων κινδύνων,
- κανόνων διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου (κανόνων δηλαδή για τα καλούμενα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα),
- συντελεστή μόχλευσης «leverage ratio»,
- συντελεστών ρευστότητας «liquidity ratio»,
- κανόνων αναφορικά με την οργάνωση και τις λειτουργίες των μονάδων διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών, και
- κανόνων μέσω των οποίων επιβάλλονται περιορισμοί αναφορικά με τις ειδικές συμμετοχές των τραπεζών σε άλλες επιχειρήσεις, κυρίως εκτός του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σημαντικό έργο της επιτροπής της Βασιλείας, όπως θα δούμε παρακάτω, αφορά την ανάλυση αυτής της θεματικής ενότητας και δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές που πρέπει να υιοθετούν τα πιστωτικά ιδρύματα αναφορικά με τη διαχείριση των κινδύνων τους.

Από την άλλη πλευρά για την αντιμετώπιση και τον περιορισμό της έκθεσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο συστημικό κίνδυνο υιοθετούνται μέτρα μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης με στόχο την αντιμετώπιση των δύο διαστάσεων με τις οποίες εκδηλώνεται ο συστημικός κίνδυνος, τη «χρονική διάσταση» και τη «διατομεακή».

Η εξέλιξη του συστημικού κινδύνου σε βάθος χρόνου ονομάζεται «χρονική διάσταση» (time-dimension). Οι αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται είτε εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος, είτε μεταξύ του χρηματοπιστωτικού συστήματος και του πραγματικού τομέα της οικονομίας και μπορούν να οδηγήσουν σε μεγέθυνση του συστημικού κινδύνου προσπαθούν να αντιμετωπιστούν υιοθετώντας μέτρα μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης που στόχο έχουν την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε περιόδους οικονομικής ύφεσης με τον περιορισμό της προκυκλικότητας²⁴. Ο όρος «προκυκλικότητα» αναφέρεται στη δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ του χρηματοπιστωτικού συστήματος και του τομέα της πραγματικής οικονομίας, η οποία τείνει να εντείνει τις διακυμάνσεις των οικονομικών κύκλων και να προκαλεί ή να επιτείνει την αστάθεια στο χρηματοπιστωτικό σύστημα (Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2010). Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της ανοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου υπάρχει, κατά κανόνα, μεγάλη πιστωτική επέκταση, αύξηση των τιμών των ακινήτων και των άλλων περιουσιακών στοιχείων, καθώς και μη συμβατότητα ληκτοτήτων μεταξύ στοιχείων ενεργητικού και παθητικού. Αν το

²⁴ Βλέπετε σχετικά Θωμαδάκη Σ. και Κ. Λοΐζο (2011), Η χρηματοοικονομική ρύθμιση και το κόστος κεφαλαίου των πιστωτικών ιδρυμάτων, σελ. 546-548 <http://62.1.43.74/5Ekdosis/UplPDFs/sylogikostomos/31-z%20Thomadakis-Loizos%20541-554.pdf>

χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν είναι κατάλληλα προστατευμένο, τότε στην καθοδική φάση του οικονομικού κύκλου πιθανότατα θα ανακύψουν προβλήματα στους φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως περιορισμός της δυνατότητας χορήγησης δανείων και πιστώσεων, με αρνητικές επιπτώσεις για τον πραγματικό τομέα της οικονομίας. Τα μέτρα αντιμετώπισης της μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης για την αντιμετώπιση της χρονικής διάστασης του συστημικού κινδύνου είναι κυρίως:

- καθιέρωση από τις τράπεζες αποθεμάτων για λόγους συντήρησης «capital conservation buffers»,
- αντικυκλικά, κεφαλαιακά αποθέματα «countercyclical buffer»,
- δυναμικές προβλέψεις «forward-looking provision», βάσει των αναμενόμενων ζημιών από τα στοιχεία του χαρτοφυλακίου τους,
- μέτρα επικουρικής φύσεως, δηλαδή στη διαμόρφωση κατάλληλων μέτρων μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης στη λειτουργία των τραπεζών όπως αυτά αναφέρθηκαν παραπάνω, ώστε να είναι δυνατή και η αντιμετώπιση της χρονικής διάστασης του συστημικού κινδύνου,
- μέτρα προληπτικής φύσεως, όπως είναι η καθιέρωση κατά τη διάρκεια της ανοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου, αυστηρότερων συντελεστών στάθμισης, κατά τον υπολογισμό του συντελεστή κεφαλαιακής επάρκειας σε συγκεκριμένες χρηματοδοτήσεις, όπως (π.χ. δάνεια σε ξένα νομίσματα, δάνεια για την αγορά κινητών αξιών).

Η δεύτερη διάσταση είναι η «διατομεακή» (cross-sectional dimension), η οποία αντικατοπτρίζει την κατανομή του κινδύνου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Στην περίπτωση αυτή ο συστημικός κίνδυνος μπορεί να προκύψει είτε λόγω της ταυτόχρονης έκθεσης περισσότερων φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών σε κινδύνους από ομοειδή ανοίγματα είτε λόγω της διασυνδεσιμότητας αυτών των φορέων και της μετάδοσης προβλημάτων μεταξύ τους, ιδίως αν αυτοί είναι συστηματικά σημαντικοί. Τα μέτρα που υιοθετούνται για την αντιμετώπισή τους, είναι ο περιορισμός της συγκέντρωσης του συστημικού κινδύνου με κύρια μέσα τα ακόλουθα:

- ενδυνάμωση των υποδομών σε σχέση με τα εξω-χρηματιστηριακά παράγωγα μέσα, κυρίως με την υποχρέωση της εκκαθάρισης των συναφών συναλλαγών μέσω κεντρικών αντισυμβαλλομένων και υποχρέωση καταγραφής όλων των συναλλαγών αυτών,
- περιορισμοί στο εύρος των υπηρεσιών που επιτρέπεται να παρέχονται από συστημικά σημαντικούς φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ειδικά τις τράπεζες.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα μέτρα μακρο-προληπτικής παρέμβασης αποτελούν ένα από τα καινοτόμα στοιχεία της Βασιλείας III, καθώς για πρώτη φορά σε παγκόσμιο επίπεδο καθιερώνονται κανόνες ρυθμιστικού πλαισίου σε μακρο-προληπτικό επίπεδο.

2.6 Η επιτροπή της Βασιλείας

Κινητήρια δύναμη για τον εκσυγχρονισμό, τη διαμόρφωση και τη σταδιακή σύγκλιση των εποπτικών συστημάτων που διέπουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα σε παγκόσμιο και εθνικό επίπεδο αποτέλεσε η διεθνής δράση της Επιτροπής της Βασιλείας για την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος (Basel Committee of Banking Supervision). Η Επιτροπή της Βασιλείας έθεσε τις βάσεις για τη δημιουργία του σύγχρονου παγκόσμιου εποπτικού «δικαίου» και αντιμετώπισε πρώτη τις προκλήσεις του σύγχρονου μεταβαλλόμενου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, εστιάζοντας στα κυριότερα εποπτικά προβλήματα, όπως αυτά αναδείχθηκαν μέσα από συγκεκριμένες τραπεζικές κρίσεις,²⁵ θέτοντας τις βάσεις για τη συστηματοποίηση της εποπτείας του τραπεζικού τομέα. Κύρια αποστολή της Επιτροπής είναι η διαμόρφωση κανόνων, σε διεθνές επίπεδο, μέσω των οποίων να καταστεί δυνατή η διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος.

Η επιτροπή της Βασιλείας, η οποία εδρεύει στην ελβετική πόλη της Βασιλείας, δεν είναι διεθνής κυβερνητικός οργανισμός, αλλά μία *de facto*²⁶ οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα που λειτουργεί υπό τη διοικητική αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών. Συστάθηκε στις 8 Οκτωβρίου 1974 με απόφαση των Διοικητών των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών του G-10 και του Διοικητή της κεντρικής τράπεζας της Ελβετίας. Η οργανωτική και λειτουργική της δομή είναι ημεπίσημη²⁷ και τα κείμενα που παράγει ανήκουν στο χώρο του «ήπιου διεθνούς δικαίου».²⁸ Οι λόγοι συμμόρφωσης των εθνικών κρατών με τις προτάσεις της επιτροπής είναι η άσκηση πιέσεων και πολιτικών επιρροών από τα μέλη της.

Τα μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας σήμερα είναι²⁹:

- Τα δεκαεννέα κράτη μέλη του G-20 (οι ΗΠΑ εκπροσωπούνται από το «Board of Governors» του «Federal Reserve System»³⁰ και από τη «Federal Reserve Bank of New York»³¹),
- τα δύο κράτη μέλη που έχουν καθεστώς παρατηρητή στις Συνόδους Κορυφής του G-20 (Ισπανία και Ολλανδία),
- τα τρία μέλη του G-10 που δεν είναι μέλη του G-20 (Βέλγιο, Ελβετία και Σουηδία, και
- το Λουξεμβούργο, το Hong Kong και η Σιγκαπούρη.

²⁵ Αφορμή για τη σύσταση της επιτροπής αποτέλεσε η αποσταθεροποίηση του διεθνούς οικονομικού συστήματος έπειτα από την κατάρρευση του Συμφώνου του Bretton Woods το 1971, την πετρελαϊκή κρίση που ακολούθησε και τις συνακόλουθες καταρρεύσεις της Franklin National Bank στις ΗΠΑ και της Herstatt Bank στη Γερμανία (Walker, 2001).

²⁶ *De facto*, στη νομοθεσία σημαίνει αυτό που εφαρμόζεται πρακτικά αλλά δεν επιβάλλεται από το νόμο.

²⁷ Η λειτουργία της δε βασίζεται σε νομικούς κανόνες, παρά μόνο στην αρχική εντολή που της δόθηκε από τις κυβερνήσεις των G-10 κατά τη σύστασή της.

²⁸ Οι αποφάσεις που λαμβάνονται δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα για τους τρίτους αποδέκτες τους και διατυπώνονται συνήθως ως γενικές αρχές ή ελάχιστα προτεινόμενα στάνταρ συμπεριφοράς (Walker, 2001).

²⁹ BCBS, μέλη επιτροπής Βασιλείας, <http://www.bis.org/bcbs/membership.htm>

³⁰ <http://www.federalreserve.gov>, Board of Governors

³¹ <http://www.newyorkfed.org/>, Federal Reserve Bank of New York

Κατά τον Γκόρτσο (2011) οι σκοποί της Επιτροπής της Βασιλείας μπορούν να διακριθούν σε κύριο και επικουρικούς:

- i. «Ο κύριος σκοπός συνίσταται στη συμβολή και διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.
- ii. Η Επιτροπή της Βασιλείας επιδιώκει παράλληλα τρεις επικουρικούς σκοπούς:
 - τη διασφάλιση συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας (σε ότι αφορά το εποπτικό καθεστώς) μεταξύ των διεθνών τραπεζών που εδρεύουν στα κράτη μέλη που εκπροσωπούνται στην επιτροπή,
 - τη διασφάλιση συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας (και πάλι σε ότι αφορά το εποπτικό καθεστώς) μεταξύ των διεθνών τραπεζών αφενός και των διεθνών επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών αφετέρου, και
 - τη διατύπωση θέσεων για διάφορα θέματα που αφορούν τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, αλλά δεν άπτονται άμεσα της διασφάλισης της σταθερότητάς του».

Το κύριο μέσο υλοποίηση των σκοπών που επιδιώκει η επιτροπή της Βασιλείας είναι η έκδοση εκθέσεων, στις οποίες περιέχονται κανόνες «μαλακού δικαίου»³². Από το έργο της ξεχωρίζουν τα λεγόμενα «κονκορδατα» (Basel Concordats)³³ του 1975 και 1981 που εισήγαγαν την έννοια της ενοποιημένης εποπτείας και έθεσαν τις ελάχιστες αρχές συνεργασίας και κατανομής αρμοδιοτήτων περισσότερων αρμόδιων αρχών για την εποπτεία τραπεζών με διασυνοριακή δράση. Τα Σύμφωνα της Βασιλείας (Basel Accords), γνωστά ως Βασιλεία Ι³⁴, Βασιλεία ΙΙ³⁵ και Βασιλεία ΙΙΙ³⁶ αντίστοιχα, αποτελούν την πρώτη διεθνώς οργανωμένη προσπάθεια δημιουργίας ενός κοινού συστήματος υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων για την αντιμετώπιση των κινδύνων που προκαλεί η χρηματοπιστωτική δραστηριότητα. Τέλος, σημαντική είναι η συνεισφορά της

³² Ο αγγλικός όρος είναι «Soft Law» και η ερμηνεία του είναι όμοια με τον όρο «ήπιο διεθνές δίκαιο» παρατήρηση 30, επίσης υπάρχει ερμηνεία του όρου στην σελίδα του Eurofound,

<http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/softlaw.htm>

³³ BCBS, (1975), «Report to the governors on the supervision of banks foreign establishments, 1975» <https://www.bis.org/publ/bcbs00a.pdf>, « Banking secrecy and international cooperation in banking supervision, 1981» <https://www.bis.org/publ/bcbs00f.pdf>.

³⁴ BCBS,(1988) «International convergence of capital measurement and capital standards», <https://www.bis.org/publ/bcbs04a.pdf>.

³⁵ BCBS, (2004), «International convergence of capital measurement and capital standards, a revised framework», <https://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>.

³⁶ BCBS, (2010), «Basel III, a global regulatory framework for more resilient banks and banking system, (Revised, Ιούλιος 2011)», <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>, «Basel III, international framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring», <http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>.

Επιτροπής στη διαμόρφωση των σύγχρονων εθνικών συστημάτων εποπτείας, γνωστές ως «θεμελιώδεις αρχές για την αποτελεσματική εποπτεία της τραπεζικής δραστηριότητας»³⁷ (core principle for effective banking supervision) (Φλώρος, 2012).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με σειρά οδηγιών για την εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα, υιοθετεί μεγάλο μέρος των προτάσεων της επιτροπής της Βασιλείας διαμορφώνοντας σταδιακά ένα δίκτυ ασφαλείας,³⁸ αποτελούμενο από:

- i. τη θεμελίωση ελάχιστων κοινών κανόνων αδειοδότησης και προληπτικής εποπτείας της λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων,
- ii. την πρόνοια για την έγκαιρη εξυγίανση ή εκκαθάριση πιστωτικών ιδρυμάτων που αντιμετωπίζουν προβλήματα,
- iii. τη δημιουργία συστημάτων εγγύησης καταθέσεων,³⁹ ώστε να διατηρείται η εμπιστοσύνη στην αγορά
- iv. τη πρόβλεψη και διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες, και
- v. την υποβολή στοιχείων από τις τράπεζες στις εποπτικές αρχές.

Απώτερος στόχος της υιοθέτησης των προτάσεων της επιτροπής από την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η σταθερότητα και η διαφάνεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς και η αποφυγή μελλοντικών κρίσεων.

2.7 Από τη Βασιλεία I στη Βασιλεία III

2.7.1 Βασιλεία I

Η ανάγκη επίτευξης μίας διεθνούς συμφωνίας στο παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα για την ενίσχυση της σταθερότητας και την εξάλειψη ανταγωνιστικών ανισοτήτων που προέκυπταν από την εφαρμογή διαφορετικών εποπτικών καθεστώτων, ήταν το έναυσμα για να ξεκινήσουν μακροχρόνιες διαβουλεύσεις ώστε η επιτροπή να καταλήξει στην υιοθέτηση του πρώτου κανονιστικού πλαισίου γνωστού ως Συμφωνία της Βασιλεία I (Basel Accord I, 1988). Η Βασιλεία I έδωσε έμφαση στις κεφαλαιακές απαιτήσεις, καθώς από την εποπτική διάσταση, καθώς το κεφάλαιο αποτελεί την τελευταία «αμυντική γραμμή» του πιστωτικού ιδρύματος για την απορρόφηση των ενδεχόμενων ζημιών όταν τα διάφορα αποθεματικά έχουν εξαντληθεί και η διαχείριση των κινδύνων είναι ανεπαρκής, έτσι ώστε να προστατεύονται τα συμφέροντα των καταθετών του. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις προσδιορίζονται αρχικά έναντι του πιστωτικού κινδύνου και αργότερα

³⁷ BIS, (2012), core principle for effective banking supervision, <http://www.bis.org/publ/bcbs230.htm>

³⁸ Τα κράτη καθιερώνουν κανόνες που αφορούν την αδειοδότηση και μικρό-προληπτική και μακρό-προληπτική παρέμβαση στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, την εξυγίανση και εκκαθάριση των αφερέγγυων τραπεζών και την εγγύηση των τραπεζικών καταθέσεων. Το σύνολο των μέσων και μηχανισμών που καθιερώνονται για την ικανοποίηση του εν λόγω αιτήματος συνθέτουν το καλούμενο «προστατευτικό δίκτυο του τραπεζικού συστήματος» (Γκόρτσος, 2011).

³⁹ Βλ. σχετικά Γκόρτσος, (2011), σελ. 96-99.

έναντι των κινδύνων αγοράς. Οι αρχικές διατάξεις του εν λόγω συμφώνου (1988) αφορούσαν:⁴⁰

- την καθιέρωση μιας ομοιόμορφης μεθόδου για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών για κάλυψη έναντι της έκθεσης τους στον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο χώρας, τόσο από στοιχεία του ενεργητικού του ισολογισμού τους, όσο και από στοιχεία εκτός ισολογισμού, η οποία βασιζόταν σε συγκεκριμένους προκαθορισμένους συντελεστές στάθμισης - «τυποποιημένη προσέγγιση»,
- τον καθορισμό των στοιχείων των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων με τα οποία οι τράπεζες δύνανται να εκπληρώσουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις έναντι αυτών των κινδύνων.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, το εποπτικό πλαίσιο υπέστη πλήθος προσαρμογών προκειμένου να ανταποκριθεί στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος με αποκορύφωμα το 1996 με την έκδοση της έκθεσης «τροποποίηση του συμφώνου για την κεφαλαιακή επάρκεια με στόχο την ενσωμάτωση των κινδύνων αγοράς» με την καθιέρωση (Γκόρτσος, 2011):⁴¹

- ομοιόμορφων μεθόδων, βάσει τόσο μιας τυποποιημένης προσέγγισης, όσο και μιας προσέγγισης που βασίζεται στα εσωτερικά συστήματα των τραπεζών για τη διαβάθμιση του κινδύνου γνωστή ως internal ratings based approach, αναφορικά με τον υπολογισμό των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του κινδύνου αγοράς,
- ενός εναλλακτικού ορισμού των ιδίων κεφαλαίων για την εκπλήρωση των εν λόγω κεφαλαιακών απαιτήσεων και μόνον.

Παρόλο που το σύμφωνο της Βασιλεία I έθεσε ένα πρώτο πλαίσιο εναρμόνισης κεφαλαιακών απαιτήσεων και κοινών κανόνων εποπτείας και η αποδοχή που έλαβε ιδίως στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες, καθώς οι διατάξεις που ψηφίστηκαν ενσωματώθηκαν στο θεσμικό τους πλαίσιο για την τραπεζική εποπτεία, αποτέλεσε αντικείμενο έντονης κριτικής κυρίως γιατί παρουσίασε τα παρακάτω σημαντικά μειονεκτήματα (Σαουντζόγλου και Πεντότης, 2009):

- το εποπτικό πλαίσιο δημιούργησε σημαντικές στρεβλώσεις και αναποτελεσματικότητες στην εκτίμηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων καθώς προβλεπόταν η σχεδόν αυθαίρετη ταξινόμηση των στοιχείων ενεργητικού σε κατηγορίες κινδύνου με παράλληλη στάθμιση των στοιχείων αυτών με

⁴⁰ BCBS. (1988) «International convergence of capital measurement and capital standards», <http://www.bis.org/publ/bcbs04a.pdf>

⁴¹ BCBS, (1996) «Amendment to the capital accord to incorporate markets risk», <https://www.bis.org/publ/bcbs24.pdf>

συντελεστές που δεν απέδιδαν το πραγματικό επίπεδο έκθεσης στον πιστωτικό κίνδυνο,

- προνομιακή μεταχείριση των κρατικών τίτλων που τους κατέτασσε στην κατώτερη ζώνη κινδύνου. Οι αθετήσεις όμως αρκετών κρατικών υποχρεώσεων κυρίως της Λατινικής Αμερικής, απέδειξαν ότι οι κρατικοί τίτλοι χρέους δεν μπορούσαν να θεωρούνται επένδυση μηδενικού κινδύνου,
- δεν αναγνωριζόταν το αποτέλεσμα ενδεχόμενης διαφοροποίησης που θα μπορούσε να μειώσει τον πραγματικό συνολικό κίνδυνο του χαρτοφυλακίου, καθώς το εποπτικό πλαίσιο θεωρούσε το συνολικό κίνδυνο ενός χαρτοφυλακίου ως το άθροισμα των επιμέρους του στοιχείων,
- δεν λάμβανε υπόψη τους άλλους κινδύνους πέραν του πιστωτικού και του κινδύνου αγοράς,
- οι τράπεζες, σταδιακά άρχισαν να κάνουν τιτλοποίηση απαιτήσεων⁴² για την αποφυγή κεφαλαιακών υποχρεώσεων,
- δεν εξομαλύνονταν οι διαφορές στα λογιστικά, φορολογικά και νομικά συστήματα των διεθνών τραπεζών με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ανταγωνιστικές ανισότητες,
- οι κανόνες σχεδιάστηκαν κυρίως για την εποπτεία των διεθνών τραπεζών που δραστηριοποιούνταν στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των άλλων αναπτυσσόμενων βιομηχανικά χωρών.

2.7.2 Βασιλεία II

Η επιτροπή της Βασιλείας, έχοντας εντοπίσει την ανάγκη τόσο τροποποίησης επιμέρους διατάξεων, όσο και ενίσχυσης του περιεχομένου της, προχώρησε σε εκτεταμένες διαβουλεύσεις με τους φορείς της αγοράς για την τροποποίησή της, ώστε τον Ιούνιο του 2004 συνέταξε την τελική έκθεση με τίτλο «το νέο σύμφωνο της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια», «The new Basel Capital Accord»⁴³, γνωστό ως «Βασιλεία II».

Στην ίδια κατεύθυνση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε δύο κοινοτικές οδηγίες 2006/48/EK και 2006/49/EK, σχετικά με την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων τόσο των πιστωτικών ιδρυμάτων, όσο και των επιχειρήσεων παροχής

⁴² Μετατροπή στοιχείων χαμηλής ρευστότητας, όπως ενυπόθηκα δάνεια και πιστωτικές κάρτες, σε διαπραγματεύσιμα στοιχεία της κεφαλαιαγοράς.

⁴³ BCBS, (2004), «Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, a Revised Framework», <http://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf>. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι διατάξεις της Βασιλείας I και της Βασιλείας II, όπως ίσχυαν το 2006, κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο με τίτλο, «International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, a Revised Framework – Comprehensive Version», <http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>

επενδυτικών υπηρεσιών, με τις οποίες θα έπρεπε να εναρμονιστούν οι πιστωτικοί οργανισμοί και οι επιχειρήσεις επενδυτικών υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι γενικές διατάξεις και αρχές των οδηγιών αυτών ενσωματώθηκαν στην ελληνική νομοθεσία με το νόμο 3601/1.8.2007.

Οι βασικοί στόχοι των παραπάνω οδηγιών του θεσμικού πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας είναι (Χριστόπουλος και Ντόκας, 2012):

- να διαφυλάττει και να ενισχύει την πειθαρχία της αγοράς με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία και σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος,
- να μειώνει τις ανισότητες στις συνθήκες διεθνούς ανταγωνισμού μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων, με καθορισμό ομοιόμορφων διαδικασιών εποπτείας της κεφαλαιακής επάρκειας από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές,
- η επιβολή ελαχίστων κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη των αναλαμβανόμενων από τα πιστωτικά ιδρύματα κινδύνων, ώστε να αποτρέπεται ο κίνδυνος πτώχευσης.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η Βασιλεία II βασίζεται σε τρεις συμπληρωματικούς πυλώνες. Σύμφωνα με τον Γκόρτσο (2011) «η αποτελεσματικότητα του πρώτου πυλώνα εξαρτάται καθοριστικά από την ικανότητα των εποπτικών αρχών να ελέγχουν την ορθή εφαρμογή τους μέσω των εξουσιών του δεύτερου πυλώνα. Επίσης, οι αυξημένες υποχρεώσεις δημοσιοποίησης στοιχείων του τρίτου πυλώνα διαμορφώνουν τα κατάλληλα κίνητρα για τη βελτίωση των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων που αναπτύσσουν οι τράπεζες».

2.7.2.1 Πρώτος Πυλώνας: Ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις⁴⁴.

Στον πρώτο πυλώνα η επιτροπή καθορίζει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου, του κινδύνου αγοράς, του κινδύνου αντισυμβαλλομένου και για πρώτη φορά του λειτουργικού κινδύνου.⁴⁵ Η ελάχιστη απαιτούμενη κεφαλαιακή επάρκεια έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων παραμένει στο 8%, αμετάβλητη σε σχέση με το πρώτο σύμφωνο «Βασιλεία Ι». Βάσει των νέων όρων, ο δείκτης φερεγγυότητας υπολογίζεται ως ακολούθως:

$$\text{Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας} = \frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια (Tier I+Tier II)}}{\text{Πιστωτικός Κίνδυνος+(12,5*Κίνδυνοι Αγοράς)+ (Λειτουργικός Κίνδυνος)}}$$

(Σχέση 2.1)

Στο νέο εποπτικό πλαίσιο, Βασιλεία II, όπως και στο αρχικό, τα αποδεκτά στοιχεία εποπτικού κεφαλαίου διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, σε στοιχεία

⁴⁴ Ο πρώτος πυλώνας ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με τα ΠΔ/ΤΕ 2587/20.8.2007, ΠΔ/ΤΕ 2588/20.8.2007, ΠΔ/ΤΕ 2589/20.8.2007, ΠΔ/ΤΕ 2590/20.8.2007, ΠΔ/ΤΕ 2591/20.8.2007, ΠΔ/ΤΕ 2593/20.8.2007 και ΠΔ/ΤΕ 2594/20.8.2007.

⁴⁵ Στο λειτουργικό κίνδυνο συμπεριλαμβάνεται και ο νομικός κίνδυνος.

πρωτογενούς ή κύριου κεφαλαίου (core capital –tier I) και σε στοιχεία δευτερογενούς κεφαλαίου (supplementary capital – tier II).

Το κύριο εποπτικό κεφάλαιο (Tier I) περιλαμβάνει το μετοχικό κεφάλαιο και τα δημοσιευμένα αποθεματικά, όπως αυτά παρουσιάζονται στις δημοσιευμένες λογιστικές καταστάσεις κάθε πιστωτικού οργανισμού. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα στοιχεία αυτά αποτελούν τα μόνα κοινά στοιχεία σε όλα τα τραπεζικά συστήματα του κόσμου και αποτελούν το βασικό κριτήριο της κεφαλαιακής τους επάρκειας. Επίσης, επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τα περιθώρια κέρδους τους και την ανταγωνιστική τους θέση.

Το συμπληρωματικό κεφάλαιο ή δευτερογενές (Tier II) περιλαμβάνει κυρίως τις προβλέψεις για επισφαλή δάνεια, τα αφανή αποθεματικά, τα αποθεματικά από αναπροσαρμογή, τις προνομιούχες μετοχές και τα μετατρέψιμα ομόλογα που δεν περιλαμβάνονται στο Tier I. Θα πρέπει να τονιστεί ότι το δευτερεύον κεφάλαιο σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να υπερβαίνει το κύριο κεφάλαιο, δηλαδή δε θα πρέπει να αντιπροσωπεύει ποσοστό ανώτερο του 50% των συνολικών εποπτικών κεφαλαίων του πιστωτικού οργανισμού.

Οι τροποποιήσεις του νέου πλαισίου σε σχέση με την Βασιλεία I αφορούν κυρίως τον παρανομαστή του κλάσματος, καθώς καλύπτει διαδικασίες και θέσεις που επηρεάζουν τον παρανομαστή του δείκτη φερεγγυότητας με δύο τρόπους.

- Αρχικά, ορίζει νέες μεθόδους προσδιορισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους και ιδιαίτερα έναντι του πιστωτικού κινδύνου.
- Παράλληλα, για πρώτη φορά καθιερώνει κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον λειτουργικό κίνδυνο και προτείνει μετρήσεις για τον υπολογισμό του.

Τα πιστωτικά ιδρύματα για την αξιολόγηση του αναλαμβανόμενου πιστωτικού κινδύνου θα έχουν τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ δύο μεθόδων, της τυποποιημένης μεθόδου και των μεθόδων των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης.

Σύμφωνα με την τυποποιημένη μέθοδο (standardized approach), γίνεται πρώτον ταξινόμηση των ανοιγμάτων σε διάφορες κατηγορίες, όπως παραδείγματος χάριν, ανοίγματα έναντι κεντρικών τραπεζών, επιχειρήσεων, τραπεζών, κεντρικών κυβερνήσεων κ.α. Δεύτερον, γίνεται στάθμιση των ανοιγμάτων με συντελεστές κινδύνου (π.χ. 20%, 50%, 100%, 150%) που είναι ευθεία συνάρτηση της πιστωτικής διαβάθμισής τους από τους εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης. Επομένως, η λογιστική αξία κάθε ανοίγματος σταθμίζεται με συντελεστή κινδύνου ανάλογο της πιστωτικής του διαβάθμισης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, ανοίγματα χαμηλής πιστωτικής διαβάθμισης να σταθμίζονται με υψηλό συντελεστή κινδύνου και ανοίγματα υψηλής πιστωτικής διαβάθμισης να σταθμίζονται με χαμηλό συντελεστή κινδύνου. Αυτό σημαίνει πως τα πιστωτικά ιδρύματα επιβαρύνουν περισσότερο τις κεφαλαιακές τους ανάγκες με τη χρηματοδότηση φορέων με χαμηλή πιστωτική ποιότητα καθώς χρειάζονται περισσότερα κεφάλαια για την κάλυψη του υψηλότερου υποκείμενου κινδύνου απωλειών. Επομένως είναι στην ευχέρεια των τραπεζών να ελέγχουν την κεφαλαιακή τους επιβάρυνση, ελέγχοντας τη σύνθεση του χαρτοφυλακίου τους.

Η μέθοδος των εσωτερικών διαβαθμίσεων (internal rating-based approach) περιλαμβάνει δύο εκδοχές, τη βασική μέθοδο εσωτερικών διαβαθμίσεων και την εναλλακτική (προηγμένη) μέθοδο εσωτερικών διαβαθμίσεων. Τα πιστωτικά ιδρύματα που λαμβάνουν έγκριση από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές να χρησιμοποιούν τη μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων μπορούν για τον υπολογισμό του απαιτούμενου κεφαλαίου για κάθε πιστωτικό άνοιγμα να βασίζονται σε εσωτερικές ίδιες εκτιμήσεις των στοιχείων κινδύνου. Για τον υπολογισμό των σταθμίσεων των κινδύνων χρειάζεται η εκτίμηση τεσσάρων παραμέτρων που βασίζονται σε ιστορικά στοιχεία των πελατών της τράπεζας:

- της πιθανότητας αθέτησης (probability of default – PD),
- των απωλειών σε περίπτωση αθέτησης (loss given default – LGD),
- της αξίας του ανοίγματος σε περίπτωση αθέτησης (Exposure at default – EAD),
- της ληκτότητας (effective Maturity –M)

Τα παραπάνω οδηγούν στην εκτίμηση της αναμενόμενης ζημίας για κάθε πιστοδότησης (expected loss – EL), η οποία αποτελεί το γινόμενο των επιμέρους παραμέτρων και υπολογίζεται με τον παρακάτω τύπο: (Χριστόπουλος και Ντόκας, 2012)

$$EL = PD * LGD * EAD, \text{ (Σχέση 2.2)}$$

Κατά τη βασική μέθοδο, οι τράπεζες είναι υπεύθυνες για την εκτίμηση της πιθανότητας αθέτησης (PD) κάθε ανοίγματος, ενώ οι εκτιμήσεις για τους υπόλοιπους συντελεστές κινδύνου προσδιορίζονται από τις εποπτικές αρχές.

Αντίθετα, με τη χρήση της προηγμένης μεθόδου απαιτείται τις περισσότερες φορές η εκτίμηση όλων των συντελεστών κινδύνων από τους ίδιους τους πιστωτικούς οργανισμούς (Σαπουτζόγλου και Πεντότης, 2009).

Η καθιέρωση κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο αποτελεί μία από τις σημαντικές καινοτομίες της Βασιλεία II. Αντίθετα με τους παραδοσιακούς κινδύνους ο λειτουργικός κίνδυνος δεν μπορεί να μετρηθεί εύκολα, αφού είναι περισσότερο ποιοτικός παρά ποσοτικός κίνδυνος, με αποτέλεσμα η κάθε μέθοδος μέτρησής του να απαιτεί και κάποιο βαθμό απλούστευσης. Τρεις είναι οι προτεινόμενες από την επιτροπή Βασιλείας μέθοδοι υπολογισμού της κεφαλαιακής απαίτησης για το λειτουργικό κίνδυνο:

- μέθοδος βασικού δείκτη (basic indicator approach – BAA),
- τυποποιημένη μέθοδος (standardized approach – STA),
- εναλλακτική τυποποιημένη μέθοδος (advanced measurement approach – AMA)

2.7.2.2 Δεύτερος Πυλώνας: Επίβλεψη της κεφαλαιακής Επάρκειας και των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων.⁴⁶

Στο δεύτερο πυλώνα η επιτροπή επισημαίνει ότι η επίβλεψη της κεφαλαιακής επάρκειας από τις εποπτικές αρχές αποτελεί βασικό συμπλήρωμα στις ελάχιστες κύριες απαιτήσεις και την πειθαρχία αγοράς. Ο δεύτερος πυλώνας της Βασιλεία II προορίζεται να διασφαλίζει ότι η κάθε τράπεζα έχει τις υγιείς εσωτερικές διαδικασίες για να αξιολογεί την επάρκεια των κεφαλαίων της βασισμένη σε μια λεπτομερή καταγραφή των κινδύνων της. Η προσέγγιση αυτή θεωρείται απαραίτητη για την αποτελεσματική διοίκηση των τραπεζών και την αποτελεσματική εποπτεία αυτών (Μελάς, 2009).

Συγκεκριμένα ο δεύτερος πυλώνας έχει προσδιορίσει τέσσερις βασικές αρχές:

- Οι τράπεζες σε σχέση με το είδος και την ποσότητα κινδύνου που έχουν, θα πρέπει να έχουν μια διαδικασία υπολογισμού της κεφαλαιακής τους επάρκειας, καθώς και μια στρατηγική διατήρησης του επιπέδου των κεφαλαίων τους.
- Οι εποπτικές αρχές πρέπει να εξασφαλίζουν τη συμμόρφωση των τραπεζών με τις απαιτούμενες ρυθμίσεις, εξετάζοντας και αξιολογώντας τις στρατηγικές της κεφαλαιακής επάρκειάς τους καθώς και τα εσωτερικά τους συστήματα αξιολόγησης.
- Όπου οι εποπτικές αρχές κρίνουν σκόπιμο, θα πρέπει να απαιτούν από τις τράπεζες να λειτουργούν πάνω από τις ελάχιστες κύριες ρυθμίσεις και κυρίως να κρατούν το κεφάλαιο τους πάνω από το ελάχιστο επίπεδο που απαιτείται.
- Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να παρεμβαίνουν σε ένα πρώτο στάδιο και να απαιτούν άμεσα διαρθρωτικά μέτρα από τα πιστωτικά ιδρύματα, ώστε να εμποδίζουν το κεφάλαιο να πέσει κάτω από τα κατώτατα απαιτούμενα επίπεδα σε συνάρτηση με τους αναλαμβανόμενους κινδύνους.

2.7.2.3 Τρίτος Πυλώνας: Πειθαρχία της αγοράς.⁴⁷

Το τρίτο σημαντικό στοιχείο της συνθήκης είναι η πειθαρχία της αγοράς ως μηχανισμός ενδυνάμωσης της φερεγγυότητας των τραπεζών. Αυτό θα επιτυγχάνεται από τα πιστωτικά ιδρύματα, μέσω της δημοσιοποίησης συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων που συνδέονται με την κεφαλαιακή επάρκεια, τους κινδύνους που αναλαμβάνουν και τους τρόπους που τους διαχειρίζονται. Συνοπτικά τα στοιχεία που πρέπει να δημοσιοποιούν αφορούν κυρίως πληροφορίες (Αγγελόπουλος, 2010) για:

- τις επιχειρήσεις του ομίλου του πιστωτικού ιδρύματος,

⁴⁶ Ο δεύτερος πυλώνας ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την ΠΔ/ΤΕ 2592/20.8.2007.

⁴⁷ Ο τρίτος πυλώνας ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την ΠΔ/ΤΕ 2592/20.8.2007.

- τα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων και τον τρόπο υπολογισμού της κεφαλαιακής τους επάρκειας και
- την κάθε κατηγορία κινδύνου που εκτίθεται το πιστωτικό ίδρυμα καθώς και των μεθόδων αξιολόγησης και των τεχνικών μείωσης των κινδύνων αυτών.

2.8 Από τη Βασιλεία II στη Βασιλεία III

Η νέα συνθήκη της Βασιλεία II αποδείχθηκε πως δεν ήταν αρκετή για να αποτρέψει την εκδήλωση της κρίσης που ξεκίνησε το 2007. Η νέα συνθήκη είχε αφετηρία τον Ιανουάριο του 2008, ενώ η κρίση είχε αρχίσει είδη να γιγαντώνεται. Επίσης, η λανθασμένη εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων για την εφαρμογή της συνθήκης της Βασιλεία II ήταν καθοριστικός παράγοντας για την αποτυχία του πλαισίου. Οι τράπεζες είχαν την ευχέρεια και με τη νέα συνθήκη, να μπορούν να αποκρύψουν και να παρουσιάσουν τα στοιχεία που αφορούσαν τους κινδύνους και τα κεφάλαια τους με τρόπο, ώστε να μην φαίνονται στο ευρύ κοινό και κυρίως στις εποπτικές αρχές τα προβλήματά τους. Η δυνατότητα αυτή τους δινόταν με τις ευχέρειες που τους έδινε η Βασιλεία II στον τρόπο υπολογισμού και μέτρησης των κινδύνων τους (Καραμούζης και Χαρδούβελης, 2011).

Η υπερβολική μόχλευση που υπήρξε στο τραπεζικό σύστημα πρέπει να θεωρηθεί εν μέρει τουλάχιστον, προϊόν του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια, γιατί τα πιστωτικά ιδρύματα, έχοντας ως στόχο να μειώσουν το κόστος από την εφαρμογή του, κατέφευγαν σε υπερβολική τιτλοποίηση απαιτήσεων και σε τεχνικές «ρυθμιστικού αρμπιτράζ» (Γκόρτσος, 2011).

Όπως αναφέρει και η επιτροπή της Βασιλείας⁴⁸, ενώ η κεφαλαιακή επάρκεια των περισσότερων τραπεζών ήταν επαρκής, η ποιότητά τους ήταν χαμηλή και με την έναρξη της κρίσης αντιμετώπισαν προβλήματα ρευστότητας, καθώς η απότομη αναστροφή των συνθηκών στις αγορές ανέδειξε την ταχύτητα με την οποία μπορούν να εξαντληθούν τα αποθέματα ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Επίσης το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλεία II δεν περιείχε κανόνες μακρο-προληπτικών πολιτικών για την πρόληψη, τη χρονική διάσταση και τη διατομεακή του συστημικού κινδύνου και όπως αναδείχθηκε με την πρόσφατη κρίση ο συστημικός κίνδυνος υπήρξε εντονότατος. Ενώ αντίθετα σύμφωνα με τον Γκόρτσο (2011), το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια κρίθηκε ότι αποτελεί έναν από τους παράγοντες που εντείνει την προκυκλικότητα, καθώς ωθεί τις τράπεζες:

- κατά τη διάρκεια της οικονομικής ανάπτυξης να συμβάλλουν στην περαιτέρω ενίσχυση της πιστωτικής επέκτασης, με την καθιέρωση χαμηλότερων κριτηρίων αξιολόγησης στο πλαίσιο χορήγησης δανείων,

⁴⁸ BCBS (2011), Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, παρ. 48

- ενώ κατά τη διάρκεια της ύφεσης να περιορίζουν της χορηγήσεις δανείων με τη θέσπιση αυστηρότερων κριτηρίων.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στις δύο πρώτες συνθήκες της Βασιλείας συμμετείχαν τα μέλη του G-10 και απουσίαζαν τελείως οι μεγαλύτερες αναπτυσσόμενες οικονομίες που διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο πλέον στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Έτσι η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση και οι παραπάνω αστοχίες που δεν είχαν προβλεφθεί με τη Βασιλεία II έδωσαν το έναυσμα στην επιτροπή να ξεκινήσει νέες συζητήσεις και να καταλήξει στις 16-12-2010 σε μια νέα έκθεση γνωστή ως Βασιλεία III.

3. Βασιλεία III

3.1 Εισαγωγή

Η επιτροπή της Βασιλείας στις 16 Δεκεμβρίου 2010 δημοσίευσε δύο σημαντικές εκθέσεις με τίτλο:

- Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking systems⁴⁹,
- Basel III: International framework for Liquidity risk measurement, standards and monitoring⁵⁰.

Οι παραπάνω εκθέσεις που σήμερα είναι γνωστές ως Βασιλεία III, αποτελούν την πιο ουσιαστική απάντηση της επιτροπής στην πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση. Το νέο πλαίσιο προληπτικής εποπτείας αποτελεί βελτίωση και συμπλήρωση του υφιστάμενου και όχι μια καινούργια συμφωνία, και ως σκοπό έχει την ενδυνάμωση της σταθερότητας του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος κινούμενο προληπτικά σε δύο επίπεδα: μικροοικονομικό και μακροοικονομικό.

Οι αλλαγές του νέου πλαισίου μπορούν να καταταγούν από συστημική άποψη σε δύο κατηγορίες:

- διατάξεις του υπάρχοντος κανονιστικού πλαισίου Βασιλεία II στις οποίες επέρχονται τροποποιήσεις και προσθήκες:
 - ίδια κεφάλαια και
 - κάλυψη των τραπεζών έναντι της έκθεσης τους στον πιστωτικό κίνδυνο.
- διατάξεις που αποτελούν καινοτόμα στοιχεία του νέου πλαισίου:
 - συντελεστής μόχλευσης,
 - συντελεστής κάλυψης ρευστότητας,
 - συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης,
 - εργαλεία παρακολούθησης του κινδύνου ρευστότητας
 - κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης και
 - αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα.

Ως εναρκτήρια ημερομηνία σταδιακής εφαρμογής των νέων διατάξεων είχε οριστεί η 1 Ιανουαρίου 2013 με στόχο η προσαρμογή των τραπεζών να είναι σταδιακή μέχρι την 1 Ιανουαρίου 2019.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εκδώσει την οδηγία 2013/36/ΕΕ⁵¹ και τον κανονισμό 575/2013⁵² με τα οποία ενσωματώνονται στο ευρωπαϊκό δίκαιο οι κανόνες της

⁴⁹ BCBS (2010), http://www.bis.org/publ/bcbs189_dec2010.pdf, η οποία ανανεώθηκε στις 1.06.2011 και δημοσιεύθηκε <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>

⁵⁰ BCBS (2010), <http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>, η οποία αναθεωρήθηκε στις 6.1.2013 και δημοσιεύθηκε το, Basel III: the liquidity coverage ratio and liquidity risk monitoring tool, <http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>

Βασιλεία III. Η ενσωμάτωση των παραπάνω διατάξεων στο Ελληνικό δίκαιο έγινε με το Ν. 4261/2014⁵³. Στη συνέχεια αναλύονται οι κυριότερες διατάξεις του νέου εποπτικού πλαισίου.

3.2 Ελάχιστα Ίδια κεφάλαια

Στη Βασιλεία III, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω ενός αυστηρότερου ορισμού και κανόνων διαφάνειας των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, με ιδιαίτερη έμφαση σε υψηλότερης ποιότητας μορφών κεφαλαίων (καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο, εμφανή αποθεματικά) που θα επιτρέπει τις τράπεζες να απορροφούν, ενδεχόμενες ζημιές από τους κινδύνους στους οποίους εκτέθηκαν.

Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας θα συνεχίσει να ανέρχεται σε ποσοστό τουλάχιστον 8% και θα συνεχίσει να ισούται με το λόγο των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (Tier 1 capital + Tier 2 capital) προς το σύνολο των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού.

$$\Delta.Κ.Ε. = \frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια (Tier 1+Tier 2)}}{\text{Σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού και στοιχεία εκτός Ισολογισμού}} \geq 8\%,$$

(Σχέση 3.1)

Τα βασικά ίδια κεφάλαια (Tier 1 Capital) θα αποτελούνται από δύο κατηγορίες στοιχείων⁵⁴:

- τα κύρια στοιχεία «common equity Tier 1 capital» που αποτελούνται από το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο σε επίπεδο κοινών μετοχών, τα αποτελέσματα εις νέον, τα εμφανή αποθεματικά, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις οι κοινές μετοχές οι οποίες έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και κατέχονται από τρίτους, η διαφορά από την έκδοση των ανωτέρω κατηγοριών κοινών μετοχών υπέρ το άρτιο.
- τα πρόσθετα στοιχεία «additional Tier 1 capital» που αποτελούνται από προνομιούχες μετοχές και ομολογιακούς τίτλους που πληρούν κυρίως τους ακόλουθους όρους (είναι μη καθορισμένης διάρκειας, έχουν εκδοθεί και το

⁵¹ Η οδηγία 2013/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου εκδόθηκε «σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/87/ΕΚ και για την κατάργηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ».

⁵² Ο κανονισμός 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκδόθηκε «σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και την τροποποίηση του κανονισμού με αριθμό 648/2012».

⁵³ Νόμος 4261/2014, http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=790d16f3-51db-4bac-b40f-50d84266e618

⁵⁴ BCBS (2011), Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, παρ. 52-56

ποσό της έκδοσης έχει καταβληθεί πλήρως, είναι μειωμένης εξασφάλισης έναντι των καταθετών και όλων εν γένει πιστωτών, μπορούν να ανακληθούν από τον εκδότη τους μόνο μετά την παρέλευση πενταετίας και εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις, δεν περιέχουν ειδικές ρήτρες), υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις τίτλοι με τα ως άνω χαρακτηριστικά οι οποίοι έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και δεν περιλαμβάνονται στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων, η διαφορά από την έκδοση προνομιούχων μετοχών που εντάσσονται στην εν λόγω κατηγορία υπέρ το άρτιο.

Η διάκριση των βασικών ιδίων κεφαλαίων (Tier 1 Capital) έχει σημασία ως προς τα σχετικά καθιερούμενα ποσοτικά όρια καθώς σε συνεχή βάση θα πρέπει να τηρούνται τα ακόλουθα:

- τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων πρέπει να ανέρχονται σε ποσοστό τουλάχιστον 4,5% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών και των στοιχείων εκτός ισολογισμού,
- το σύνολο των βασικών ιδίων κεφαλαίων πρέπει να ανέρχεται σε ποσοστό τουλάχιστον 6% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού (στη Βασιλεία II το ποσοστό αυτό ανερχόταν σε 4%).

Τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια (Tier 2 Capital), για τα οποία επαγωγικά προκύπτει ότι το ύψος τους δεν θα επιτρέπεται να υπερβαίνει το 2% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού, αποτελούνται κυρίως⁵⁵: από τις προνομιούχες μετοχές και τους ομολογιακούς τίτλους που είναι όμως ορισμένης διάρκειας, τουλάχιστον πενταετίας, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις τίτλοι με τα ως άνω χαρακτηριστικά οι οποίοι έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και δεν περιλαμβάνονται στα βασικά ίδια κεφάλαια, η διαφορά από την έκδοση προνομιούχων μετοχών που εντάσσονται στην εν λόγω κατηγορία υπέρ το άρτιο, κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους με την προϋπόθεση ότι κατά τον υπολογισμό της κεφαλαιακής απαίτησης για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου ακολουθείται η τυποποιημένη προσέγγιση και συγκεκριμένες προϋποθέσεις, τα οποία δεν επιτρέπεται να υπερβαίνουν του 1,25% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού.

Τα εναλλακτικά ίδια κεφάλαια (Tier 3 Capital) οι τράπεζες μπορούσαν να τα χρησιμοποιήσουν για την κάλυψη των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων για κάλυψη έναντι των κινδύνων αγοράς καταργούνται.⁵⁶

⁵⁵ BCBS (2011), Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, παρ. 57-61.

⁵⁶ BCBS (2011), Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, παρ. 9.

Στη συνέχεια ακολουθεί πίνακας με το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των νέων διατάξεων.

Πίνακας 3.1: Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής ελάχιστων ορίων κεφαλαιακών δεικτών

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Δείκτης CET 1 ⁵⁷	4% - 4,5%	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%
Δείκτης Tier 1	5,5% - 6%	6%	6%	6%	6%	6%
Δείκτης συνολικών ιδίων κεφαλαίων	8%	8%	8%	8%	8%	8%

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2013)

3.3 Συντελεστής μόχλευσης

Η μόχλευση στον τραπεζικό τομέα είναι η υψηλότερη από οποιονδήποτε άλλον τομέα της βιομηχανίας. Για παράδειγμα, οι δέκα μεγαλύτερες μη χρηματοοικονομικές εταιρίες στον κόσμο χρηματοδοτούν τα περιουσιακά τους στοιχεία με περίπου 50:50 με δανειακά κεφάλαια και ίδια κεφάλαια αντίστοιχα. Στον τραπεζικό τομέα, η πιο κοινή αναλογία είναι τουλάχιστον 95:5. Η παραπάνω αναλογία από μόνης της μας δείχνει πως εγκυμονεί κινδύνους, καθώς γνωρίζουμε από την πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση τα αποτελέσματα της υπερβολικής μόχλευσης (Ingves, 2014).

Η μόχλευση ήταν ένα από τα σημαντικότερα κριτήρια διάκρισης των προβληματικών από τις υγιείς τράπεζες. Πολλοί πιστωτικοί οργανισμοί που είχαν υπερβολική μόχλευση, παρόλο που πληρούσαν τους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας, αντιμετώπισαν προβλήματα, καθώς οι αγορές αμφέβαλαν για την φερεγγυότητά τους (Walter, 2011). Για τον περιορισμό της μόχλευσης το νέο πλαίσιο της Βασιλείας III εισάγει ένα νέο εργαλείο υπολογισμού της μόχλευσης, το συντελεστή μόχλευσης.

Ο συντελεστής μόχλευσης, σύμφωνα με την επιτροπή της Βασιλείας θα λειτουργεί ως ένα συμπληρωματικό μέτρο προς τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας «backstop measure» και ορίζεται ως ο λόγος⁵⁸:

- των βασικών ιδίων κεφαλαίων, όπως ορίζονται στο νέο πλαίσιο, προς
- τα ανοίγματά τους, εντός και εκτός ισολογισμού, βάσει της λογιστικής τους αξίας, χωρίς να σταθμίζονται με συντελεστές κινδύνου και χωρίς το δικαίωμα συμψηφισμού απαιτήσεων και υποχρεώσεων.

Το ύψος του νέου συντελεστή ορίζεται σε 3%. Αρχικά, ορίστηκε μία μεταβατική περίοδος εφαρμογής του συντελεστή μόχλευσης, από την 1 Ιανουαρίου 2013 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2017, στην οποία οι τράπεζες οφείλουν να υπολογίζουν

⁵⁷ Κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων «common equity tier 1 capital, CET 1»

⁵⁸ BCBS (2010) Basel III, international framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, παρ. 151-153

τον ως άνω συντελεστή με υποχρέωση από την 01 Ιανουαρίου 2015 να το δημοσιοποιούν. Η τελική εφαρμογή και η εναρμόνιση των τραπεζών με το συντελεστή μόχλευσης θα ξεκινήσουν τον Ιανουάριο του 2018. Στόχος αυτής της μεταβατικής περιόδου είναι η επιτροπή της Βασιλείας να παρακολουθήσει και να διαπιστώσει ποια είναι η αλληλεπίδραση του συντελεστή μόχλευσης και των κεφαλαιακών απαιτήσεων βάσει των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού, ώστε στις αρχές του 2017 η επιτροπή να προχωρήσει στη διατύπωση τυχόν αλλαγών στον ορισμό και στον ποσοτικό προσδιορισμό του συντελεστή μόχλευσης.⁵⁹

3.4 Ρευστότητα

Με τη Βασιλεία III θεσπίζονται για πρώτη φορά σε διεθνές επίπεδο δυο συντελεστές ρευστότητας των τραπεζών, οι οποίοι έχουν ως στόχο να εξαλείψουν τις αναντιστοιχίες επενδύσεων/χρηματοδοτήσεων:

- σε βραχυχρόνιο επίπεδο (30 ημερών), με τη θέσπιση του συντελεστή κάλυψης ρευστότητας <liquidity coverage ratio> “LCR” και
- σε μακροχρόνιο επίπεδο (12 μηνών), με τη θέσπιση του συντελεστή καθαρής σταθερής χρηματοδότησης, <<net stable funding ratio>> “NSFR”.

Ο συντελεστής κάλυψης ρευστότητας, ορίζεται ο λόγος:

- του αποθέματος των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων⁶⁰ του ενεργητικού, προς
- το σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών κατά τη διάρκεια των επόμενων 30 ημερολογιακών ημερών,

και το ύψος του οποίου πρέπει να ισούται ή να υπερβαίνει το 100%.⁶¹

$$\frac{\text{Αποθέματα των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού}}{\text{σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών κατά τη διάρκεια των επόμενων 30 ημερολογιακών ημερών}} \geq 100\% , (\text{Σχέση 3.2})$$

Με το συντελεστή κάλυψης ρευστότητας επιδιώκεται η διασφάλιση της ύπαρξης επαρκών, μη βεβαρημένων⁶², υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του

⁵⁹ BCBS (2010) Basel III, international framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, παρ. 165-167

⁶⁰ BCBS (2013) Basel III, the liquidity coverage ratio and liquidity risk monitoring tools, παρ. 24-27

⁶¹ BCBS (2013) Basel III, the liquidity coverage ratio and liquidity risk monitoring tools, παρ. 22

ενεργητικού που μπορούν να ρευστοποιηθούν άμεσα σε μετρητά ώστε να καλυφθούν άμεσα ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις από μια βραχυπρόθεσμη κρίση ρευστότητας για διάστημα 30 ημερολογιακών ημερών, κάτω από ένα ακραίο σενάριο κρίσης ρευστότητας, το οποίο καθορίζεται από τις εποπτικές αρχές⁶³.

Οι διατάξεις για το συντελεστή κάλυψης ρευστότητας θα αρχίσουν να εφαρμόζονται πλήρως την 01 Ιανουαρίου 2015 με το συντελεστή να ορίζεται αρχικά στο 60%, με στόχο στην 01 Ιανουαρίου 2019 να είναι κατ' ελάχιστον στο 100%, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.2: Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής ελαχίστων ορίων του συντελεστή κάλυψης ρευστότητας

	01/01/2015	01/01/2016	01/01/2017	01/01/2018	01/01/2019
Ελάχιστος συντελεστή κάλυψης ρευστότητας	60%	70%	80%	90%	100%

Πηγή: BCBS (2013)

Ο συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης, ορίζεται ο λόγος:

- της διαθέσιμης ποσότητας σταθερής χρηματοδότησης⁶⁴, προς
- την απαιτούμενη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης⁶⁵

το ύψος του οποίου πρέπει να υπερβαίνει το 100%⁶⁶

$$\frac{\text{Διαθέσιμη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης}}{\text{Απαιτούμενη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης}} > 100\% , \text{ (Σχέση 3.3)}$$

Με το συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης επιδιώκονται δύο στόχοι (Γκόρτσος, 2011):

1. Ο πρώτος συνίσταται στην αντιμετώπιση του προβλήματος που απορρέει από τον ετεροχρονισμό στη ρευστοποιησιμότητα στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού του ισολογισμού των τραπεζών «liquidity mismatch».
2. Επιδιώκεται, επίσης, η δημιουργία κινήτρων στις τράπεζες να χρησιμοποιούν σταθερές πηγές για τη χρηματοδότηση των περιουσιακών τους στοιχείων

⁶² Με τον όρο «μη βεβαρημένα» στοιχεία ενεργητικού ορίζονται εκείνα τα στοιχεία που δεν έχουν δεσμευτεί ρητά ή σιωπηρά με οποιονδήποτε τρόπο για να εξασφαλίσουν ως πρόσθετη εγγύηση ή πιστωτική ενίσχυση συναλλαγή και δεν έχουν δοθεί ως αντιστάθμισμα σε οποιαδήποτε άλλη συναλλαγή.

⁶³ BCBS (2013) Basel III, the liquidity coverage ratio and liquidity risk monitoring tools, παρ. 1 και 14.

⁶⁴ BCBS (2010) Basel III, international framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, παρ. 124-128.

⁶⁵ BCBS (2010) Basel III, international framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, παρ. 129-136.

⁶⁶ BCBS (2010) Basel III, international framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, παρ. 121.

(περιλαμβανομένων των δανείων), η διάρκεια των οποίων υπερβαίνει το έτος.

Σύμφωνα με τον Γκόρτσο (2011): “Μέσω της χρήσης του εν λόγω δείκτη προωθείται ένας πιο συντηρητικός τρόπος διαχείρισης της ρευστότητας χρηματοδότησης, όπου τα πιστωτικά ιδρύματα θα χρηματοδοτούν τις δραστηριότητές τους κυρίως με μεσομακροπρόθεσμο, δηλαδή σταθερό δανεισμό και θα πρέπει να διατηρούν ένα επαρκές επίπεδο «σταθερής χρηματοδότησης», δηλαδή ίδια κεφάλαια, σταθερές καταθέσεις πελατών και μεσομακροπρόθεσμα ομόλογα έκδοσης του πιστωτικού ιδρύματος, το οποίο να καλύπτει τις ανάγκες «σταθερής χρηματοδότησης» του ενεργητικού, δηλαδή των περισσότερων στοιχείων ενεργητικού με εξαίρεση τα άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία (δηλ. τα ταμειακά διαθέσιμα, τις διατραπεζικές απαιτήσεις και το μεγαλύτερο μέρος των κρατικών ομολόγων)”.⁶⁷ Οι διατάξεις για το συντελεστή καθαρής σταθερής χρηματοδότησης θα αρχίσουν να εφαρμόζονται την 01 Ιανουαρίου 2018.

Η επιτροπή για να εξασφαλίσει την κατάλληλη παρακολούθηση και αξιολόγηση του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές καθιερώνει πέντε εργαλεία παρακολούθησής του⁶⁸:

1. τη συμβατική αναντιστοιχία ληκτοτήτων - «contractual maturity mismatch»,
2. τη συγκέντρωση της χρηματοδότησης - «concentration of funding»
3. τα διαθέσιμα μη βεβαρημένα στοιχεία ενεργητικού - «available unencumbered assets»
4. το συντελεστή κάλυψης ρευστότητας ανά σημαντικό νόμισμα - «LCR by significant currency» και
5. τα εργαλεία παρακολούθησης εξελίξεων στην αγορά - «market-related monitoring tools».

Οι εποπτικές αρχές πρέπει να χρησιμοποιούν τα παραπάνω εργαλεία σε διαρκή βάση, ώστε η πληροφόρηση σχετικά με τις συνθήκες ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα να είναι επαρκής και συγκεκριμένη.

3.5 Κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης

Στην πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση, οι τράπεζες παρά την επιδείνωση των κεφαλαιακών τους προβλημάτων συνέχισαν να δίνουν υψηλές αμοιβές στους μετόχους και στο προσωπικό τους. Αυτή η πρακτική, η οποία δεν είναι αποδεκτή από τις εποπτικές αρχές, θέτει σε κίνδυνο το συμφέρον των καταθετών, καθώς ενώ η δικές τους αποδόσεις θέτονται σε κίνδυνο, τα υψηλόβαθμα στελέχη και οι μέτοχοι συνεχίζουν να απολαμβάνουν υψηλές αποδόσεις.

Μία θεμελιώδης αλλαγή που το νέο πλαίσιο θέλει να επιτύχει είναι η καθιέρωση του κεφαλαιακού αποθέματος για λόγους συντήρησης, στόχος του οποίου είναι οι

⁶⁷ Τράπεζα της Ελλάδος, (2010), έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα 2010, σελ. 107

⁶⁸ BCBS (2013) Basel III, the liquidity coverage ratio and liquidity risk monitoring tools, παρ. 174-176

τράπεζες να διατηρούν ένα όλο και μεγαλύτερο ποσοστό των κερδών τους επιβάλλοντας περιορισμούς επί των διανεμόμενων κερδών τους, σε μερίσματα, καταβολή επιπλέον αμοιβών σε στελέχη «bonus», προγράμματα επαναγοράς μετοχών, ώστε να ισχυροποιούν τα κεφάλαια τους, ενώ εναλλακτικά οι τράπεζες μπορούν να προχωρούν σε αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου (Hannoun, 2010).

Η Βασιλεία III, στα πλαίσια της μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης εισάγει το δείκτη του κεφαλαιακού αποθέματος για λόγους συντήρησης «capital conservation buffer». Τα πιστωτικά ιδρύματα θα έχουν ως υποχρέωση σε ομαλές περιόδους να σχηματίζουν ένα κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης, με το οποίο θα απορροφούν τυχόν ζημιές που θα εμφανιστούν σε περιόδους κρίσεων, επιτρέποντας τη συνέχιση των λειτουργιών τους χωρίς να παραβιάσουν τα ελάχιστα όρια κεφαλαιακής επάρκειας. Η ανθεκτικότητα του τραπεζικού συστήματος αναμένεται να ενισχυθεί με την καθιέρωση του κεφαλαιακού αποθέματος για λόγους συντήρησης, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της καθοδικής φάσης της αγοράς (Γκόρτσος 2011).

Το κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης αποτελεί επέκταση των ελαχίστων ιδίων κεφαλαίων, το ύψος του ορίζεται σε 2,5% του συνόλου των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών και θα αποτελείται αποκλειστικά από κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων.⁶⁹

Οι παραπάνω διατάξεις θα τεθούν σταδιακά σε εφαρμογή, από την 1 Ιανουαρίου 2016 έως την 1 Ιανουαρίου 2019. Αρχικά, το ύψος του κεφαλαιακού αποθέματος για λόγους συντήρησης θα ανέλθει σε 0,625% το 2016 και θα αυξάνεται ισόποσα κάθε χρόνο, ώστε να ανέλθει το 2019 σε 2,5%.⁷⁰

3.6 Αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα

Ένα ακόμα καινοτόμο στοιχείο του νέου εποπτικού πλαισίου, μακρο-προληπτικής φύσεως είναι το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα «countercyclical capital buffer». Σκοπός του είναι η σύνδεση των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών με το μακροοικονομικό περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν. Η πρόσφατη κρίση έδειξε πόσο μεγάλες μπορεί να είναι οι ζημιές στον τραπεζικό τομέα, όταν έχει προηγηθεί μια περίοδος υπερβολικής πιστωτικής επέκτασης. Οι κλυδωνισμοί και η κακή λειτουργία του τραπεζικού συστήματος οδηγούν σε μείωση της παροχής πιστώσεων στην πραγματική οικονομία που συνεπάγεται σμίκρυνση της οικονομικής δραστηριότητας που με τη σειρά της οδηγεί σε μείωση των εσόδων και αύξηση των ζημιών των πιστωτικών ιδρυμάτων, δημιουργώντας ένα φαύλο κύκλο.⁷¹ Η επιτροπή της Βασιλείας, για να αποφύγει κάτι παρόμοιο στο μέλλον προχώρησε στη θέσπιση του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος. Το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα είναι η απάντηση στην προ-κυκλικότητα (Θωμαδάκης και Λοΐζος, 2011).

Το ύψος του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος θα κλιμακώνεται από 0% έως 2,5% του συνόλου των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού των

⁶⁹ BCBS (2011), Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, παρ. 129

⁷⁰ BCBS (2011), Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, παρ. 133

⁷¹ BCBS (2011), Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, παρ. 136

τραπεζών, κατά την κρίση των αρμόδιων εποπτικών αρχών. Οι αρμόδιες εθνικές αρχές θα καθορίζουν το ύψος του αντικυκλικού αποθέματος ανάλογα με τις εξελίξεις του συστημικού κινδύνου που προκαλείται από την υπερβολική πιστωτική πολιτική.⁷²

Το απόθεμα θα αποτελείται από κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών και θα σχηματίζεται με επέκταση του κεφαλαιακού αποθέματος για λόγους συντήρησης. Για τη διευκόλυνση των εθνικών αρχών η επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε ειδικές κατευθυντήριες γραμμές για τον προσδιορισμό του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος⁷³.

Οι διατάξεις για το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα θα τεθούν σε ισχύ σταδιακά από την 1 Ιανουαρίου 2016 έως την 1 Ιανουαρίου 2019. Ο υπολογισμός για το ύψος του αποθέματος θα καθορίζεται από τις εθνικές εποπτικές αρχές. Στην συνέχεια ακολουθεί πίνακας με το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής του.

Πίνακας 3.3: Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος

	2016	2017	2018	2019
Αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα ειδικά για το κάθε ίδρυμα	0% - 0,625% CET1	0% - 1,125% CET1	0% - 1,875% CET1	0% - 1,25% CET1

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2013)

3.7 Αξιολόγηση των νέων διατάξεων

O Wellink (2011), επισημαίνει ότι με τη Βασιλεία III:

- Αυξάνεται σημαντικά η ποιότητα και η ποσότητα των τραπεζικών κεφαλαίων, με μεγαλύτερη έμφαση στα ίδια κεφάλαια.
- Εισάγεται ένας απλός δείκτης μόχλευσης, ο οποίος θα λειτουργήσει ως ασπίδα προστασίας ενάντια στην υπερβολική μόχλευση.
- Μια τρίτη διάσταση της Βασιλεία III είναι η χρήση κεφαλαιακών δεικτών, με το κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης να παρέχει στις τράπεζες ένα ισχυρό κίνητρο να δημιουργούν ένα επιπλέον κεφάλαιο στις ανοδικές περιόδους, ενώ το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα συμβάλει στην προστασία των τραπεζών από τις επιπτώσεις της προ-κυκλικότητας.
- Τέλος, η διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας και τα πρότυπα ρευστότητας θα διασφαλίζουν ότι οι τράπεζες θα διαχειρίζονται πιο αποτελεσματικά τον παραπάνω κίνδυνο, διατηρώντας επαρκή αποθέματα ρευστότητας.

Επιπλέον, ο Ingves (2012) υποστηρίζει ότι το νέο εποπτικό πλαίσιο είναι απλούστερο και ισχυρότερο. Σύμφωνα με το συγγραφέα η Βασιλεία III επιτυγχάνει μία λογική σταθερότητα με την ενίσχυση των συνολικών τραπεζικών

⁷² BCBS (2011), Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, παρ. 139

⁷³ Βλ. σχετικά, BCBS, (2010) “Guidance for national authorities operating the countercyclical buffer” <http://www.bis.org/publ/bcbs187.pdf>

κεφαλαίων. Αναγνωρίζει όμως ταυτόχρονα την ύπαρξη ενός ευρέως φάσματος κινδύνων εντός και εκτός των τραπεζικών επιχειρήσεων που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής. Υποστηρίζει σχετικά με όσα γράφονται για την «πολυπλοκότητα» του νέου πλαισίου ότι είναι ένα υποπροϊόν της επιθυμίας μεταξύ εποπτικών αρχών και τραπεζιτών.

Από την άλλη πλευρά, ο Caruana (2011) υποστηρίζει πως δεν αρκεί μόνο η πλήρης και έγκαιρη εφαρμογή της Βασιλεία III για να «προστατευτεί» το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, αλλά απαιτούνται δράσεις και μεταρρυθμίσεις από όλους τους τομείς της δημόσιας πολιτικής, περιλαμβανομένης της δημοσιονομικής και νομισματικής. Τονίζει ότι η ευθύνη για την επιτυχία της Βασιλεία III δεν εξαρτάται μόνο από τις εποπτικές αρχές, αλλά από όλους όσους συμμετέχουν στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και κυρίως από τα ανώτατα τραπεζικά στελέχη, τα συμβούλια των τραπεζών, τους εσωτερικούς ελεγκτές, οι οποίοι πρέπει να έχουν σαφή και ξεκάθαρο ρόλο στην εφαρμογή του νέου πλαισίου.

Οι Θωμαδάκης και Λοΐζος (2011) υποστηρίζουν ότι μία «καινοτομία» του νέου πλαισίου, που θα επιδράσει ομαλά στην ενσωμάτωση του νέου πλαισίου είναι η μεγάλη περίοδος μετάβασης. “Η επιμηκυμένη μεταβατική περίοδος αντανακλά σαφώς τις έντονες αντιρρήσεις των τραπεζών, που είναι παραδεκτές, ότι η ταχεία εφαρμογή υψηλότερων απαιτήσεων κεφαλαίων θα χειροτέρευε την τρέχουσα χρηματοπιστωτική κρίση. Η μακρά περίοδος μετάβασης εμπεριέχει την υπόθεση πως η επόμενη δεκαετία θα χαρακτηρίζεται από αργή ανάκαμψη η οποία μπορεί εύκολα να ανατραπεί λόγω έλλειψης επαρκών πιστώσεων”.

Παράλληλα, ο Byres (2012) αναφέρει σχετικά με το νέο εποπτικό πλαίσιο ότι οι τιτλοποιήσεις συνεχίζουν να διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη παροχή χρηματοδοτήσεων των τραπεζών. Μία από τις αιτίες της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης ήταν ότι οι εποπτικές αρχές δεν είχαν εντοπίσει τους κινδύνους που υφίστανται οι τιτλοποιήσεις. Παρά, λοιπόν, το μάθημα που λάβαμε στην πρόσφατη κρίση το νέο εποπτικό πλαίσιο δεν εμποδίζει την λογική των τιτλοποιήσεων. Εδώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι η τιτλοποίηση αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο των πιστωτικών ιδρυμάτων για την άντληση κεφαλαίων και τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους. Η κατάχρηση όμως της τιτλοποίησης⁷⁴ ήταν αυτή που οδήγησε τα πιστωτικά ιδρύματα σε προβλήματα ρευστότητας.

3.8 Επιπτώσεις της Βασιλεία III

Η Fitch Rating εκτιμά σε έκθεση⁷⁵ της, πως με το νέο εποπτικό πλαίσιο, τα 29 παγκόσμια συστημικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (G-SIFI)⁷⁶ θα χρειαστούν πρόσθετα κεφάλαια ύψους 566 δισ. δολαρίων για να καλύψουν τους νέους κεφαλαιακούς κανόνες, μέχρι και την πλήρη εφαρμογή του πλαισίου την 1^η Ιανουαρίου 2019. επίσης, επισημαίνει πως οι εποπτικές αρχές πιθανότητα θα

⁷⁴ Βλ. περισσότερα Αγγελόπουλος (2010), τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα, εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα, σελ. 67

⁷⁵ Fitch Rating (2012), Stricter Basel III capital rules pose return on equity challenge for global banks, <http://uk.reuters.com/article/2012/05/17/idUKWLB988720120517>

⁷⁶ Συστημικά σημαντικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, (G-SIFI), βλέπετε σχετικά, https://www.financialstabilityboard.org/publications/r_131111.pdf

πιέσουν τα πιστωτικά ιδρύματα να πετύχουν τους κεφαλαιακούς τους στόχους νωρίτερα. Ο οίκος εκτιμά πως η Βασιλεία III θα επιφέρει μία μείωση στη μέση απόδοση των ιδίων κεφαλαίων (ROE)⁷⁷ των τραπεζών άνω του 20%. Η μείωση στην απόδοση των ιδίων κεφαλαίων θα συμβεί καθώς τα πιστωτικά ιδρύματα για να αντιμετωπίσουν την έλλειψη κεφαλαίων δεν θα προβούν σε διανομή κερδών προς τους μετόχους τους τα επόμενα έτη. Η πώληση ή εκκαθάριση ανοιγμάτων που υπόκεινται σε υψηλούς συντελεστές στάθμισης σύμφωνα με το νέο πλαίσιο θα αποτελέσει μία ακόμα στρατηγική των πιστωτικών ιδρυμάτων. Στο άρθρο υποστηρίζεται πως δημιουργούνται κίνητρα στις τράπεζες στο να μετακυλήσουν μέρος του κόστους στους δανειολήπτες, να εντείνουν την αναζήτηση κεφαλαίων μέσω τιλοποιήσεων, να προβούν σε περαιτέρω μείωση των εξόδων τους καθώς και να αναζητήσουν διέξοδο σε τομείς του χρηματοπιστωτικού συστήματος που υπόκεινται σε πιο ήπια ρύθμιση, όπως η σκιώδης «τραπεζική»⁷⁸.

Οι Chan και Horan (2012) υποστηρίζουν πως η αναμενόμενη μείωση της κερδοφορίας των τραπεζών λόγω της εφαρμογής των νέων διατάξεων δεν είναι σίγουρο πως θα επηρεάσει την αξία των μετοχών των τραπεζών και την απόδοσή τους. Υπάρχουν ερευνητές που πιστεύουν πως η επικείμενη μείωση των κερδών των πιστωτικών ιδρυμάτων θα επηρεάσει αρνητικά την απόδοση των μετοχών. Από την άλλη πλευρά υπάρχουν ερευνητές που υποστηρίζουν ότι οι τραπεζικές μετοχές μπορούν να επωφεληθούν από τους υψηλότερους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, εάν η αγορά δείξει μεγαλύτερη έμφαση στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οι συγγραφείς αναφέρουν πως και η αγορά ομολόγων δεν θα παραμείνει ανεπηρέαστη από τη Βασιλεία III. Οι τράπεζες στην προσπάθειά τους να ικανοποιούν τους δύο συντελεστές ρευστότητας που θέτει το νέο πλαίσιο, θα στραφούν προς τα πιο ασφαλή ομόλογα, όπως τα κρατικά ομόλογα, τα καλυμμένα με εξασφαλίσεις ομόλογα και τα υψηλής ποιότητας εταιρικά ομόλογα. Οι τράπεζες για να προσελκύσουν τους επενδυτές και να ικανοποιήσουν τους δείκτες ρευστότητας θα προσπαθήσουν να εκδώσουν ομόλογα με εξασφαλίσεις, με απλούστερες δομές και με μεγαλύτερη διαφάνεια.

Ο Γκόρτσος (2011) προβαίνει σε τρεις επισημάνσεις σχετικά με τις αναμενόμενες επιπτώσεις που ελλοχεύουν με την εφαρμογή των νέων διατάξεων.

- Τα πιστωτικά ιδρύματα με την εφαρμογή των νέων διατάξεων μπορεί να οδηγηθούν σε περιορισμό της προσφοράς δανειακών κεφαλαίων με άμεσο αρνητικό αντίκτυπο στον πραγματικό τομέα της οικονομίας και στην ανάπτυξη.
- Η ανάγκη ανάκτησης τεραστίων κεφαλαίων από τις αγορές, ιδίως με την έκδοση κοινών μετοχών θα έχει ως αντίκτυπο την αναμενόμενη μείωση των

⁷⁷ Return on Equity (ROE), δείκτης απόδοσης ιδίων κεφαλαίων που ισούται με το πηλίκο των καθαρών κερδών προς τα ίδια κεφάλαια, $ROE = \frac{Net\ Income}{Shareholder\ Equity}$ και δείχνει την αποτελεσματικότητα με την οποία μια επιχείρηση χρησιμοποιεί τα κεφάλαια των ιδιοκτητών της, καθώς παρουσιάζει το μέγεθος των κερδών που δημιουργήθηκε από τα κεφάλαια που έχουν επενδύσει οι μέτοχοι στην επιχείρηση.

⁷⁸ Στα αγγλικά ο όρος είναι «shadow banking», βλέπετε σχετικά άρθρο της Laura Kodres (2013) <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2013/06/basics.htm> και σχετικά άρθρα στην δικτυακή σελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, http://ec.europa.eu/internal_market/finances/shadow-banking/index_en.htm

αποδόσεων των ιδίων κεφαλαίων τους, που θα τις φέρει σε μειονεκτική ανταγωνιστική θέση προς τις επιχειρήσεις άλλων κλάδων της οικονομίας, οι οποίες θα μείνουν σταθερές ή θα τείνουν να αυξάνονται.

- Η επιτακτική ανάγκη μείωσης τους κόστους των τραπεζών, είναι πιθανόν να τις οδηγήσει σε έναν κύκλο μετατόπισης των δραστηριοτήτων τους σε χώρες με χαλαρό ρυθμιστικό εποπτικό πλαίσιο ή σε τμήματα του χρηματοπιστωτικού συστήματος που τελούν υπό ήπια ρυθμιστική και εποπτική παρέμβαση.

4. Μελέτη περίπτωσης Ελληνικών Πιστωτικών ιδρυμάτων

4.1 Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια ο εγχώριος τραπεζικός τομέας έχει δεχθεί ένα ισχυρό πλήγμα από τη συνδυαστική επίδραση της αναδιάρθρωσης του ελληνικού δημόσιου χρέους, των αρνητικών οικονομικών συνθηκών στα στοιχεία του ενεργητικού των τραπεζών και στην καταθετική τους βάση. Κατά την έναρξη της κρίσης στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα βρίσκονταν σε λειτουργία δεκαοκτώ πιστωτικά ιδρύματα με έδρα την Ελλάδα. Υπήρχαν επίσης δεκαέξι συνεταιριστικές τράπεζες το μερίδιο αγοράς των οποίων αντιπροσώπευε αθροιστικά μόλις το 1% του εγχώριου τραπεζικού συστήματος. Την περίοδο 2012-2013 εξυγιάνθηκαν δώδεκα προβληματικές τράπεζες μεταξύ των οποίων και δύο μεγάλες υπό κρατικό έλεγχο τράπεζες (ΑΤΕbank και Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο). Ταυτόχρονα με την απορρόφηση των κυπριακών τραπεζών από την Τράπεζα Πειραιώς αποφεύχθηκε η μετάδοση στην Ελλάδα της κρίσης που έπληξε την Κύπρο το Μάρτιο του 2013.

Σήμερα τα πιστωτικά ιδρύματα με έδρα την Ελλάδα έχουν μειωθεί σε δέκα,⁷⁹ πλέον και των δέκα συνεταιριστικών τραπεζών που λειτουργούν στη χώρα. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ενσωμάτωσε το υγιές τμήμα της First Business Bank και της Probank καθώς και τις καταθέσεις των συνεταιριστικών τραπεζών Αχαϊκή, Λαμίας, και Λέσβου-Λήμνου. Η Τράπεζα Πειραιώς ενσωμάτωσε το υγιές τμήμα της ΑΤΕbank, τα υποκαταστήματα των κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα και την Millennium bank, ενώ εξαγόρασε τη Geniki Bank. Η Alpha Bank ενσωμάτωσε την Emporiki Bank και τις καταθέσεις των συνεταιριστικών τραπεζών Δωδεκανήσου, Εύβοιας και Δυτικής Μακεδονίας. Η Eurobank ενσωμάτωσε τη νέα Proton Bank και το νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Από τα δέκα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα τέσσερα έχουν χαρακτηριστεί ως συστημικά για την εθνική οικονομία: η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η Τράπεζα Πειραιώς, η Alpha Bank και η Eurobank, καθώς κατέχουν το 90% του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα της χώρα λειτουργώντας ως ένας τραπεζικός πυλώνας σταθεροποίησης. Αυτός είναι και ο λόγος επιλογής αυτών των συστημικών τραπεζών στην ανάλυση που ακολουθεί.

4.2 Ανάλυση τεσσάρων συστημικών τραπεζών

Στη συγκεκριμένη ενότητα παρουσιάζεται η εξέλιξη των οικονομικών μεγεθών καθώς και των κυριότερων δεικτών των τεσσάρων συστημικών τραπεζών στην Ελλάδα.

⁷⁹ Τράπεζα της Ελλάδος, Δεκέμβριος 2013, <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/SupervisedInstitutions/default.aspx>

- **Ανάλυση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος**

Πίνακας -4.1- Συνοπτικά στοιχεία ομίλου Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης Core Tier 1	10,3%	9,5%	12%	7,2%	8,8%	10,3%
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	10,9%	11,3%	13,10%	8,3%	10%	11,20%
Ίδια Κεφάλαια (δισ.)	6	8,5	9,3	5,4	5,8	6,25
Καθαρά κέρδη ή ζημιές μετά φόρων (εκατ. ευρώ)	1546	922	406	(12345)	(2139)	809
Σύνολο Ενεργητικού (εκατ. ευρώ)	101323	113394	120745	106870	104799	110930
Δάνεια:Καταθέσεις	95%	97%	103%	109%	107%	97%
Καταθέσεις (δισ.)	66,1	71,1	68	59,5	58,7	62,9
Δάνεια προ προβλέψεων και προσαρμογών (δισ.)	67,7	71,6	75,1	72,5	70,5	70,1
Δείκτης καθυστέρησης 90+ ημερών	4%	6,4%	8,5%	12,4%	19%	22,5%

Πηγή: Δημοσιευθείσες χρηματοοικονομικές καταστάσεις

Από την έναρξη της κρίσης μέχρι σήμερα η μεγαλύτερη πρόκληση για την Εθνική τράπεζα προέκυψε κατά το οικονομικό έτος 2011, όπου εξαιτίας του προγράμματος ανταλλαγής ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου «PSI»⁸⁰ χρειάστηκε να απομειώσει ζημιές ύψους €10.751 εκατ.. Η Εθνική τράπεζα θα πρέπει να σημειωθεί πως κατείχε συνολικά €14,8 δισ. επιλέξιμους τίτλους για το πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων, τους περισσότερους από κάθε άλλο πιστωτικό ίδρυμα της χώρας. Ο συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας της τράπεζας μετά τη ζημία από τη συμμετοχή στο PSI αποδεκατίστηκε. Μετά την ενίσχυση κατά €7,43 δισ. από το ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας διαμορφώθηκε στο 8,3% το 2011, που αντιστοιχούσε στο χαμηλότερο ποσοστό από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες. Εξαιτίας των παραπάνω ο όμιλος εμφάνισε ζημιές ύψους € 12345 εκατ. το 2011 ενώ το 2013 επανήλθε στην κερδοφορία παρουσιάζοντας κέρδη € 809 εκατ. Η τράπεζα παρά τις μεγάλες κεφαλαιακές απώλειες που υπέστη, καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης παρουσίαζε το μικρότερο δείκτη καθυστερήσεων 90+ ημερών και τον καλύτερο λόγο δανείων προς καταθέσεις. Τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν ότι είναι απόρροια ενός υγιούς χαρτοφυλακίου και μιας ισχυρής καταθετικής βάσης. Επιπλέον η διατήρηση του δείκτη δανείων προς καταθέσεων κοντά στο 100% δείχνει πως η τράπεζα δεν προέβη σε υπερβολικές χρηματοδοτήσεις κατά την περίοδο πριν και μετά την κρίση με αποτέλεσμα να έχει την καλύτερη θέση από άποψη ρευστότητας στην εγχώρια αγορά.

⁸⁰ Υπουργείο Οικονομικών Ελληνική Δημοκρατία, (2012), ανακοίνωση για το πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων "PSI", <http://www.minfin.gr/portal/el/resource/contentObject/id/f9893b6b-43fb-4221-9263-ef7ea5832f63>

- **Ανάλυση της Τράπεζας Πειραιώς**

Πίνακας -4.2- Συνοπτικά στοιχεία ομίλου Τράπεζας Πειραιώς

Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης Core Tier 1	8%	8,2%	9,1%	8,7%	11,8%	13,9%
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	9,9%	9,8%	11,2%	9,7%	12,30%	14,00%
Ίδια Κεφάλαια (δισ.)	3	3,6	4	3,2	5,6	8,5
Καθαρά κέρδη ή ζημιές μετά φόρων (εκατ. ευρώ)	315	236	20	(6617)	(513)	2532
Σύνολο Ενεργητικού (εκατ. ευρώ)	54890	54280	57561	49352	70408	92000
Δάνεια:Καταθέσεις	112%	107%	107%	156%	116%	111%
Καταθέσεις (δισ.)	31,2	31	30	22,1	36,9	54,3
Δάνεια προ προβλέψεων και προσαρμογών (δισ.)	38,4	37,6	37,7	37,2	50,5	76,1
Δείκτης καθυστέρησης 90+ ημερών	3,6%	5,1%	7,6%	13,5%	23,3%	36,6%

Πηγή: Δημοσιευθείσες χρηματοοικονομικές καταστάσεις

Η τράπεζα Πειραιώς ήταν η τράπεζα η οποία κατά τη διάρκεια της κρίσης κατάφερε μέσω των συγχωνεύσεων και της ενσωμάτωσης των κυπριακών τραπεζών, να παρουσιάσει μία αύξηση ενεργητικού της τάξης του 65% από το 2008. Ο όμιλος το 2011 αναγκάστηκε να απομειώσει ζημιές € 5,9 δισ. εξαιτίας του προγράμματος ανταλλαγής ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου και χρειάστηκε ενίσχυση της τάξεως των €4,75 δισ. από το ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας για να καταφέρει να διατηρήσει την κεφαλαιακή του επάρκεια πάνω από τα ελάχιστα επιτρεπτά όρια. Σήμερα η κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας παραμένει σε υψηλά επίπεδα παρουσιάζοντας συνολικό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας σε επίπεδο ομίλου 14% με στοιχεία τις 31/12/2013 και σύμφωνα με τους κανόνες τις Βασιλεία II. Ο όμιλος επανήλθε στην κερδοφορία το 2013 παρουσιάζοντας κέρδη €2532 εκατ.. Θα πρέπει να επισημανθεί η μεγάλη αποκλιμάκωση του δείκτη δανείων προς καταθέσεις που από το 156% το 2011 μειώθηκε στο 111%. Το παραπάνω οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση των καταθέσεων λόγω της ενσωμάτωσης των υγιών τμημάτων των τραπεζών που συγχωνεύτηκαν με τον όμιλο και είχαν ως αποτέλεσμα να αυξήσουν την ρευστότητά του. Οι καταθέσεις σήμερα του ομίλου είναι €54,3 δισ. αυξημένες κατά 145% από το 2011 και 74% από το 2008. Ο όμιλος παρουσιάζει τον υψηλότερο δείκτη καθυστερήσεων 90+ ημερών από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες. Η Τράπεζα στην προσπάθειά της να διαχειριστεί αποτελεσματικά τις καθυστερήσεις των δανείων δημιούργησε δύο νέες γενικές διευθύνσεις⁸¹, την Recovery Banking Unit και την Task Force Unit, με στόχο την

⁸¹Τράπεζα Πειραιώς, ανακοίνωση αποτελεσμάτων έτους 2013, http://www.piraeusbankgroup.com/~media/Com/Piraeus-Bank-Documents/Press-Releases/2014/Press-Release_FY13-results_GR.pdf

αποτελεσματικότερη διαχείριση των δανείων σε καθυστέρηση εκτιμώντας ότι το παραπάνω εγχείρημα θα αποτελέσει ουσιαστική πηγή προστιθέμενης αξίας για την τράπεζα στα επόμενα χρόνια.

- **Ανάλυση της AlphaBank**

Πίνακας -4.3- Συνοπτικά στοιχεία ομίλου Alpha bank

Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης Core Tier 1	8,3%	9%	11,8%	7,3%	12,8%	13,6%
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	10,2%	11,7%	13,5%	9,8	13,7%	15,9
Ίδια Κεφάλαια (δισ.)	3,1	5,4	5,2	3,8	5,3	8,3
Καθαρά κέρδη ή ζημιές μετά φόρων (εκατ. ευρώ)	512	350	85,6	(3810)	(1086)	2922
Σύνολο Ενεργητικού (εκατ. ευρώ)	65270	69596	66798	59148	58253	73697
Δάνεια:Καταθέσεις	119%	110%	134%	155%	143%	122%
Καταθέσεις (δισ.)	42,5	43	38,3	29,24	28,5	42,5
Δάνεια προ προβλέψεων και προσαρμογών (δισ.)	51,9	53	51,5	49,8	58,2	73,7
Δείκτης καθυστέρησης 90+ ημερών	3,9%	5,7%	8,5%	13,5%	22,8%	32%

Πηγή: Δημοσιευθείσες χρηματοοικονομικές καταστάσεις

Ο όμιλος της Alpha Bank ήταν ο τραπεζικός όμιλος της χώρας που κατέγραψε τις μικρότερες απομειώσεις, της τάξεως των €3,2 δισ., από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες εξαιτίας του προγράμματος ανταλλαγής ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου με αποτέλεσμα να παρουσιάσει το 2011 ζημιές €3,8 δισ. Ο όμιλος καθ' όλη την διάρκεια της κρίσης διατηρούσε τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας πάνω από τα ελάχιστα επιτρεπτά όρια και σήμερα παρουσιάζει των υψηλότερο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες. Το 2013 η τράπεζα επανήλθε στη κερδοφορία παρουσιάζοντας κέρδη €2,9 δισ. Το σύνολο των καταθέσεών της παρουσίασε μία μεγάλη μείωση το 2011, της τάξης του 24%, όμως μετά την επιτυχή συγχώνευση το 2013 με την Εμπορική Τράπεζα οι συνολικές καταθέσεις διαμορφώνονται το 2013 σε €42,5 δισ. ενισχυμένες κατά 49% σε σχέση με το 2012. Η αύξηση των καταθέσεων είχε ως αποτέλεσμα να βελτιωθεί το 2013 η ρευστότητα του ομίλου, με μείωση του δείκτη δάνεια προς καταθέσεις στο 122%, παραμένοντας όμως ο υψηλότερος από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες. Ο δείκτης καθυστερήσεων 90+ ημερών παραμένει στα υψηλά επίπεδα του 32% ακολουθώντας τους αντίστοιχους δείκτες των άλλων τριών συστημικών τραπεζών.

- **Ανάλυση της Eurobank**

Πίνακας -4.4- Συνοπτικά στοιχεία ομίλου Eurobank

Έτος	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Δείκτης Core Tier 1	8%	9,8%	9%	9,8%	10,8%	11,3%
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	10,4%	12,7%	13,1%	12%	11,6%	12,2%
Ίδια Κεφάλαια (δισ.)	4,7	6	5,9	4,3	4,4	4,5
Καθαρά κέρδη ή ζημιές μετά φόρων (εκατ. ευρώ)	652	362	68	(5508)	(1453)	(1155)
Σύνολο Ενεργητικού (εκατ. ευρώ)	82200	84269	87188	76822	67653	77600
Δάνεια:Καταθέσεις	122%	119%	132%	158%	140%	110%
Καταθέσεις (δισ.)	45,7	46,8	44,4	31,6	30,7	41,5
Δάνεια προ προβλέψεων και προσαρμογών (δισ.)	57,1	57,5	58,5	50	47,8	53,5
Δείκτης καθυστέρησης 90+ ημερών	3,9%	6,7%	10,2%	15,7%	22,8%	29,4%

Πηγή: Δημοσιευθείσες χρηματοοικονομικές καταστάσεις

Η Eurobank είναι η μοναδική από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες που παρουσίασε το 2013 ζημιές ύψους €1,1 δισ. στα οικονομικά της αποτελέσματα. Είναι η μοναδική εκ των συστημικών τραπεζών της οποίας το συνολικό ενεργητικό παρουσίασε μείωση της τάξεως του 6% την περίοδο 2008-2013. Η τράπεζα το 2011 απομείωσε ζημιές €4,6 δισ. από το πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου με αποτέλεσμα το ίδιος έτος να εμφανίσει ζημιές €5,5 δισ.. Η τράπεζα σήμερα εμφανίζει συνολικό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας 12,2% με στοιχεία τις 31/12/2013 και σύμφωνα με τους κανόνες της Βασιλεία II. Οι καταθέσεις της τράπεζας είχαν μειωθεί απότομα κατά ποσοστό 22,5% το 2011 εξαιτίας της φυγής καταθέσεων από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα στο εξωτερικό. Το 2013 οι καταθέσεις αυξήθηκαν κατά 26% σε σχέση με το 2012 λόγω της συγχώνευσης της τράπεζας με το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Η αύξηση των καταθέσεων είχε ως αποτέλεσμα να βελτιώσει την ρευστότητα στον όμιλο με αποτέλεσμα ο δείκτης δάνεια προς καταθέσεις να μειωθεί στο 110%, που είναι ο δεύτερος καλύτερος για το εγχώριο τραπεζικό σύστημα. Ο δείκτης καθυστερήσεων 90+ ημερών είναι στο 29,4% ακολουθώντας ανοδική πορεία από το 2008.

- **Συμπέρασμα**

Από την παραπάνω συνοπτική ανάλυση των τεσσάρων συστημικών τραπεζών και τους (Πίνακες 4.1,4.2,4.3 και 4.4) παρατηρούμε ότι:

- Από το 2008 που εντατικοποιήθηκε η κρίση στον τραπεζικό τομέα τα κέρδη των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων άρχισαν να μειώνονται με

αποκορύφωμα τις τεράστιες ζημιές που εμφάνισαν το 2011, εξαιτίας του προγράμματος ανταλλαγής ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου «PSI». Το τελευταίο έτος οι τρεις από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες εμφάνισαν κέρδη με μεγαλύτερα αυτά της Alpha Bank ύψους €2,9 δισ.. Ο δείκτης της κεφαλαιακής επάρκειας σε όλη αυτήν την περίοδο της κρίσης παρέμεινε σταθερά πάνω από τα ελάχιστα όρια που έχει θέσει η Τράπεζα της Ελλάδος, (διάγραμμα 4.1). Σημαντική ήταν η συνεισφορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης που μέσω του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας⁸² ενίσχυσε την κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Η μεγαλύτερη μείωση του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας στο σύνολο των πιστωτικών ιδρυμάτων παρατηρείται το 2011 ως απόρροια του προγράμματος ανταλλαγής ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου «PSI». Το 2008 η τράπεζα που εμφάνιζε το μεγαλύτερο συνολικό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας με ποσοστό 10,9% ήταν η Εθνική Τράπεζα. Σήμερα μετά και τα τελευταία δημοσιευθέντα αποτελέσματα η Τράπεζα Alpha Bank είναι αυτή που παρουσιάζει τον υψηλότερο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας με ποσοστό 15,9%.

- Ως προς το σύνολο των καταθέσεων (διάγραμμα 4.2) που έχουν τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει αρχικά να επισημάνουμε ότι την περίοδο 2009-2012 η συνολική τους μείωση ήταν της τάξεως του 39%⁸³ που αντιστοιχεί σε €111 δισ. σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Στην περίοδο 2008-2013 ο όμιλος της Εθνικής τράπεζας ήταν αυτός που παράμεινε πρώτος στο σύνολο των καταθέσεων έχοντας το 2013 καταθέσεις €62,9 δισ., μειωμένες κατά 5% σε σχέση με το 2008. Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση του συνόλου των καταθέσεων στον όμιλο της τράπεζας Πειραιώς που παρουσίασε το 2013 καταθέσεις €54,3 δισ., αυξημένες κατά ποσοστό 73% από το 2008. Καθοριστικό ρόλο στην αύξηση των καταθέσεων του ομίλου συντέλεσε το γεγονός της συγχώνευσής της με την Αγροτική τράπεζα καθώς και οι απορροφήσεις των υγιών τμημάτων των Κυπριακών τραπεζών.
- Ως προς το δείκτη δάνεια προς καταθέσεις παρατηρούμε μία συνεχή άνοδο μέχρι και το 2011 (διάγραμμα 4.3), που δικαιολογείται από τη μεγάλη φυγή των καταθέσεων των ελληνικών τραπεζών προς τις τράπεζες του εξωτερικού. Ο δείκτης όμως άρχισε να αποκλιμακώνεται τα τελευταία δύο χρόνια, καθώς τα πιστωτικά ιδρύματα κυρίως μέσω των συγχωνεύσεων και των συνεργιών που αποκόμισαν κατάφεραν να αυξήσουν τις καταθέσεις. Σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο 2008-2013 ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας είναι αυτός που κατάφερε να έχει την καλύτερη αναλογία του συγκεκριμένου δείκτη,

⁸²Βλ. σχετικά, ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, <http://www.hfsf.gr/el> και ετήσια οικονομική έκθεση για το 2012, http://www.hfsf.gr/files/hfsf_annual_report_2012_el.pdf

⁸³Τράπεζα της Ελλάδος, (2013), <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ekthdkth2013.pdf>, σελ. 140

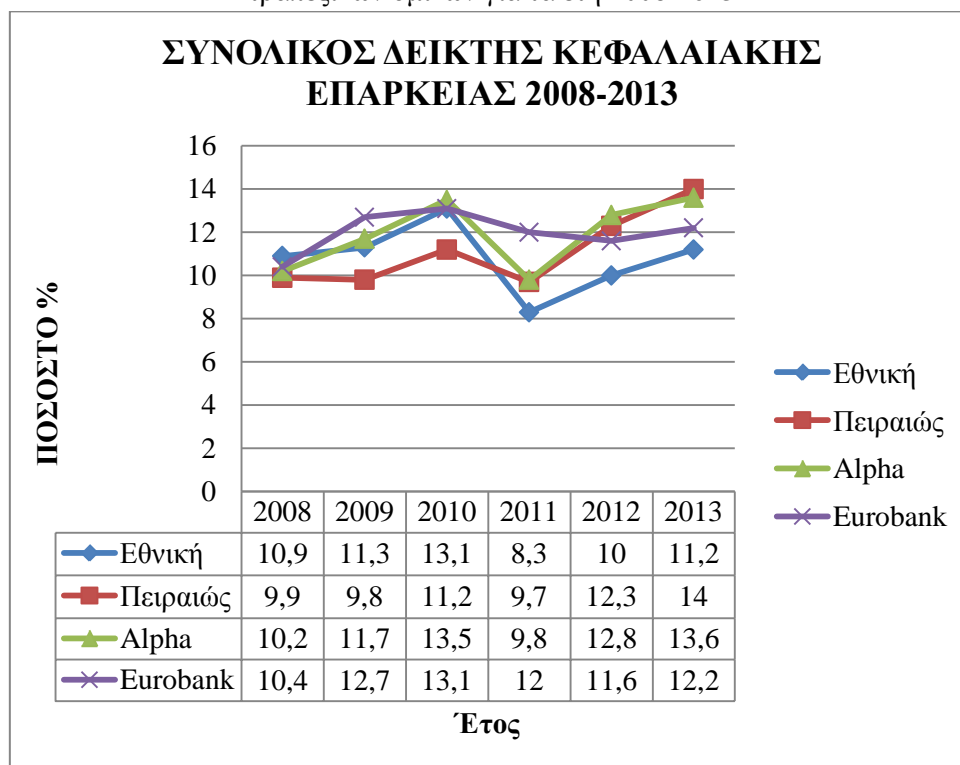
έχοντας την υψηλότερη τιμή του το 2011 με ποσοστό 109%, ποσοστό χαμηλότερο από αυτό που εμφανίζουν για τον συγκεκριμένο δείκτη το 2013 οι άλλες τρεις συστημικές τράπεζες.

- Ο δείκτης καθυστέρησης χαρτοφυλακίου 90+ ημερών σε όλες τις τράπεζες μέχρι και σήμερα παρουσιάζει σταδιακή αύξηση (διάγραμμα 4.4), με αποτέλεσμα οι τέσσερις συστημικές τράπεζες να παρουσιάζουν ένα μέσο όρο της τάξεως του 30,1%. Ενώ παρατηρούμε μια σταθερή θετική αλλαγή όλων των άλλων μεγεθών των ελληνικών τραπεζών, ο δείκτης καθυστερήσεων συνεχίζει να παρουσιάζει μια αρνητική αύξηση με αρνητικές επιπτώσεις στις προβλέψεις που είναι υποχρεωμένες να κάνουν οι τράπεζες. Στον συγκεκριμένο δείκτη στην καλύτερη θέση βρίσκεται ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας που παρουσιάζει δείκτη καθυστερήσεων 90+ ημερών 22,5%, που είναι σχεδόν οκτώ ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερος από τον μέσο όρο των τεσσάρων συστημικών τραπεζών. Από το ποσοστό της Εθνικής Τράπεζας στο συγκεκριμένο δείκτη, συμπεραίνουμε ότι η τράπεζα υπερέχει στην ποιότητα του δανειακού της χαρτοφυλακίου σε σχέση με τις άλλες τρεις συστημικές τράπεζες. Η αύξηση του συγκεκριμένου δείκτη έχει να κάνει με την πραγματική οικονομία «υψηλά ποσοστά ανεργίας, χαμηλή ανάπτυξη». Εφόσον προβλέπεται σταδιακή βελτίωση των ελληνικών μακροοικονομικών μεγεθών για την περίοδο 2014-2015⁸⁴ φυσικό επακόλουθό θα είναι και η μείωση του δείκτη καθυστερήσεων 90+ ημερών για τις τράπεζες με άμεσα θετικές συνέπειες για τα χαρτοφυλάκια των ελληνικών τραπεζών.
- Ως προς το σύνολο του ενεργητικού (διάγραμμα 4.5) ο τραπεζικός όμιλος με το μεγαλύτερο ενεργητικό είναι ο όμιλος της Εθνικής τράπεζας, παρουσιάζοντας μία συνολική αύξηση σε όλη την περίοδο 2008-2013 της τάξης του 8,5%. Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση του ενεργητικού του ομίλου Πειραιώς που το 2008 ήταν €54,8 δισ. και το 2013 ήταν €92 δισ. που αντιστοιχεί σε αύξηση ποσοστού 65%. Αυτή η αύξηση είχε ως αποτέλεσμα ο όμιλος που ήταν ο μικρότερος από τους τέσσερις το 2008, το 2013 να είναι ο δεύτερος σε μέγεθος ενεργητικού. Η μεγέθυνση του ομίλου σχετίζεται άμεσα με τις συγχωνεύσεις που αναφέρθηκαν στην ενότητα 4.1 την περίοδο 2012-2013. Η τράπεζα Alpha παρουσιάζει μία αύξηση του ενεργητικού της σε αυτήν την περίοδο της τάξης του 11% που έχει να κάνει με την συγχώνευση της τράπεζας με την Εμπορική τράπεζα. Αντίθετα η Eurobank παρουσιάζει μία μικρή μείωση ενεργητικού που αντιστοιχεί σε ποσοστό 6% για την περίοδο 2008-2013. Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι από άποψη μεγέθους ο όμιλος που παρουσίασε την μεγαλύτερη μεγέθυνση ήταν ο όμιλος της τράπεζας Πειραιώς.

⁸⁴Εφημερίδα Καθημερινή, (2014), <http://www.kathimerini.gr/765755/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/yfesh-03-to-2014-anapty3h-19-to-2015-provlepei-o-osa>

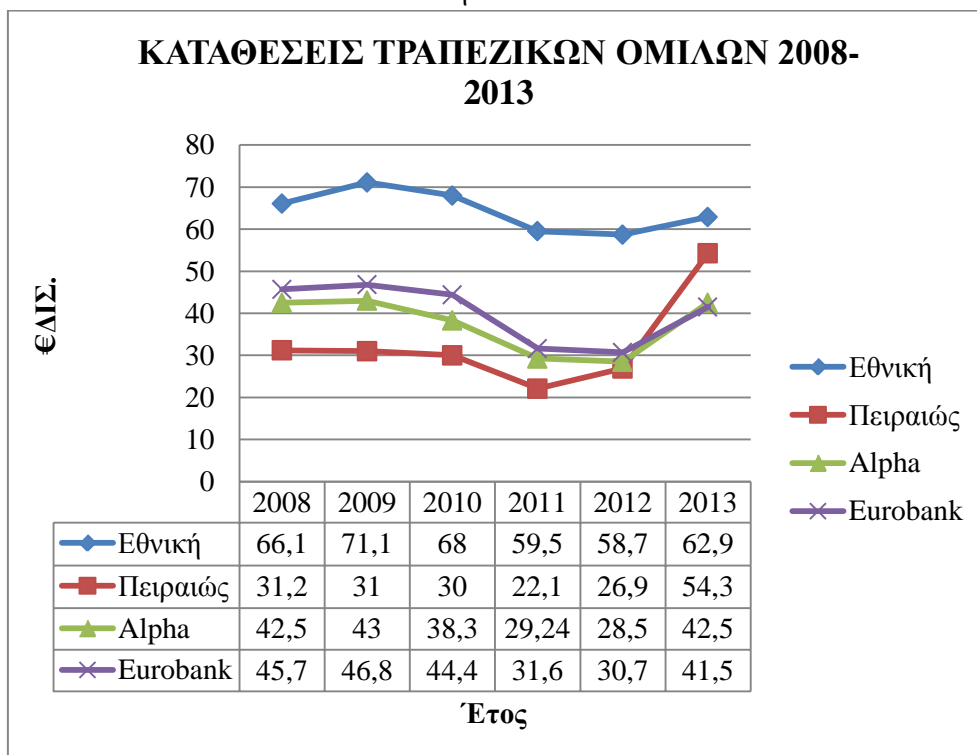
Στα διαγράμματα (4.1, 4.2, 4.3 και 4.4) παρατηρούμε ότι η συμπεριφορά και των τεσσάρων συστημικών τραπεζών είναι η ίδια. Δηλαδή στο διάγραμμα 4.1 παρατηρούμε πως το χαμηλότερο ποσοστό του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας και για τους τέσσερις ομίλους παρουσιάζεται το 2011. Επίσης η εν γένει συμπεριφορά τους (ανοδική περίοδος του δείκτη και καθοδική) σε όλη των περίοδο 2008-2013 είναι αντίστοιχη. Υπάρχει μία σταθερή αύξηση του ποσοστού του δείκτη την περίοδο 2008-2010, μία απότομη μείωση το 2011 και μία σταθερή άνοδος την περίοδο 2011-2013. Στο διάγραμμα 4.2 που αφορά τις καταθέσεις παρατηρούμε μια μείωση των καταθέσεων μέχρι το 2011 και στη συνέχεια μία αύξηση την περίοδο 2012-2013. Στο διάγραμμα 4.3 που απεικονίζει το δείκτη δανείων προς καταθέσεις παρατηρούμε μία άνοδο του δείκτη για όλες τις τράπεζες μέχρι το 2011 και στην συνέχεια μία αποκλιμάκωση του δείκτη μέχρι το 2013. Όλες οι τράπεζες εμφανίζουν την μέγιστη τιμή του δείκτη το 2011. Στο διάγραμμα 4.4 που δείχνει τον δείκτη καθυστερήσεων 90+ ημερών η συμπεριφορά των τεσσάρων τραπεζών είναι ίδια. Από το 2008 μέχρι το 2013 υπάρχει μία σταδιακή αύξηση του συγκεκριμένου δείκτη για όλους τους τραπεζικούς ομίλους με μέγιστη τιμή του δείκτη το 2013.

Διάγραμμα -4.1- Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας των τεσσάρων συστημικών τραπεζικών ομίλων για τα έτη 2008-2013

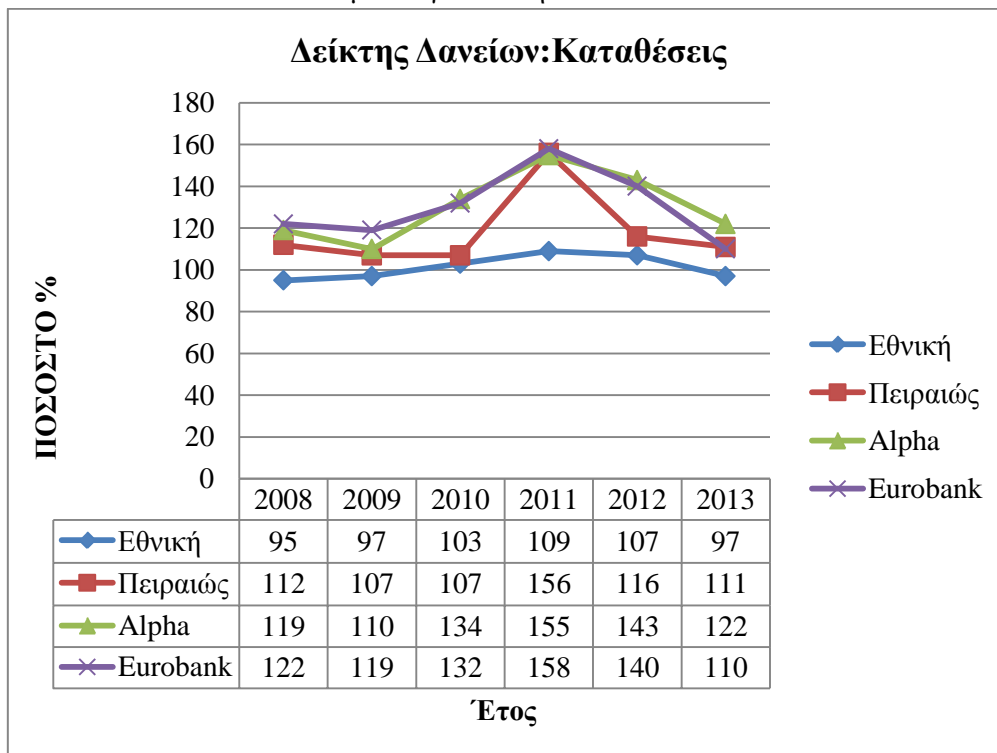
Πηγή: Δημοσιευθείσες χρηματοοικονομικές καταστάσεις

Διάγραμμα -4.2- Σύνολο καταθέσεων των τεσσάρων συστημικών τραπεζικών ομίλων για τα έτη 2008-2013

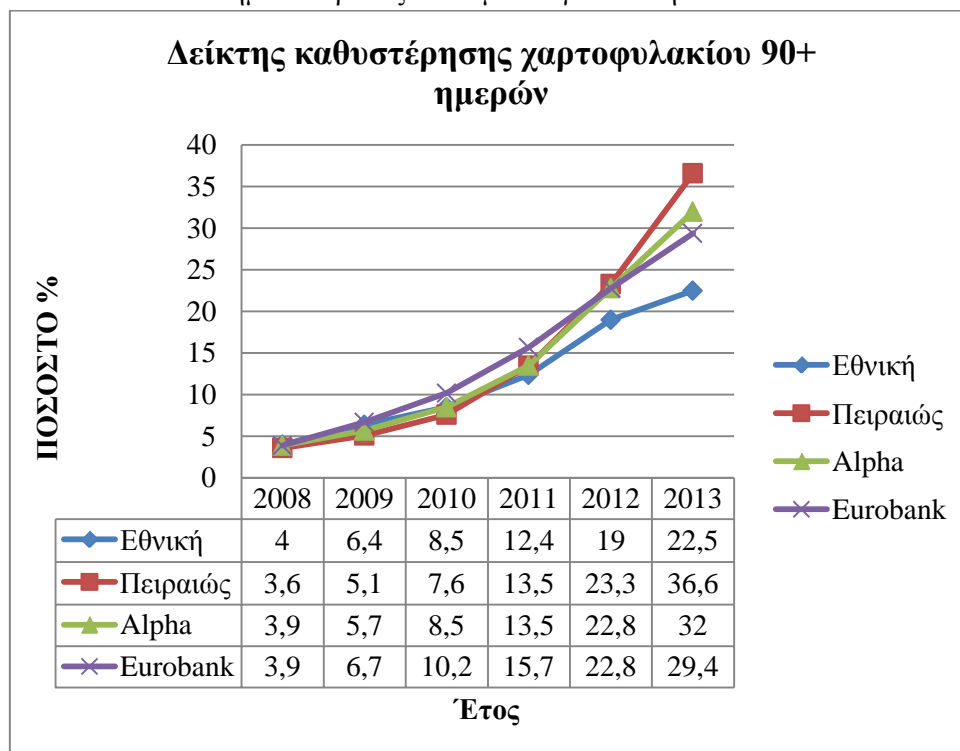
Πηγή: Δημοσιευθείσες χρηματοοικονομικές καταστάσεις

Διάγραμμα -4.3- Δείκτης Δανείων : Καταθέσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζικών ομίλων για τα έτη 2008-2013

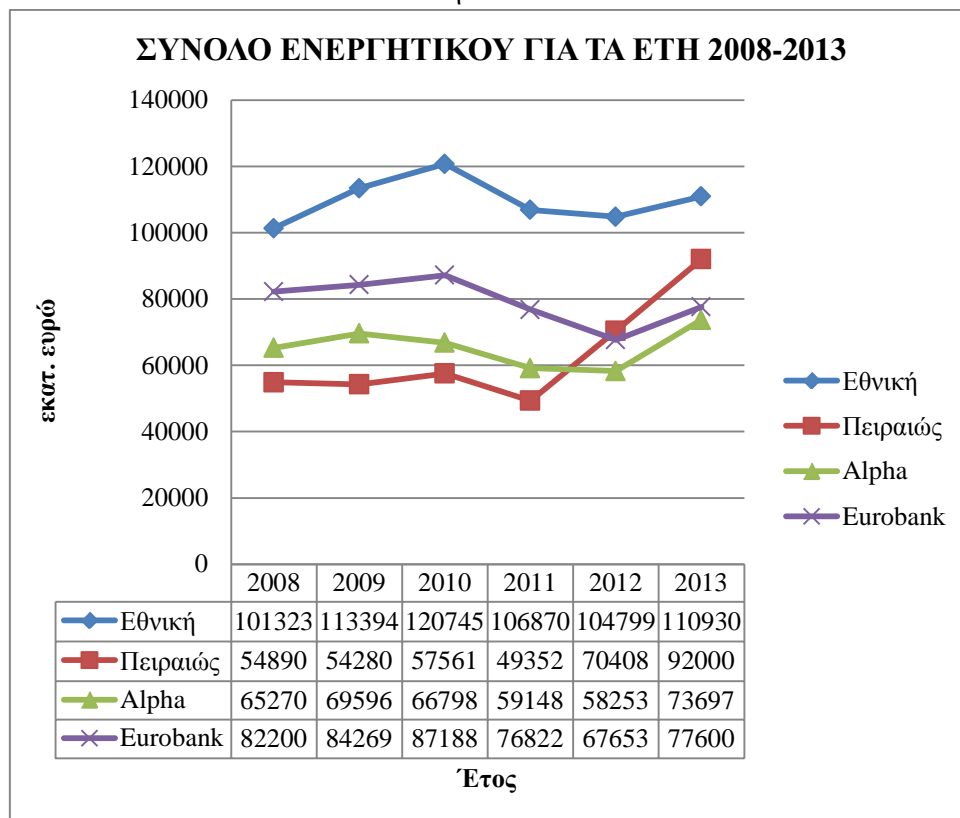
Πηγή: Δημοσιευθείσες χρηματοοικονομικές καταστάσεις

Διάγραμμα -4.4-Δείκτης καθυστέρησης χαρτοφυλακίου 90+ ημερών των τεσσάρων συστημικών τραπεζικών ομίλων για τα έτη 2008-2013

Πηγή: Δημοσιευθείσες χρηματοοικονομικές καταστάσεις

Διάγραμμα -4.5- Σύνολο ενεργητικού των τεσσάρων συστημικών τραπεζικών ομίλων για τα έτη 2008-2013

Πηγή: Δημοσιευθείσες χρηματοοικονομικές καταστάσεις

Στην συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των StressTest που πραγματοποιήθηκαν το 2011 και το 2013 καθώς και οι ενέργειες των τεσσάρων συστημικών τραπεζών μετά τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων του τελευταίου StressTest. Στις ενέργειές τους αυτές τα επιτελεία των τραπεζών παρουσιάζουν και τις εκτιμήσεις τους σχετικά με τα διαμορφούμενα όρια κεφαλαιακής επάρκειας που θα έχουν οι τέσσερις συστημικές τράπεζες μετά την πλήρη εφαρμογή των διατάξεων της Βασιλεία III. Ως εκ τούτου μπορούμε να έχουμε ένα πρώτο συμπέρασμα για τα κεφαλαιακά αποθέματα των ελληνικών τραπεζών σε σχέση με το νέο εποπτικό πλαίσιο που άρχισε να εφαρμόζεται από την 01/01/2014.

4.3 Άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων για τον ελληνικό τραπεζικό τομέα

Η άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων “stress test” είναι ένα εργαλείο που χρησιμοποιείται για λόγους προληπτικής εποπτείας και δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση πρόβλεψη γεγονότων. Η λειτουργία των stress test είναι ο σχεδιασμός δυσμενών σεναρίων τα οποία αποτελούν υποθετικά σενάρια που δεν απεικονίζουν την τρέχουσα κατάσταση ή πιθανές άμεσες κεφαλαιακές ανάγκες. Τα σενάρια αυτά αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο για την παρακολούθηση του πιστωτικού συστήματος και την έγκαιρη λήψη προληπτικών μέτρων όταν και εφόσον αυτό κριθεί αναγκαίο. Η διενέργεια των stress test γίνεται υπό την καθοδήγηση της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών⁸⁵.

- **Stress test Ελληνικών τραπεζών 2011**

Η Ευρωπαϊκή αρχή τραπεζών σε συνεργασία με τους φορείς που ασκούν την τραπεζική εποπτεία κάθε χώρας αποφάσισε το 2011 τη διενέργεια πανευρωπαϊκής άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων “stress test” με σκοπό να αντιμετωπίσει την αντίληψη ορισμένων διεθνών επενδυτικών οίκων ότι υπάρχει διαρκής αδυναμία του τραπεζικού τομέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και για να συλλέξει χρήσιμα στοιχεία σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των Ευρωπαϊκών Πιστωτικών Ιδρυμάτων. Στην άσκηση που διενεργήθηκε συμμετείχαν 91 τραπεζικά ιδρύματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που κάλυπταν τουλάχιστον το 50% του τραπεζικού τομέα κάθε χώρας και αντιπροσώπευαν το 65% του συνόλου του ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την Ελλάδα συμμετείχαν έξι πιστωτικά ιδρύματα (Εθνική Τράπεζα, Eurobank, Alpha Bank, Πειραιώς, ATE bank και Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο). Υπήρχαν δύο σενάρια, το βασικό, το οποίο συμβάδισε με τις υπάρχουσες μακροοικονομικές εκτιμήσεις του 2010 και 2011 και το δυσμενές, το οποίο ενσωμάτωνε ακραίους κινδύνους που σχετιζόταν με την επιδείνωση των μακροοικονομικών συνθηκών και με τον κίνδυνο χρέους χώρας. Τα αποτελέσματα των έξι ελληνικών τραπεζών υποδήλωναν καθαρό πλεόνασμα ύψους €3,3 δισ. έναντι του ποσού που αντιστοιχεί στο όριο του 6% για το δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας Tier 1, το οποίο είχε συμφωνηθεί αποκλειστικά για τους σκοπούς της άσκησης. Οι πέντε ελληνικές

⁸⁵Ευρωπαϊκή Αρχή τραπεζών, https://www.eba.europa.eu/languages/home_el

τράπεζες πέρασαν με επιτυχία την άσκηση υπό το δυσμενές σενάριο και μόνο στη περίπτωση της ATE bank ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας Tier 1 μειωνόταν σε 4,4% στο τέλος του 2011 σημειώνοντας έλλειμμα €242 εκατ.⁸⁶

- **Stress test Ελληνικών τραπεζών 2013**

Η Τράπεζα της Ελλάδος στο πλαίσιο της επικαιροποίησης των στοιχείων της για τις κεφαλαιακές ανάγκες των Ελληνικών τραπεζών και ενεργώντας ως προπομπός για το επερχόμενο σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο “stress test” που θα ακολουθήσει από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών⁸⁷ μέσα στο 2014, διεξήγαγε νέα άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων “stress test” τα αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύθηκαν το Μάρτιο του 2014. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων στη νέα προσημείωση ήταν αυτά που είχαν δημοσιευθεί το Β΄ τρίμηνο του 2013 από τις Ελληνικές Τράπεζες. Η μελέτη εκπονήθηκε με την καθοδήγηση της «Συμβουλευτικής Επιτροπής», μέλη της οποίας ήταν εκπρόσωποι της Τράπεζας της Ελλάδος, της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Για την υλοποίηση της μελέτης η Τράπεζα της Ελλάδος συνεργάστηκε με κορυφαίες συμβουλευτικές εταιρίες, όπως η BlackRock⁸⁸ και η Rothschild.⁸⁹ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δύο στοιχεία συντέλεσαν στις νέες εκτιμήσεις των κεφαλαιακών αναγκών των τραπεζών σε ενοποιημένη βάση από το νέο «stress test»:

- η διαγνωστική μελέτη που διεξήγαγε ανεξάρτητα η BlackRock για τα δανειακά χαρτοφυλάκια των Ελληνικών τραπεζών⁹⁰,
- μια συντηρητική προσαρμογή της εσωτερικής δημιουργίας κεφαλαίου που προέβλεπαν τα σχέδια αναδιάρθρωσης των τραπεζών⁹¹.

Η νέα άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων περιελάμβανε δύο σενάρια, το βασικό σενάριο και το δυσμενές σενάριο.⁹² Σκοπός της άσκησης, σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, ήταν να γίνει μια συντηρητική εκτίμηση των

⁸⁶Τράπεζα της Ελλάδος, <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/supervision/stresstest.aspx>

⁸⁷Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, EBA publishes common methodology and scenario for 2014 EU-banks stress test, <https://www.eba.europa.eu/-/eba-publishes-common-methodology-and-scenario-for-2014-eu-banks-stress-test>

⁸⁸Βλέπετε περισσότερα, στην ιστοσελίδα της εταιρίας, <http://www.blackrock.com>

⁸⁹Βλέπετε περισσότερα, στην ιστοσελίδα της εταιρίας, <http://www.rothschild.com>

⁹⁰Βλέπετε σχετικά Stress test of the Greek bank sector, Τράπεζα της Ελλάδος, (2014) κεφάλαια II και III, <http://www.bankofgreece.gr/BoGAttachments/2013%20Stress%20test%20of%20the%20Greek%20banking%20sector.pdf>

⁹¹Βλέπετε σχετικά Stress test of the Greek bank sector, Τράπεζα της Ελλάδος, (2014) κεφάλαιο IV, <http://www.bankofgreece.gr/BoGAttachments/2013%20Stress%20test%20of%20the%20Greek%20banking%20sector.pdf>

⁹²Βλέπετε σχετικά με τις προϋποθέσεις του κάθε σεναρίου, Τράπεζα της Ελλάδος, (2014) «Άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων για τον Ελληνικό τραπεζικό τομέα 2013», σελ. 4-5

κεφαλαιακών αναγκών όλων των εμπορικών τραπεζών σε ενοποιημένη βάση, ώστε να πληρούνται τα ελάχιστα απαιτούμενα επίπεδα κυρίων βασικών ιδίων κεφαλαίων την περίοδο «Ιουνίου 2013 – Δεκεμβρίου 2016», δηλαδή στόχος:

- για το δείκτη κυρίων βασικών κεφαλαίων “Core Tier 1 ratio” 8% στο βασικό σενάριο και
- για 5,5% για τον ίδιο δείκτη στο δυσμενές σενάριο.

Τα όρια που τέθηκαν για το δείκτη κυρίων βασικών ιδίων κεφαλαίων συνάδουν με τα αντίστοιχα όρια που θα θέσει και η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών.

Οι κεφαλαιακές ανάγκες κάθε τράπεζας προσδιορίστηκαν σύμφωνα με το βασικό σενάριο, όπως αντίστοιχα προβλέπεται να γίνει στην ευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Για το σύνολο των ελληνικών εμπορικών τραπεζών οι κεφαλαιακές ανάγκες εκτιμήθηκαν⁹³ σε 6,4 δισ. ευρώ. Συγκεκριμένα, για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες απαιτούνται, Alpha €262 εκατ., Eurobank € 2.945 εκατ., Εθνική € 2.183 εκατ. και Πειραιώς € 425 εκατ., στη συνέχεια (πίνακας 4.5) αναλύονται συγκεντρωτικά για κάθε τράπεζα χωριστά τα αποτελέσματα για τις απαιτούμενες κεφαλαιακές ανάγκες.

Πίνακας – 4.5 – Διαδικασία υπολογισμού των κεφαλαιακών αναγκών στο βασικό σενάριο

εκατ. ευρώ Τράπεζα	Κύρια βασικά ίδια κεφάλαια αναφορές (Ιουν. 2013) (1)	Συσσωρευ- μένεςπροβλέψει για πιστωτικό κίνδυνο (Ιουν. 2013) (2)	CLPs για ελληνικ ό κίνδυνο (3)	CLPsγια κίνδυνο εξωτερικ ό (4)	Εσωτερικ ή δημιουργί α κεφαλαίου (5)	Στόχος για κύρια βασικά ίδια κεφάλαι α 8% (Δεκ. 2016) (6)	Κεφαλαιακέ ς ανάγκες (7)=(6)-(1)- (2)-(3)-(4)- (5)
Alpha	7380	10416	-14720	-2936	4047	4450	262
Eurobank	2228	7000	-9519	-1628	2106	3133	2945
Εθνική	4824	8134	-8745	-3100	1451	4743	2183
Πειραιώς	8294	12362	-16132	-2342	2658	5265	425
Συστημικέ ς Τράπεζες	22723	37911	-49116	-10005	10262	17592	5816
Αττικής	225	403	-888	0	106	243	397
Πανελλήνια	61	66	-237	0	-26	31	169
Σύνολο	23009	38380	-50241	-10005	10341	17866	6382

πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Η Τράπεζα της Ελλάδος αμέσως μετά τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων ζήτησε από τα επιτελεία των τραπεζών να υποβάλουν τα κεφαλαιακά τους σχέδια εντός του Απριλίου 2014.

⁹³ Βλέπετε σχετικά, Stress test of the Greek bank sector, Τράπεζα της Ελλάδος, (2014) σελίδα, <http://www.bankofgreece.gr/BoGAttachments/2013%20Stress%20test%20of%20the%20Greek%20banking%20sector.pdf>

4.4 Ενέργειες Ελληνικών συστημικών τραπεζών για την ενίσχυση των κεφαλαίων τους

- **Τράπεζα Πειραιώς**

Η τράπεζα Πειραιώς στις 10/04/2014 ανακοίνωσε την επιτυχή αύξηση μετοχικού κεφαλαίου⁹⁴ κατά €1,75 δισ.. Σκοπός της αύξησης μετοχικού κεφαλαίου ήταν⁹⁵:

- Να καλύψει τις κεφαλαιακές ανάγκες ύψους €425εκατ. στο βασικό σενάριο και €757 εκατ. στο δυσμενές σενάριο όπως προσδιορίστηκαν από τα StressTest της Τράπεζας της Ελλάδος.
- Να αποπληρώσει πλήρως τις υφιστάμενες προνομιούχες μετοχές του Ελληνικού Δημοσίου ύψους €750 εκατ..
- Να ενισχύσει την κεφαλαιακή βάση της τράπεζας, λαμβάνοντας υπόψη την πλήρη εφαρμογή του νέου εποπτικού πλαισίου Βασιλεία III.
- Να διευκολύνει την πρόσβαση της Τράπεζας στις διεθνείς αγορές.

Μετά την αύξηση μετοχικού κεφαλαίου το σύνολο των κυρίων βασικών ιδίων κεφαλαίων του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς ανέρχεται σε €9,9 δισ. με το δείκτη Core Tier 1 να ανέρχεται στο 16,8% (pro-forma) και το δείκτη κύριων βασικών ιδίων κεφαλαίων (Common Equity Tier 1) βάσει της πλήρους εφαρμογής του πλαισίου της Βασιλεία III σε επίπεδα κοντά του 12% (pro-forma) με στοιχεία της 31/12/2013 .

Ο κος Σάλλας Μ., Πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου της τράπεζας σχολίασε σχετικά⁹⁶: «Η αύξηση μετοχικού κεφαλαίου θωρακίζει την ισχυρή κεφαλαιακή βάση της τράπεζας και θεμελιώνει περαιτέρω την ηγετική της θέση στην εγχώρια αγορά. Μέσω της αύξησης μετοχικού κεφαλαίου η τράπεζα Πειραιώς θα βελτιώσει τη δυνατότητα της να συνεχίσει την στήριξή της στην ελληνική οικονομία».

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η τράπεζα Πειραιώς στις 18/03/2014 έγινε η πρώτη ελληνική τράπεζα που απέκτησε πρόσβαση στις διεθνείς αγορές χρέους από το 2009, με την έκδοση τριετούς ομολόγου⁹⁷ για το ποσό €500 εκατ.. Το ενδιαφέρον ήταν τόσο έντονο με αποτέλεσμα σε λίγες ώρες η προσφορά να υπερκαλυφθεί έξι φορές, συγκεντρώνοντας περίπου €3 δισ..

⁹⁴Τράπεζα Πειραιώς, (2014), έγκριση αύξησης μετοχικού κεφαλαίου, <http://www.piraeusbankgroup.com/el/~/-/media/A557A8F0B8784BD7BE8B1C3EDB94D8A8.ashx>

⁹⁵Τράπεζα Πειραιώς (2014), Δελτίο τύπου για την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου, <http://www.piraeusbankgroup.com/el/~/-/media/7C4D7AABBC2A46B5934714AAA32BB25B.ashx>

⁹⁶ Σάλλας Μ., (2014), Εφημερίδα το Βήμα, <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=574161>

⁹⁷Ελευθεροτυπία (2014), <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=421298>

Πίνακας -4.6- Μετοχική σύνθεση της τράπεζας Πειραιώς

Μέτοχοι	Πριν την Α.Μ.Κ.	Μετά την Α.Μ.Κ.
Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας	80,95 %	67,30 %
Νομικά Πρόσωπα	16,77 %	13,94 %
Φυσικά Πρόσωπα	2,28 %	1,89 %
Λοιποί μέτοχοι ιδιώτες και φυσικά πρόσωπα		16,87 %
Σύνολο %	100 %	100 %

Πηγή: Ενημερωτικό δελτίο τράπεζας Πειραιώς για την Α.Μ.Κ. 2014⁹⁸

- **Τράπεζα Eurobank**

Η τράπεζα Eurobank στις 29/04/2014 ανακοίνωσε την επιτυχή αύξηση μετοχικού κεφαλαίου⁹⁹ κατά €2,864 δισ.. Σκοπός της αύξησης μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας ήταν να καλύψει τις κεφαλαιακές ανάγκες ύψους €2.945 δισ.¹⁰⁰ του βασικού σεναρίου όπως προσδιορίστηκαν από τα Stress Test της Τράπεζας της Ελλάδος. Ο δείκτης Core Tier 1 μετά την επιτυχή αύξηση μετοχικού κεφαλαίου θα ανέρχεται στο 19%¹⁰¹ (pro-forma) και ο δείκτης κύριων βασικών ιδίων κεφαλαίων (Common Equity Tier 1) βάσει της πλήρους εφαρμογής του πλαισίου της Βασιλεία III θα διαμορφωθεί στο 10,60% (pro-forma) με στοιχεία της 31/12/2013.

Ο Διευθύνων Σύμβουλος της Eurobank, κος Μεγάλου σχολίασε σχετικά¹⁰²: «Η επιτυχής ολοκλήρωση της αύξησης μετοχικού κεφαλαίου της Eurobank αποτελεί ψήφο εμπιστοσύνης στις προοπτικές της τράπεζας και της ελληνικής οικονομίας. Η Eurobank γίνεται η πρώτη ελληνική τράπεζα που αποκτά και πάλι πλειοψηφική ιδιωτική μετοχική βάση. Η εξέλιξη αυτή είναι ορόσημο στη διαδικασία ανακεφαλαιοποίησης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος». Επίσης ο κος Μεγάλου με επιστολή του προς το προσωπικό της τράπεζας επισημαίνει ότι¹⁰³, «η ολοκλήρωση της αύξησης μετοχικού κεφαλαίου δεν είναι το κλείσιμο αυτού του σημαντικού κύκλου αλλά η έναρξη του επόμενου κύκλου, με αισιοδοξία, με θετικές προοπτικές, από προνομακία πια θέση, για την πλήρη καρποφορία της

⁹⁸Τράπεζα Πειραιώς, (2014), ενημερωτικό δελτίο αύξησης μετοχικού κεφαλαίου, σελ. 495 http://www.piraeusbankgroup.com/~//media/Com/Piraeus-Bank-Documents/Press-Releases/2014/Newsletter_PiraeusBank.PDF και δελτίο τύπου τράπεζας Πειραιώς, (2014), http://www.piraeusbankgroup.com/~//media/Com/Piraeus-Bank-Documents/Press-Releases/2014/Shareholder approval capital increase 2014_gr.pdf

⁹⁹Τράπεζα Eurobank (2014), έγκριση αύξησης μετοχικού κεφαλαίου, http://www.eurobank.gr/Uploads/pdf/PressRelease_OfferingResults_OfferPrice_GR.pdf

¹⁰⁰Η Τράπεζα της Ελλάδος στις 08/04/2014 είχε ενημερώσει την Τράπεζα Eurobank ότι οι κεφαλαιακές τις ανάγκες μειώνονται κατά €81 εκατ. σε €2.864 δισ. βλέπετε σχετικά, ενημερωτικό δελτίο τράπεζας Eurobank, σελ. 12, http://www.eurobank.gr/Uploads/pdf/enimerotiko_deltio_2014.pdf

¹⁰¹Ενημερωτικό δελτίο τράπεζας Eurobank, σελ. 12, http://www.eurobank.gr/Uploads/pdf/enimerotiko_deltio_2014.pdf

¹⁰²Μεγάλου Χ, (2014), Δελτίου τύπου τράπεζας Eurobank, σελ. 2, http://www.eurobank.gr/Uploads/pdf/PressRelease_OfferingResults_OfferPrice_GR.pdf

¹⁰³Μεγάλου Χ, (2014), Εφημερίδα Καθημερινή, http://www.ekathimerini.com/4dcgi/w_articles_wsite2_1_17/04/2014_539087

δουλειάς που προσφέρουμε όλοι. Η Eurobank θα έχει τον υψηλότερο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας Core Tier 1 στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, καθώς και το δεύτερο χαμηλότερο λόγο δανείων προς καταθέσεις».

Πίνακας -4.7- Μετοχική σύνθεση της τράπεζας Eurobank

Μέτοχοι	Πριν την Α.Μ.Κ.	Μετά την Α.Μ.Κ.
Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας	95.23 %	34,68 %
Νομικά Πρόσωπα και θεσμικοί επενδυτές	3.23 %	1,18 %
Ιδιώτες επενδυτές	1.54 %	0,56 %
Ειδική θεσμικοί επενδυτές	0	29,56 %
Νέοι επενδυτές	0	34,01%
Σύνολο %	100 %	100 %

Πηγή: Ενημερωτικό δελτίο τράπεζας Eurobank για την Α.Μ.Κ. 2014¹⁰⁴

- **Alpha Bank**

Στις 31/03/2014 ανακοινώθηκε¹⁰⁵ η επιτυχής αύξηση μετοχικού κεφαλαίου κατά €1,2 δισ. της τράπεζας Alpha Bank. Σκοπός της αύξησης μετοχικού κεφαλαίου ήταν να καλύψει της κεφαλαιακές ανάγκες €262 εκατ. του βασικού σεναρίου όπως προσδιορίστηκαν από τα Stress Test της Τράπεζας της Ελλάδος καθώς και να αποπληρώσει πλήρως τις υφιστάμενες προνομιούχες μετοχές του Ελληνικού Δημοσίου ύψους € 940 εκατ..

Με ανακοίνωση¹⁰⁶ της η τράπεζα, στις 17/04/2014, έγινε η πρώτη τράπεζα που αποπλήρωσε τις προνομιούχες μετοχές που κατείχε το Ελληνικό δημόσιο ύψους €940 εκατ..Ο δείκτης Core Tier 1 μετά την επιτυχή αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ανέρχεται στο 16,9%¹⁰⁷ και ο δείκτης κύριων βασικών ιδίων κεφαλαίων (Common Equity Tier 1) βάσει της πλήρους εφαρμογής του πλαισίου της Βασιλεία III διαμορφώνεται στο 12,1% (pro-forma) με στοιχεία της 31/12/2013.

Μετά την επιτυχή αύξηση κεφαλαίου έγινε ένα ακόμα βήμα για την ιδιωτικοποίηση της τράπεζας και την απεμπλοκή της από το ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας όπως φαίνεται από τον πίνακα -4.8-.

¹⁰⁴Τράπεζα Eurobank (2014), Ενημερωτικό δελτίο αύξησης μετοχικού κεφαλαίου 2014, σελ. 411 http://www.eurobank.gr/Uploads/pdf/enimerotiko_deltio_2014.pdf και δελτίου τύπου τράπεζας Eurobank (2014), http://www.eurobank.gr/Uploads/pdf/PressRelease_OfferingResults_OfferPrice_GR.pdf

¹⁰⁵Alpha Bank, (2014), δελτίο τύπου, έκτακτη γενική συνέλευση μετόχων http://www.alpha.gr/files/deltia_typou/Deltio_Typou_20140328GR.pdf

¹⁰⁶Alpha Bank, (2014), δελτίο τύπου, εξαγορά προνομιούχων μετοχών ελληνικού δημοσίου http://www.alpha.gr/files/deltia_typou/deltio_typou_170414GR.pdf

¹⁰⁷Alpha bank, (2014), ενημερωτικό δελτίο, σελ. 9, http://www.hcmc.gr/photos/enimerotikadeltia/files/ALPHA_BANK_4_1_2014.pdf

Πίνακας -4.8- Μετοχική σύνθεση της τράπεζας Alpha Bank

Μέτοχοι	Πριν την Α.Μ.Κ.	Μετά την Α.Μ.Κ.
Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας	81,71 %	69,9 %
Ξένοι Θεσμικοί Επενδυτές	9,8 %	8,37 %
Έλληνες Θεσμικοί Επενδυτές	1,14 %	0,98 %
Ιδιώτες Επενδυτές	7,35 %	6,29 %
Ιδιωτική τοποθέτηση σε ειδικούς επενδυτές		14,46 %
Σύνολο %	100 %	100 %

Πηγή: Ενημερωτικό δελτίο τράπεζας Alpha¹⁰⁸ για την Α.Μ.Κ. 2014

- **Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος**

Στις 10/05/2014 ολοκληρώθηκε με επιτυχία η αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της Εθνικής Τράπεζας. Η έκτακτη γενική συνέλευση των μετόχων ενέκρινε την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου κατά €2,5 δισ.. Σκοπός της αύξησης μετοχικού κεφαλαίου είναι να καλύψει το κεφαλαιακό έλλειμμα ύψους €2,183 δισ. που έχει προσδιορίσει η Τράπεζα της Ελλάδος μέσω του “Stress Test” που πραγματοποίησε καθώς και να ενισχύσει την κεφαλαιακή της θέση υπό συνθήκες πλήρους εφαρμογής των νέων κανόνων που θέτει η Βασιλεία III, ώστε να διαθέτει μεγαλύτερη ευελιξία στην κεφαλαιακή της βάση, περιλαμβάνοντας και τη δυνατότητα να προβεί στην εξόφληση ύψους €1,35 δισ. προνομιούχων μετοχών του ελληνικού δημοσίου, όταν αυτό κριθεί σκόπιμο. Εφόσον ολοκληρωθεί η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου, η τράπεζα θα διαθέτει δείκτη βασικών κεφαλαίων (Core Tier 1) ύψους 18,2% (pro-forma) και δείκτη κύριων βασικών ιδίων κεφαλαίων (Common Equity Tier 1) βάσει της πλήρους εφαρμογής του πλαισίου της Βασιλεία III ύψους 11,7% (pro-forma) με στοιχεία της 31/12/2013¹⁰⁹.

Ο κος Τουρκολιάς, Διευθύνων σύμβουλος της Εθνικής τράπεζας σχολίασε σχετικά¹¹⁰: «Η προτεινόμενη έκδοση μετοχικού κεφαλαίου θα ενισχύσει σημαντικά τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας της τράπεζας, οι οποίοι σε συνδυασμό με την ισχυρή της ρευστότητα, θα επιτρέψουν στην Εθνική Τράπεζα να συνεχίσει να λειτουργεί ως χρηματοπιστωτικός στυλοβάτης για την ελληνική οικονομία».

Στις 25/04/2014 η Εθνική Τράπεζα ήταν η δεύτερη ελληνική τράπεζα που προχώρησε με επιτυχία σε έκδοση ομολόγου κύριου χρέους ύψους €750 εκατ. πενταετούς διάρκειας. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το βιβλίο προσφορών υπερκαλύφθηκε κατά τρεις φορές.¹¹¹

¹⁰⁸ Alpha Bank (2014), ενημερωτικό δελτίο αύξησης μετοχικού κεφαλαίου 2014, http://www.alpha.gr/files/investorrelations/ED_AMK_20140104GR.pdf

¹⁰⁹ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, (2014), Δελτίο τύπου, http://www.nbg.gr/wps/wcm/connect/5b1fc631-e993-4acb-afb5-1eb8519ee3fd/20140416_Greek+Press+Release_.pdf?MOD=AJPERES

¹¹⁰ Τουρκολιάς Α.,(2014), Εφημερίδα Καθημερινή, <http://www.kathimerini.gr/763152/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/prasino-fws-sthn-ay3hsh-kefalaioy-ths-e8nikhs-kata-25-dis-eyrw>

¹¹¹ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (2014), Δελτίο τύπου, <http://www.nbg.gr/wps/portal/el/the-group/press-office/press-releases/content/press-releases/ekdosi-omologou>

Πίνακας -4.9- Μετοχική σύνθεση της Εθνικής τράπεζας

Μέτοχοι	Πριν την Α.Μ.Κ.	Μετά την Α.Μ.Κ.
Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας	84 %	57 %
Ιδιώτες Επενδυτές	16 %	43 %
Σύνολο %	100 %	100 %

Πηγή: Δελτίο τύπου της Εθνικής Τράπεζας Μάιος 2014¹¹²

- **Συμπέρασμα**

Το πρώτο μεγάλο όφελος για τις ελληνικές συστημικές τράπεζες μετά από τις επιτυχημένες αυξήσεις μετοχικών κεφαλαίων της περιόδου Μαρτίου-Μαΐου 2014 ήταν όπως παρατηρούμε στους πίνακες (4.6, 4.7, 4.8, 4.9) το ποσοστό της ιδιωτικής τοποθέτησης να αυξηθεί σε ποσοστό 33% στην Τράπεζα Πειραιώς, σε 30% στην Alpha Bank, σε 43% στην Εθνική Τράπεζα, ενώ στην Τράπεζα Eurobank οι ιδιώτες μέτοχοι αποτελούν πλέον την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου με 65%. Οι αυξήσεις μετοχικών κεφαλαίων ήταν το πρώτο βήμα για να αρχίσουν οι Ελληνικές τράπεζες να επανέρχονται σε ιδιώτες και να απεμπλέκονται από το ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Το ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας με δελτίο τύπου επισήμανε: «με την κομβικής σημασίας ολοκλήρωση του δεύτερου γύρου ανακεφαλαιοποιήσεων οι Ελληνικές τράπεζες άντλησαν από τον ιδιωτικό τομέα συνολικά κεφάλαια €3,3 δισ., υπερκαλύπτοντας τις κεφαλαιακές ανάγκες όπως αυτές εκτιμήθηκαν από την Τράπεζα της Ελλάδος».

Το ειδησεογραφικό πρακτορείο Bloomberg σε άρθρο του επισημαίνει: «οι ελληνικές τράπεζες ανακάμπτουν γρήγορα μετά την κρίση χρέους που ξέσπασε στην Ελλάδα το 2009 και τις είχε οδηγήσει σε απομόνωση από τις διεθνείς αγορές χρήματος, με απόδειξη αυτού του μηνύματος την επιτυχημένη ολοκλήρωση της αύξησης των μετοχικών κεφαλαίων ύψους €2,95 δισ. των τραπεζών Πειραιώς και Alpha»¹¹³.

Το δεύτερο μεγάλο όφελος των αυξήσεων μετοχικών κεφαλαίων είναι πως οι τέσσερις συστημικές τράπεζες θωράκισαν τα κεφαλαία τους. Σύμφωνα με τις τελευταίες δημοσιεύσεις τους, μετά τις αυξήσεις των μετοχικών τους κεφαλαίων και όπως φαίνεται και στο πίνακα 4.10 ο Δείκτης Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων “Common Equity Tier 1” βάση της πλήρους εφαρμογής της Βασιλεία III και με στοιχεία 31/12/2013 διαμορφώνεται για τις συστημικές τράπεζες σε ένα μέσο όρο 11,6% και ο δείκτης Βασικών κεφαλαίων “CoreTier 1” όπως ισχύει με τη Βασιλεία II διαμορφώνεται σε ένα μέσο όρο 17,7%. Η τράπεζα που εμφανίζει τον υψηλότερο δείκτη Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων “Common Equity Tier 1” με βάση τη πλήρη εφαρμογή της Βασιλεία III είναι η Alpha Bank με ποσοστό 12,1%, στα ίδια κεφαλαιακά επίπεδα βρίσκονται και οι άλλες δύο συστημικές τράπεζες, Πειραιώς και Εθνική με ποσοστό 12% και 11,7 % αντίστοιχα. Το μικρότερο κεφαλαιακό δείκτη Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων έχει η τράπεζα

¹¹² Εθνική Τράπεζα, (2014), Δελτίο τύπου, https://www.nbg.gr/greek/the-group/press-office/press-releases/Documents/20140509%20Pricing%20Press%20Release_EL.pdf

¹¹³ Bloomberg (2014), Greek Banks’ Capital Increases Signal End to Isolation, http://www.bloomberg.com/news/2014-03-26/greek-banks-capital-increases-signal-end-to-isolation.html#disqus_thread

Eurobank με ποσοστό 10,6%. Το αποτελέσματα αυτά υπερκαλύπτουν τα ελάχιστα κεφαλαιακά όρια που έχει θέση η επιτροπή της Βασιλεία III για τον δείκτη “Common Equity Tier 1” (βλέπετε ενότητα 3.2).

Πίνακας -4.10- Δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας ελληνικών τραπεζών

ΤΡΑΠΕΖΑ	Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων “Core Tier 1”	Δείκτης Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων “Common Equity Tier 1”¹¹⁴
Τράπεζα Πειραιώς	16,80%	12%
Eurobank	19,00%	10,6%
Alpha Bank	16,90%	12,10%
Εθνική Τράπεζα	18,20%	11,7%

Πηγή: δημοσιευθέντα ενημερωτικά δελτία τραπεζών για τις αυξήσεις μετοχικών κεφαλαίου 2014 και δελτία τύπου τραπεζών

Η Ευρωπαϊκή Αρχή τραπεζών στις 6/3/2014 δημοσίευσε έκθεσή¹¹⁵ της σχετικά με την αξιολόγηση των επιπτώσεων της εφαρμογής της Βασιλεία III στα κεφάλαια των Ευρωπαϊκών τραπεζών. Στην έρευνα συμμετείχαν εθελοντικά 174 Ευρωπαϊκές τράπεζες χωρισμένες σε δύο ομάδες¹¹⁶. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης για τους δείκτες “Common Equity Tier 1” και “Tier 1” με στοιχεία που έδωσαν οι τράπεζες στις 30/06/2013 παρουσιάζονται στον πίνακα 4.11.

Πίνακας -4.11-Δείκτες Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων και Κύριων Κεφαλαίων βάση της έρευνας της Ευρωπαϊκής Αρχής τραπεζών

ΤΡΑΠΕΖΕΣ	Δείκτης Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων “Common Equity Tier 1”¹¹⁷	Δείκτης Κύριων Κεφαλαίων “Tier 1”
Μ.Ο. ομάδας 1	9,1%	9,2%
Μ.Ο. ομάδας 2	8,8%	9,3%
Μ.Ο 174 τραπεζών	8,95%	9,25%
Μ.Ο Ελληνικών συστημικών τραπεζών	11,6%	11,6%

Πηγή: Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών και δημοσιευθέντα ενημερωτικά δελτία τραπεζών

¹¹⁴Βάσει της πλήρους εφαρμογής του πλαισίου της Βασιλεία III, με στοιχεία 31/12/2013. Οι εκτιμήσεις των ελληνικών τραπεζών είναι πως τα αποτελέσματα του δείκτη “Common Equity Tier 1” θα είναι ίσα με του δείκτη “Tier 1”.

¹¹⁵Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, (2014), Basel III monitoring exercise, <http://www.eba.europa.eu/risk-analysis-and-data/quantitative-impact-study/basel-iii-monitoring-exercise>

¹¹⁶Στην ομάδα 1 συμμετείχαν 43 τράπεζες με κεφάλαια Tier 1 άνω των €3 δις. και με διεθνή δραστηριότητα. Όλες οι άλλες τράπεζες κατηγοριοποιήθηκαν στην ομάδα 2, από αυτές οι 21 τράπεζες είχαν κεφάλαια Tier1 άνω των €3 δις., αλλά δεν είχαν διεθνή δραστηριότητα. Στο δείγμα δεν συμμετείχε καμία ελληνική τράπεζα

¹¹⁷Βάσει της πλήρους εφαρμογής του πλαισίου της Βασιλεία III, με στοιχεία 31/12/2013. Οι εκτιμήσεις των ελληνικών τραπεζών είναι πως τα αποτελέσματα του δείκτη Common Equity Tier 1 θα είναι ίσα με του δείκτη Tier 1.

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα των δεικτών με τα αντίστοιχα των ελληνικών συστημικών τραπεζών παρατηρούμε¹¹⁸ ότι οι ελληνικές τράπεζες εμφανίζουν κατά μέσο όρο υψηλότερους δείκτες της τάξεως του 2,65% σε σχέση με το δείκτη “Common Equity Tier 1” και 2,35% σε σχέση με το δείκτη “Tier 1”.

Παρατηρώντας συνολικά όλα τα παραπάνω στοιχεία σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων συμπεραίνουμε πώς οι ελληνικές τράπεζες έχουν κάνει ένα αποφασιστικό βήμα για να ανταπεξέλθουν στους κανόνες του νέου εποπτικού πλαισίου ενισχύοντας τα ίδια κεφάλαια τους. Επίσης οι ελληνικές τράπεζες είναι πλέον πολύ κοντά προς την πλήρη ιδιωτικοποίησή τους και την πλήρη απεμπλοκή τους από το ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Η νέα ευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης καταστάσεων καθώς και οι μελλοντικές ενέργειες των ελληνικών τραπεζών εντός του έτους 2014 θα δείξουν στο τέλος του έτους το επίπεδο προσαρμογής τους σε σχέση με την εφαρμογή του νέου εποπτικού πλαισίου «Βασιλεία III».

¹¹⁸Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι Ελληνικές τράπεζες την περίοδο Μαρτίου και Μαΐου 2014 άντλησαν συνολικά κεφάλαια 8,3 δις Ευρώ μέσω αυξήσεων μετοχικών κεφαλαίων, ενώ στην σύγκριση δεν συμπεριλαμβάνονται τυχόν αντίστοιχες ενέργειες κεφαλαιακής ενίσχυσης των ευρωπαϊκών τραπεζών καθώς η έρευνα της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών περιλαμβάνει στοιχεία με ημερομηνία 30/06/2013.

5. Συμπεράσματα

Η πρόσφατη κρίση που ξεκίνησε το 2007, έφερε στην επιφάνεια τις αδυναμίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος και ανάδειξε την ανάγκη για ένα αυστηρότερο εποπτικό και ρυθμιστικό πλαίσιο. Η επιτροπή της Βασιλείας αποτελεί τη κινητήρια δύναμη για τον εκσυγχρονισμό, τη διαμόρφωση και τη σταδιακή σύγκλιση των εποπτικών συστημάτων που διέπουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα σε διεθνές επίπεδο. Η επιτροπή λαμβάνοντας υπόψη τα αίτια που μας οδήγησαν στη κρίση, αναγνώρισε τις αδυναμίες του υφιστάμενου εποπτικού πλαισίου και προχώρησε στην αναδιάρθρωσή του. Το νέο εποπτικό πλαίσιο γνωστό ως Βασιλεία III, γίνεται αυστηρότερο, τροποποιεί κάποιες από τις υφιστάμενες διατάξεις, κυρίως στον ορισμό των κεφαλαιακών διατάξεων των τραπεζών, προσθέτει όμως και καινοτόμα στοιχεία, δίνοντας έμφαση στο περιορισμό του συστημικού κινδύνου και τον έλεγχο της ρευστότητας. Στόχος του νέου πλαισίου είναι να ενισχύσει τη σταθερότητα και τη διαφάνεια των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, ώστε να μειωθούν οι πιθανότητες επέλευσης μελλοντικών κρίσεων αλλά και αν αυτές επέλθουν να είναι μικρότερης έντασης. Στον αντίποδα, η κριτική που ασκείται στο νέο αυστηρότερο εποπτικό πλαίσιο έχει να κάνει με την υποστήριξη πως το νέο πλαίσιο θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στον πραγματικό τομέα της οικονομίας και στην ανάπτυξη. Επίσης πιθανολογείται η μείωση των αποδόσεων των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών που θα τις φέρει σε μειονεκτική ανταγωνιστική θέση προς τις επιχειρήσεις άλλων κλάδων της οικονομίας. Οι κανόνες έχουν σταδιακή εφαρμογή από την 1^η Ιανουαρίου 2014.

Στην παρούσα εργασία παρουσιάστηκε το χρηματοπιστωτικό σύστημα και τα αίτια που οδήγησαν στην ανάγκη αναδιάρθρωσης του θεσμικού και εποπτικού πλαισίου. Αναδείχθηκε η αναγκαιότητα της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος δίνοντας έμφαση στη διεθνή δράση της επιτροπής της Βασιλείας και αναλύθηκε πως από τη Βασιλεία I φτάσαμε στη Βασιλεία III. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά του νέου εποπτικού πλαισίου δίνοντας έμφαση στα καινοτόμα στοιχεία. Στο τέλος της μελέτης πραγματοποιήθηκε ανάλυση της περίπτωσης του Ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος με έμφαση στα οικονομικά στοιχεία και στις ενέργειες των τεσσάρων ελληνικών συστημικών τραπεζών. Παράλληλα, παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα του πρόσφατου stress test που διεξήγαγε η Τράπεζα της Ελλάδος σε συνεργασία με τις Ευρωπαϊκές αρχές καθώς και οι ενέργειες των ελληνικών τραπεζών για την ενίσχυση των κεφαλαίων τους. Τέλος, επιχειρήθηκε μία σύγκριση των κεφαλαιακών δεικτών που εμφανίζουν τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα βάσει της Βασιλεία III με τους αντίστοιχους δείκτες των Ευρωπαϊκών τραπεζών.

Το συμπέρασμα από την παρούσα εργασία περικλείεται στο ότι μετά τη σταδιακή εφαρμογή της Βασιλεία III οι Ελληνικές συστημικές τράπεζες εμφανίζονται να ανταποκρίνονται πλήρως στις κεφαλαιακές απαιτήσεις του νέου εποπτικού πλαισίου. Συγκεκριμένα, μετά τις πρόσφατες επιτυχημένες αυξήσεις μετοχικών κεφαλαίων που πραγματοποιήθηκαν την περίοδο Μαρτίου - Μαΐου 2014, οι Ελληνικές συστημικές τράπεζες εμφανίζουν τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας Common Equity Tier 1 και Core Tier 1 να διαμορφώνονται σε ένα μέσο όρο της τάξεως του 11,6%, βάσει της πλήρους εφαρμογής του πλαισίου της Βασιλεία III και με στοιχεία 31/12/2013. Τα ποσοστά αυτά υπερκαλύπτουν τα ελάχιστα κεφαλαιακά όρια που έχει θέσει η επιτροπή της Βασιλείας, για τους συγκεκριμένους δείκτες. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι δείκτες των ελληνικών

τραπεζών είναι υψηλότεροι κατά μέσο όρο 2,65% και 2,35% αντίστοιχα για τους δείκτες Common Equity Tier 1 και Tier 1 από το μέσο όρο των αντίστοιχων δεικτών των τραπεζών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα παραπάνω αποτελέσματα δεν πρέπει να εφησυχάζουν τα επιτελεία των τραπεζών, καθώς όπως αναλύθηκε στην παρούσα εργασία το χρηματοπιστωτικό σύστημα συνεχώς εξελίσσεται και νέοι κίνδυνοι μπορούν να εμφανιστούν. Όμως, η αρχική επίτευξη των κεφαλαιακών στόχων του νέου πλαισίου αποτελεί σίγουρα μια πολύ ισχυρή ένδειξη για την επίτευξη όλων των στόχων της Βασιλεία III για τις ελληνικές συστημικές τράπεζες.

Η παρούσα εργασία θα μπορούσε να συνεχιστεί για μελλοντική έρευνα μετά και τη διεξαγωγή του Ευρωπαϊκού “stress test” από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών εντός του 2014 για να σχηματιστεί ένα καλύτερο συμπέρασμα σχετικά με τις κεφαλαιακές ανάγκες των Ελληνικών τραπεζών σε σύγκριση με τις Ευρωπαϊκές τράπεζες.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσσες αναφορές

- Αγγελόπουλος Π.(2010), Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Γ΄ Έκδοση, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα
- Γκόρτσος Χ. (2011), Εισαγωγή στο διεθνές χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
- Γκόρτσος Χ. (2011), «Βασιλεία ΙΙΙ»: η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, Χρηματοπιστωτικό δίκαιο, τεύχος 1, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, <http://62.1.43.74/5Ekdotis/UplPDFs/syllogikostomos/30-z%20GORTSOS%20519-540.pdf>
- Ελευθεροτυπία, (2014), «Τρ. Πειραιώς: Υπερκάλυψη 6 φορές 3ετούς ομολόγου», ηλεκτρονική έκδοση 18/03/2014, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=421298>
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών, (2010), «Απολογισμός 2010», www.hba.gr/5Ekdotis/apologismoi/APOLOGISMOS-2010.pdf
- Θωμαδάκης Σ. και Κ. Λοΐζο (2011), Η χρηματοοικονομική ρύθμιση και το κόστος κεφαλαίου των πιστωτικών ιδρυμάτων, σελ. 546-548 <http://62.1.43.74/5Ekdotis/UplPDFs/syllogikostomos/31-z%20Thomadakis-Loizos%20541-554.pdf>
- Κορλίρας Π., (2006), Νομισματική θεωρία και πολιτική, εκδόσεις Μπένου, Αθήνα
- Μελάς Κ. (2009), Εισαγωγή στην Τραπεζική Χρηματοοικονομική Διοικητική, Εκδόσεις, Εξάντας, Αθήνα
- Νίκας Σ. (2014), «άφεση 0,3% το 2014, ανάπτυξη 1,9% το 2015 προβλέπει ο ΟΑΣΑ», , Εφημερίδα Καθημερινή, <http://www.kathimerini.gr/765755/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/yfesh-03-to-2014-anapty3h-19-to-2015-provlepei-o-oosa>
- Προβόπουλος Γ. και Καπόπουλος Π, (2001), Η δυναμική του χρηματοοικονομικού συστήματος, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Σάλλας Μ. (2014), «Τράπεζα Πειραιώς, αύξηση μετοχικού κεφαλαίου € 1,75 δις.» Εφημερίδα το Βήμα, <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=574161>
- Σαπουτζόγλου Γ., Πεντοτής Χ. (2009) Τραπεζική Οικονομική Τόμος Α,Β, , Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα

- Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, (2012), Ετήσια οικονομική έκθεση για το 2012, http://www.hfsf.gr/files/hfsf_annual_report_2012_el.pdf
- Τράπεζα της Ελλάδος, (2010), Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα 2010
- Τράπεζα της Ελλάδος, (2013), Έκθεση του διοικητή για το έτος 2013, <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ekthdkth2013.pdf>
- Τράπεζα της Ελλάδος, (2014), Άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων για τον Ελληνικό τραπεζικό τομέα,
- Φλώρος Ν., (2012), Η ευθύνη των χρηματοπιστωτικών αρχών στον χρηματοπιστωτικό τομέα, εκδόσεις Νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα
- Χαρδουβέλης Γκ. και Καραμούζης Ν, (2011), Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της ευρωζώνης: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον, Εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα
- Χριστόπουλος Α. και Ντόκας Ι., (2012), Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Ψυχομάνης, Σπύρος Δ., (2009), Δίκαιο του τραπεζικού συστήματος: Οι τράπεζες και η εποπτεία τους, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα

Ξενόγλωσσες αναφορές

- BCBS, (1975), «Report to the governors on the supervision of banks foreign establishments, 1975» <https://www.bis.org/publ/bcbs00a.pdf>
- BCBS, (1981), «Banking secrecy and international cooperation in banking supervision» <https://www.bis.org/publ/bcbs00f.pdf>
- BCBS, (1988), «International convergence of capital measurement and capital standards», <https://www.bis.org/publ/bcbs04a.pdf>
- BCBS, (1996), «Amendment to the capital accord to incorporate markets risk», <https://www.bis.org/publ/bcbs24.pdf>
- BCBS, (2004), «International convergence of capital measurement and capital standards, a revised framework», <https://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>
- BCBS, (2006), «International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, a Revised Framework – Comprehensive Version», <http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>

- BCBS, (2010), «Basel III, international framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring», <http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>
- BCBS, (2010), «Guidance for national authorities operating the countercyclical buffer», <http://www.bis.org/publ/bcbs187.pdf>
- BCBS, (2011), «Basel III, a global regulatory framework for more resilient banks and banking system, (Revised, Ιούνιος 2011)», <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>
- BIS, (2012), «Core principle for effective banking supervision», <http://www.bis.org/publ/bcbs230.htm>
- BCBS, (2013), «Basel III: the liquidity coverage ratio and liquidity risk monitoring tool», <http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>
- Bloomberg (2014), «Greek Banks' Capital Increases Signal End to Isolation», http://www.bloomberg.com/news/2014-03-26/greek-banks-capital-increases-signal-end-to-isolation.html#disqus_thread
- Byres W., (2012), Basel III: «Necessary, but not sufficient», <http://www.bis.org/speeches/sp121106.pdf>, σελ 6
- Carmass J., Gros D. and S. Micossi, (2009), «The Global Financial Crisis: Causes and Cures, Journal of common market studies», Volume 47, number 5, σελ. 977-996
- Caruana J., (2011) «Basel III: New strains and old debates – challenges for supervisors, risk managers and auditors», <http://www.bis.org/speeches/sp111014.pdf>, σελ. 9
- EBA, (2014), «EBA publishes common methodology and scenario for 2014 EU-banks stress test», <https://www.eba.europa.eu/-/eba-publishes-common-methodology-and-scenario-for-2014-eu-banks-stress-test>
- EBA, (2014), «Basel III monitoring exercise», <http://www.eba.europa.eu/risk-analysis-and-data/quantitative-impact-study/basel-iii-monitoring-exercise>
- Fitch Rating (2012), «Stricter Basel III capital rules pose return on equity challenge for global banks», <http://uk.reuters.com/article/2012/05/17/idUKWLB988720120517>
- Gordon G and N. Souleles,(2007), «Special Purpose Vehicle and Securitization», <http://www.nber.org/chapters/c9619.pdf>
- Grouhy M., R. Jarrow and S. Turnbull, (2008), «The subprime credit crisis of 2007», http://club.club.stage-finance.emploi-finance.club.club.emploi-finance.financematiques.com/dossier-crise-financiere/The_Subprime_Credit_Crisis_of_2007_JOD_Fall_08.pdf

- Ingves S. (2014), «Banking on leverage», <http://www.bis.org/speeches/sp140226.pdf> σελ. 2
- Ingves S., (2012), «Basel III is simpler and stronger», <http://www.bis.org/review/r121017b.pdf>
- Hannoun H., (2010), «The Basel III capital framework: a decisive breakthrough», <http://www.bis.org/speeches/sp101125a.pdf>, σελ. 9
- IMF, (2010), «What Caused the Global Financial Crisis? Evidence on the Drivers of Financial Imbalances 1999–2007», <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2010/wp10265.pdf>
- Kodres L., (2013) «What is shadow banking?», <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2013/06/basics.htm>
- Krugman, (2013), «Years of tragic waste», The New York Times http://www.nytimes.com/2013/09/06/opinion/krugman-years-of-tragic-waste.html?_r=0
- Walker, (2001), «International Banking Regulation: Law, Policy and practice», Finance and Economic Law Series, The Hague: Kluwer Law International, London – New York, σελ. 18, 39
- Walter s. (2011), «Basel III: stronger banks and a more resilient financial system», <http://www.bis.org/speeches/sp110406.pdf> σελ. 4
- Wellink N. (2011), «The new framework for Banking supervision», <http://www.bis.org/speeches/sp110127.pdf> σελ. 1
- Μεγάλου X., (2014), «Eurobank eyes top Core Tier 1 level in Greece», Εφημερίδα Καθημερινή, http://www.ekathimerini.com/4dcgi/_w_articles_wsite2_1_17/04/2014_539087
- Τράπεζα της Ελλάδος, (2014), «Stress test of the Greek bank sector», <http://www.bankofgreece.gr/BoGAttachments/2013%20Stress%20test%20of%20the%20Greek%20banking%20sector.pdf>

Δικτυακές αναφορές

- Βουλή των Ελλήνων, www.hellenicparliament.gr
- Εθνική Τράπεζα, «Ενημέρωση Επενδυτών» <http://www.nbg.gr>

- Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, (Έρευνες- Μελέτες)
<http://www.hba.gr/>
- Επιτροπή κεφαλαιαγοράς,
<http://www.hcmc.gr/pages/index.asp>
- Ευρωπαϊκή Ένωση,
http://europa.eu/index_el.htm
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα,
<http://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.el.html>
- Τράπεζα Πειραιώς, «Ενημέρωση Επενδυτών»
<http://www.piraeusbankgroup.com/el/>
- Τράπεζα της Ελλάδος,
<http://www.bankofgreece.gr/>
- Υπουργείο Οικονομικών Ελληνικής Δημοκρατίας,
www.minfin.gr
- Alpha Bank, «Ενημέρωση Επενδυτών»
<https://www.alpha.gr>
- Bank for International Settlement,
<http://www.bis.org/index.htm>
- BlackRock,
<http://www.blackrock.com>
- Board of Governors,
<http://www.federalreserve.gov>
- Eurobank, «Ενημέρωση Επενδυτών»
<http://www.eurobank.gr/>
- European Banking Authority,
<http://www.eba.europa.eu/>
- European Central Bank,
<http://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>
- Eurofound,
<http://www.eurofound.europa.eu>
- Federal Reserve Bank of New York ,

<http://www.newyorkfed.org>

- International Monetary Bank.
<http://www.imf.org/external/index.htm>
- Rothschild,
<http://www.rothschild.com>
- World Bank,
<http://www.worldbank.org/>